Östgötalagen :

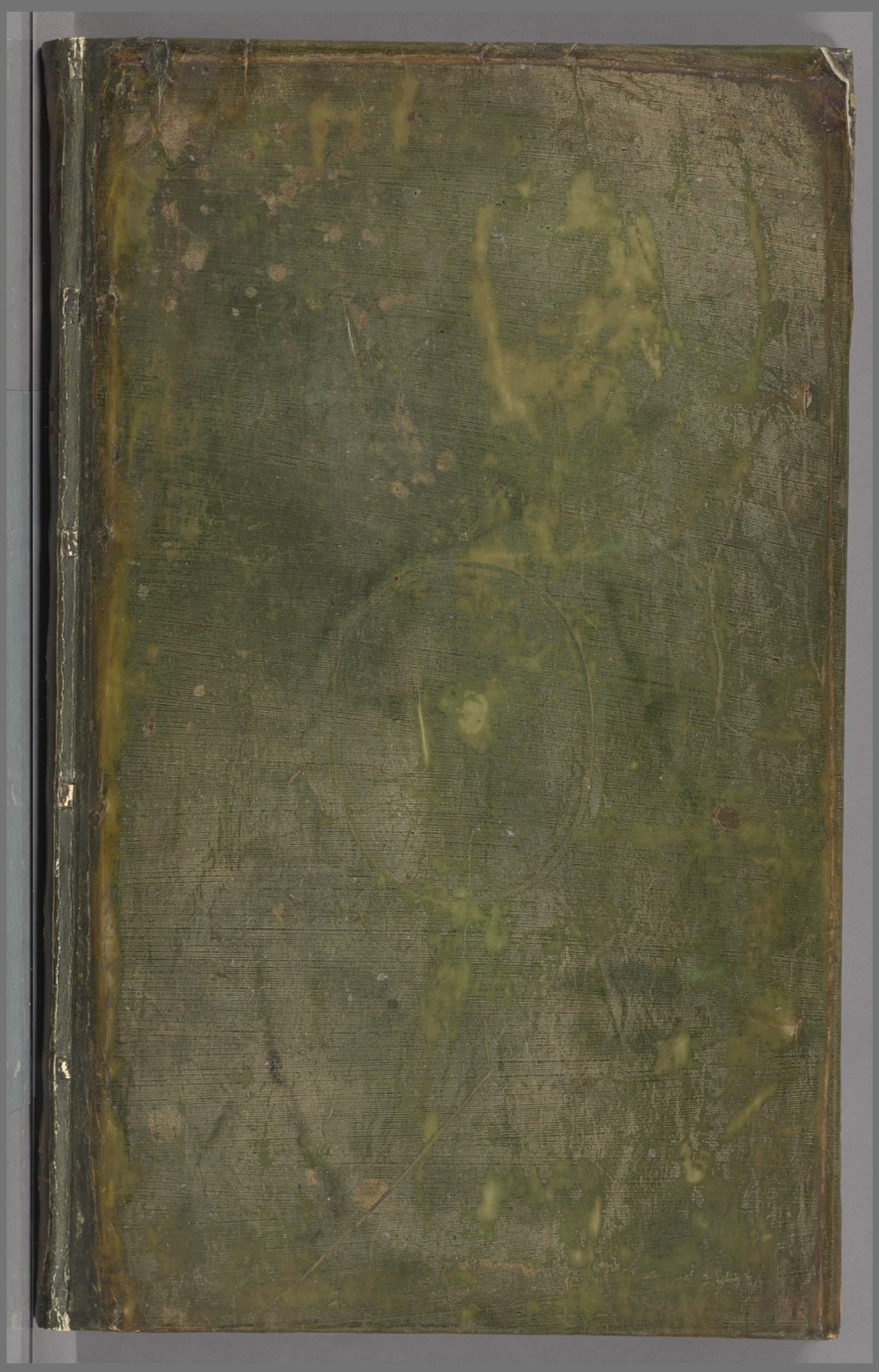

B 51

Digitaliserad år 2021

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Östgötalagen :

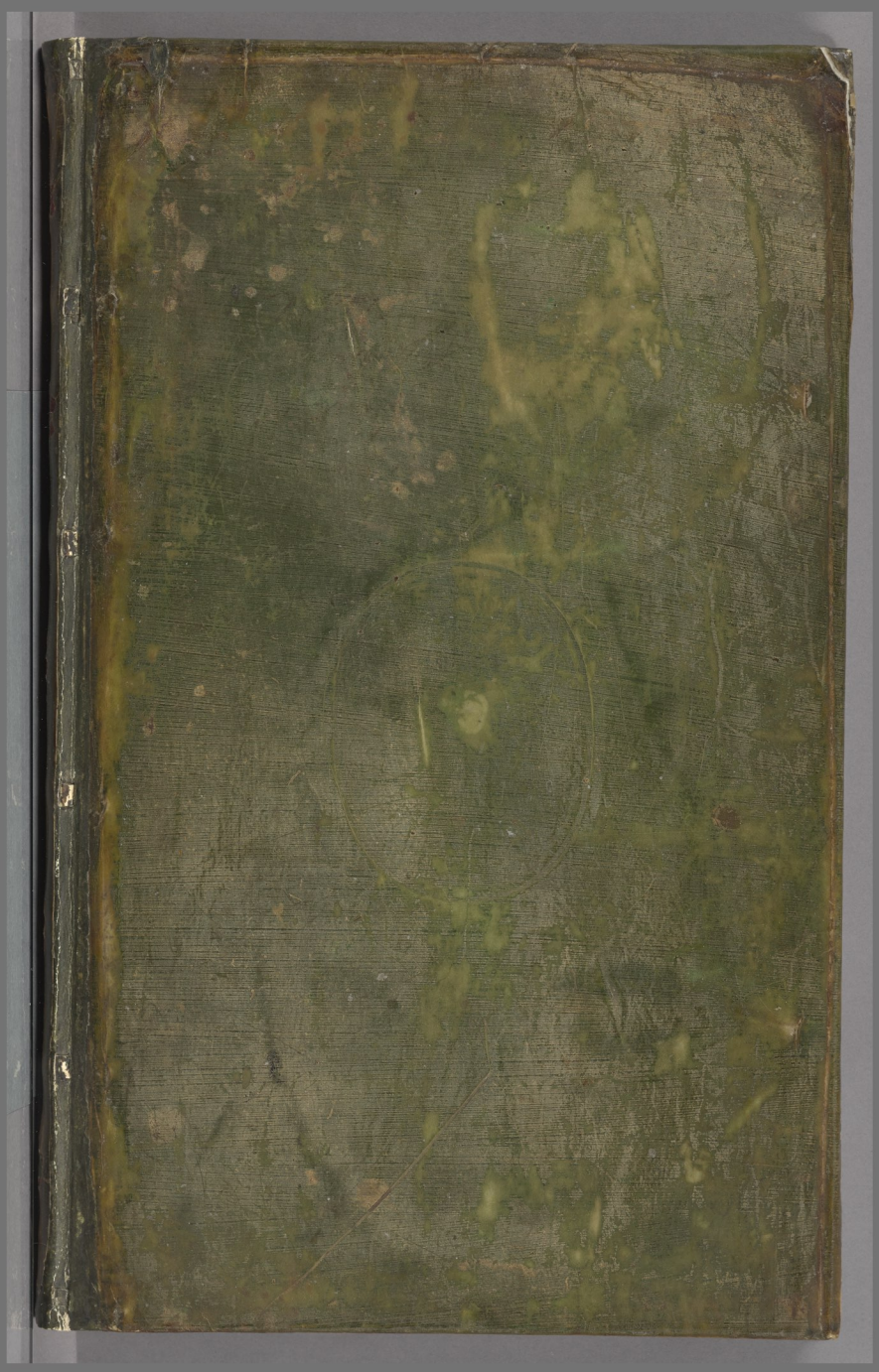

B 51

Digitaliserad år 2021

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

KUNGL.
BIBLIOTEKET
STOCKHOLM

B. 51

~~H 2~~ ~~75.~~

B. N:o 51

Se Östgötalagen, utgifven af Collin och Schlyter, Stockh. 1830, ~~sid~~ förut. sid. XIV.

Östgöta Lagboken

Her byrias kyrcktio Balken.

Om huem kyrckia skall byggia,

1. Om huru biscupe skall bidy fåå, elle honom Ringerdy göra.
2. Om prester ella kyrckia dela om skiötningha imman hesda,
3. Om huru prest skall till kyrkin taka.
4. Om en kyrckia kann brinna, och prest skall å kyrkin bole boa
5. Om huru hunda skall olia, ella barn kristna, och klockare skall bok
6. och stoll i Gochim bära.
7. Om en bonde dör, och huru länge lik skall innegalda.
8. Om huru klockare skall ringia, ella band lussna å klåckin, ella
   annar ringir
9. Om huad prester a siri Tiänist sina, Och huru hunda skall och
   in bierga.
10. Om Presta skrud och Klockara gialdy.
11. Om huru mång altara leggi enn. elle huru gody ton skulu wara.
12. Om en wägfarande man dör, och huru hunum skall till lagy fö"
    lia, ella Staffkarle.
13. Om en bonde sitter quar med hunda, eller huru biscopz nemnd
    skall geva. Och huad edum der skall till bera.
14. Om huru biscupz vätt maa bort skrifta.
15. Om gor et skuspiell, och skripta brut, och foredis mannum, giel,
    per ey lönda skrift.
16. Om att egh må ed å mote nemnd ganga, eller annur nemnd feller
    och annur wär.
17. Om huru böta skaall en man ganger ed, och dör forän han tagwem,
    nem warder.
18. Om en nemnd warder ater domd.
19. Om en mänge aghu i sakimme, hurum först skall ret geva.
20. Om huru prester skall helgdy binda, och bonde kyrc kur sökia.
21. Om en man se annam at osidum, Da skall preste tilsigia
22. in fula frid, påska, pingesdaga, och kirchmesso, en man hugger annan.

23. Huru man oti sak sma, om petars mesew, olaffs mesew, och la[ur]ens mesew,

24. Om en man giör eggum, till Closters eller kyrckiw, alla men bära i kyrckiw gårde,

25. Om emmen dräpas i kyrckiw inne, ella man warder firi lagliga wunnen,

26. Om en moder, mörder barn sitt sedidt

27. Om kiuw firi goor skall stemma, och annur gor maål,

28. Om giona telagh, kiuw biscmyer må losa och binda, och giud olofl[i]ligt ågr

29. Om emman slår preest, eller wigdamman, och tom mall som firi kyrckiw gior skall stemma,

30. Om en presster bers, och bonde,

32. Om en madger later maggia sigh, ella kongor i kyrckiu efter bonda sin, eller barn sitt,

Munnger later kirckiu bygia bönder til

1. linkins gera, Nuu ågr kyrckia giord, Saa skall skiotninga till kyrckiw giwa, thet ågr tolff tyuia säde, a halffstrada trede, och tolff lassa erg Saa skall losa böker, och messeklädе, kalck, och klockor, och skruud allan, den som gielpa skall med mamme i gem och wer gemе, både quickum och dodhom, thet skall allt socku kusta,

2. Sidan skal biskuw bud få. han skal i Sa[ck]
komma med mannom tolff, och sielffuer gan trefftonde, Trim bordum ågiuw bönder gonum skyldugher wore att gälda, och trea marker gommfi[n]ri wiwill att giffua, Saa skulw bönder gonom triggia tyuia öll gera, och trea spanne hiretiu, och en tyn kugh, en tyn swin, thz skall gan gaffua till sins bords, och tiuua tyui gesta korn, och ther medh twe lass fodher, Och trij wundh medh Smör, och tiughuw pundh medh flesk, och ett marka nötg, tolff gönss, Och komber gan ey aa tom dagh, som gan må atakot, a elle Smör, Vaa giri bönder gonom swa många fiska firi, den annan kustin, och wave lidinge, och ett halfft pundh medh wax, Nu daa biskop
will

weill kÿrckiw wiggia, taa skall han faa manadha budh fixi sig, och dÿria
sochneme a hwad dagh han komber, a, och den kostin da fÿrinn bönder, a
kÿrckiw bol mote gonum, Skötinga alla dasinn inn wÿla dagh, ginas,
da skulu preste till födw ligia, alla dasinn sidan ginas ar kÿrckia e r
wigdh. da a hem iwald som giwer hwad han will, eller gina preste till
födw, ella kÿrckiw till Otrudh.

Nu dela prester och kÿrckia unn skötninga in,
nan hefda, taa skall thenn henula som gaff, ella hans arffue, hanar
aunnd thera laghefdatt, ta hennar thet sig sielff, som laghefft,
dad hafwer, med Sochna nemdinn, antinggia preste till födw, ella kÿr-
kiw till Otrudh, hwad hon will helder, Nw hwilkitt helder præstæret,
ler kÿrckia, nistinga iwarder, sinna ford, sidan lagmatt a hÿr Warder
prester, da Otemmi prester, Warder Kÿrckia, da Otemmar Kÿrke göma,
dem, om sunnudagh i kÿrckiw durum, och mæle till wm laghwrdagh
a pingmi, och domarin lægge haumm tæmt om Torsdagin till kÿrckiw
gardz, will Sochna a femptine iwerie iordena prestinnm ella kÿr-
kiwer, hwad hon will hælder Sochna nemdin, will hon eÿgh, ta Otem,
ne annadt ting, will æn ta, Da Otemne tridia ting, willæÿ æn ta
Sochna antinggia kÿrckinne ella prestinnm iwerie, taa böti firi,
nis mærker taki thenn twæa marker sik sokir sialwær, hwad thæd ær
hældær prestær, ældær kÿrckia, och twæa klonninger, och twæa hærradæ.

Ta skall prest till kÿrckiu taka, bönder skule wa,
ei wada, twæa iwal lata, biscupær a en affaga dikan som han will,
prest och eÿgh peÿling, ætan allum semi a dom i Sochnn aghu, ta skal
klockara taka bondær twæa mal leggia, prestær a en affaka slikan
som han will, Daa skulu bondær kÿrkiu nÿtitt taka, och i hendær
preste sottiæ, och prester kÿrkiara.

Kallan kÿrckia brinner elles skulin wanda
ÿpenum durum, taa skall prester göra Sochnene rett, och mæle han
till klockarand, thet ær prestens skuldg, a kÿrckiw bole boa, sinnga
i kÿrckiu otta sang och mesu, och apton sang, och alla tidi, Bör pres-

ter

Prester mesön fall, a tom dag som för helg ägr föri, då ær han saa kåt
trim markum, dom ägn böder taka som i terra Dochum ægn, vtan
han witi lagga förfall sinn, thet ær hans lagga förfall, ligger sialf
ner i sott, eller faar aff biscupe sinum bidh.

6. Nu får prester bud at han skall bonda skrip
ta, och olia, Nv komber barn och torff Christen leider, tå å får han
eij bådum burgidt, tå skall han för barn kristna, tijatt thet hauer eij aff
kristne fan fångid, Datt ægrn lagga förfall presteend, och får eig bonde,
Oskript, ælla gling, toe ær prester åtg trem markum Daker, vtan hon
witi lagga förfall sinn medh tweggia presta edge, siælver han tridie,
Får han ey gangid vare sakloos, fals edger hand tå böte træ Marker
arna bondans, Dess ær thet klockare skuld, Præst Bol och Stoll
i Dochum medh presta.

7. Nudor bonde tå skall prester till hans
Komma lik hans vrigia, vm natt inn nåka, akka ækkt fri takaa,
naker eig prester inj liki, um natt, och hauer egh förfall, eller losskaff
Bondanom, tå böte præstin træa marker, arna bondans, will han fle,
ære nætter inneholda, tå skall han ortug presta giua, fri natt hnarra
hann sedann wakar, Ey ligger lik om natt oreigt inne, böte prest,
ter træa marker, dom taki arni bondans, eller witti lagga förfall
sinn, Twå andra och om tridin Dodemm må arfftue bondans sakloost at
föra, och siælver iorda, forre hann före ecig lik oreigth, æn sia lan,
ge ær inneholdit Dåa böti föri teia marker, tom mannom ta Jord
ægie som för the liki inn, Ey a prestær likium till Jorda kiolgia
och greiet att vreigia, Ey a bonde Diælamesn låta ringa, ena
tå ætföris, andra om sunda dagh, Tridin inn tætning, fiærdun inn
Jamlanga dagh, och att hnarre offra tretinge lius, ella tretingn
peninga.

8. Ey a klockare skuld ringia till otte sangz och
messe, och afftonsangz, och gen like will bonde till tretinge ringia
låta

kata, tå skan örtig klocka ra gina, Nw lussa band a klåck to, nn
sundag i tiuw dugum standa, och sna um annan, och snå um tridie
och Dogum tilsigia Nw falle klocka nider sedan lagmrad ägr,
och slår hæl klockara, gan ær gilder at trim markum, tom skall,
Dogum böta arna klockarans, aff kyrkiu sæ. Nw brister klo,
ka sidan lagnarat ågr, ligge ogilld Nw ägr ej tillwarat slår
klockara till gellia ligge ogilder. Nw brister klocka tå ær Gongild,
at trim markum, tom böte klockare in kyrckiu gomarum, Nw
Ringer thenn sum ej bider klockarin till. böti firi Dær ora, brister gan
klockiu, giælde åtær fullum giældum retam gan kumi ridande æl,
la gangande, och wili kalla præst, ælle klockara, ælla komber kldberum
lóg, klemyttar gan dåå ællær Ringær wari da klóss, Nw giff-
ner klockare genom saak gri gan ringde, då gili med tolf manna
edhe, ælle wete medg fuggtertan manna ede at gan ringde medg
lusi hans, Dla klåcka gan till gellia liggi ogilder, klersins bande
a klockarin wårda.

Nia mestre krist auist sina allan kristan

9.

tiunda, Nw bonde tiunda aff korne sum, af förste röke gan sker,
och gann inbär, gan a telia rt ar åkre, och wy åtg andrum, och sæt,
tia af hiarum tridia rök ther sum gan kumber Nw rum giuadg
tiunda um wirlo dagh giffues, tå som kyrckia weigis, tå liti tom,
Dogum sna åtg, Nw gaffuer bonde sine korne in burgadt, ta a præsta
sne tridiung a akre affaga, tå a bonde præste budg tåa, i trim weeder
daghum, dom som gan må æm weell bierga sum korne, som bondin sum,
Spils tiundefor, ta a bondem gan återgiælda, Dillis sodann ta a bon,
din gan egh återgiælda, Drs bonde och brigti tiunde både for sigh och sin
giom x Nw skall bondem tuem littum inbierga, Dricka gafua hal,
nin och agnar firi, ær retit, och kornig i tuy Skipta, en hit kyrckiu
annan biscupe, tridie fatikum mannum, ælle åga tiunde både fattige
och like,

Nu sitter husetu mader i Sochnhaar skil.

10.

der præste sinum attæ penninga at paskum, ærn tu samman bldur

Quæstio

det ær ortug præste, och ey dij mera, att tom sem flære, och ingin legudin giær tå gern påska peninganа. Nw å klockare halfua Dpa mz corns af allom tom som bade gera præste korn och kuika,

11. Nw a præster och klockare twe

ninga om huart åhr, ena om sul, andra om påska, Tridie om pingz daga, Nw alla the som eyggora præstæ frilla skuld, the ægn klockare gæra lef, och lefs Hufl, et sin om åridh, Nw kom præstær och klockare twetta wid bondan och siger att han haner egh giort så goda altara wernings sum han skulle, Tegger han a altaran en Dierisk peningz lef, och sun mykit sua mykit sunel som tger till Hörer, Tå wari Da klöss. Nw ær præst, ter och klockare tom skylde sua mykla tienist som tom badge tiunda korum och kuika.

12. Nu kan wagfarande man sucker liggia i

Sochn, tå ær thes bonda skuldg som han ligger, att præste budh faa, præstær å till hans koma, skrypta, och olia, lik att ligia, om nat, tinum waka, fiura siælemesew sunga, aff thes mans kustæ halff mark taka. Saa ær thet bondans skyld som han dör, att præste bud fa, Will egh præster tillkoma, ta a han halda liket inne ena natt, och sidan a han acta mannum budh fa, will then egh tilkoma som bud fa, Dhari saker ar trinn markum, bote mark them som likit stander inne at, mark koningenum, och Mark garadinn, Sidan ave bondær skylder han till kyrkun fora, och grift graua, och præstæ bud faa, Will egh præstær forda, ta fordin bönder sak, löst, och böte præstær bisunge twea marker, Dör Staffkarll i Sochn, samu tiænist ær præster honom skylder. ta att hanæge egh meran pik och stræpp.

13. Nr sitter bonde kuar mad tiunde

böte siri twea öre, och vt tienden præstenum, elle dömi som tiundan a, sua siri annad, och sua siri tridia, Dettar gnar nom tryj, Bote bis, unge twea marker, Nw för eygh bonde tiunda till siri præsta, tå halde togine hans, reskap, Mankalle han siri kyrkun dör, erte

præsta

Bastu, och witi thz mæd ædæ fiughundrtan mama, att han satt mæd kunu knar ælle och att han førde ham, ælla han bødg han ut, ochte wiltu sialuir att te wilden egg nædertaka, och egh ede, bøte tve øra æn han sat minna knar æn trij ar, sat han wm trij ar, bøte tva marker som fore agr sagt. Nu ar biscupes skildinger her firi tunda sin, Vkighia twisum och klærika, kalek, messe klade, Giart tridie ar till Dogn koma, tugia natta gingerd af præste taka, med manumme tolff, och sialuer han trættande, da a han kolck færæma, och nemdir sea, Da biscuper will næmd sea, da skall han taa manada budg firi sigh, præster a mæmd gøra, Gamma man i nemd sattia, och egh widerdelu mænn, och egh Dogna va, och egh den i kununen stodg, och dæ skole sittia i nemndene, sum de sigia ia widger, som widerdelu manumm ærw, sædan a Dognarim edga till nempnd bæra, taa skall nemndin sittia sigh ensamin och ta, lac wider, alla ta edga som hon wår da warin wardi, alla da eda eda hon fælle, da warin fældæ, Vtan nemdin wili natuara eda uti Konungx Dom leggia ælla lagmans, ta bidin the edga tær till te warda fældæ ælla warde, all lagkallad mal agu a biscupx nempnd kuma, ekke kuma mall. Alli edga æghu a biscupx mæd kuma, dessin mall æga a biscupx næmd koma, Gor, menedga, kokuitne, ostridtad mandrap, kirckiu van, helgudaga, Lardagi, och Helgudagi bruth. Dæsse eda ta fælle biscupx nempu, sua at the bota bade biscupe, och Konunge, och sua alle tæra uppæctar eda, och forfals eda, och godslu eda, och sætiu edga, Och alle the eda som firi tessin mal gangas, det ær nidirda delu man, helghis mal, tiuptа mal, kans mal, o te eda som firi trulde ma Dræpias, Nu ma egh twe suarer a biscupx nempnd koma, det a slita Gærdz nempnd, Nu wirtnar man sin timf, ælla wittna madær man till draps, ælla sagær och sua, att tessa sæt will iak taka af tik, sum tokt nu af mik, ælla suær man annan till kræfsir, Da æghu egh the eda a biscupx næmdg kuma, Dræpia the badir a enum dagh, ta ma egh biscupx ræt bort skiptaa.

Nu wan

14 Swæria thær egh bådom a ennum dooghe ath
skriptath haum for ådhm han halder wærder. Taa skall han fasta oc egh
bøte. och all dön mala biscupz næmd, fæld warda, och Oskriptadh
we arda, mænad firi biscupz tilqwæmd, thær skulu fasta och egh faa bøta
wtan hwdz mannum han skall både fasta och bøte bøta. Nw dole præst
och Dochnan, thæstær sigær boudadam skriptadam waara firi, mænda
fall, och Dochnare sigær eigh ta skall præstær han skriptan weita mz
ede sinum firi biscupe ælla prouestæ.

15 Nwarder kona dighær i hore ælies eth
kn spiælle dän som tiw kalt han ær saker wid biscupe at trim markum,
och konan se sakløs der hiælpær honum egh lyfd skript firi, wtan
han gaui sig skriptad Hor, æn han weistæ att hon gamande war,
Nw kære biscupz Dochtare till haws, ta skall han weta mædh edh
kunghurtan manna sina att han war skriptader for, æn nifte at
hon gamande war, Nw takær mader ijppenbarligha skript, och fal,
der åtær i samma sindh, thæt hæte skripta brwtz, han ær saker mid
Biscupe at trim markum, tærfore hiælper honom egh lönda skript,
Alla gör hor ætska spiæll, æller taker ijppenbar lika skript firi
mandrap, ælla firi meneda, och halder åter i samma synd, tet
kalla skripta brwtz, ter a han biscupe firi twæa marker. Nw
liggær madær i lönska lagi, och takær sig skript aff sinum præste
och fadær åter i samm synd, ta taki sig åter skript aff sinum præ,
ste, och wari sakløs, twæa gifwer, och halder præstær haumm blag,
liga æpte wm paska dag, firi lönska lagi, ta bøte biscupe trea
marker, Nw gangher fingurtan manna ædær atær a biscupz nemd
da de sinn forst swore i edemm och hwus inannum, dömm hiælper egh
lyfda skript firi biscupz saak.

16 Nw wil engen ed ganga a mot biskupz næmd
ælla konungz, gær honn wrangt, ta skall konungr ælla lagmans
domær mæd ijppenbara witnum hana åtærdöma, Nw forlikr an,
nar nämnd, och annar wær, da a tön nämdin weitnisordh sinnger,
din

gærdin gór i tÿ att bade gærædz nænd, och biskups nænd, skulu i allum tær sant leta som gærdin war gór, ok tón, nændin skall kælla ælla iwæria, Nw wardár madár fáldær a nænd, och han kalla sÿg eghi kældan wara, kar han sin mæn afsuendenne, da ær dæt hans widz, ord, och wari wardær, Nw skill dom a som i mendene ær, uilia fle ve wæria tåå ær wart, willia flere tælla tå ahr kælt, æn tær uilia som flere æru, Nw will nenden Gnarke gera tælla ella weri, a, och Dochuarin segher han kældan wara, då stemne bonden nendene antinggia wæria sig ælle kælla sik, Will hon warce gern, ta sókia æt alla lagha sochnina, och sua langa ting efftår, gór nændin eghi wæt i langa tinge, hwarte kælla ella weria, bóte kiri tolff markær. Nw ær siav uilia weria, och diav tælla, ta ægge the widzord, som weria wilia, sua ær och i allum nændum, Nw skall biskups nænd samuind léta, och gærdz nænd laghu gærdh.

Nu gángær man edh ælla wærka and 17.

sak sum, biskups sak ær i innan ork dór for æn malet uar dær lagnumit, ork edrum warder fælder, ta dór biskups sak med sonum. och de sum lenande ærw bóte sak sura, tuet ærw tuga markær. biskupe Gnar den sum war lóuliku skriptadær æn edrum kælles, Nw kunungz saak ælla gærædz saak, ælla málsægganda sak, gana skulu bóta, mansins arua, ta æn sakin war for lagnumin sannum liuande, ta skulu hans arue bóta, sua biskups saak sunder, annur saak,.

Nu wardár nænd aterdómd alle fer sum iben 18.

ne suórum, te æra sake at slaz markum, ena mark kununge, andra málsægande, tridio gárade, och tre marker biskupe, Gradt golder hon gick átar kiri osannum ælla kiri olag, thær gialdær ton egh loud skript, kiri, biskups saak, tÿ thær ær Gnar hwuzman kiri stalua sik. Nw giffs nákrom wer nendenne, och suór ecke, han bóte konum, genum, och málsigandum, och gærde, och se saklos fori biskupe, Swg och i allum tom edum atær ganga, kiri mæm, allum dum gær giftzwe, te agi eig biskupe bóta, Nw kæri Dochuarin till boudans, sigher han hafue standit i tom edge sum ater ær bentin med biskups nænd, ælla kø

nungz

o. b ndm segie ne gen, ta æe thz hans widzord, med tolff manna edge, gÿ tæe han edg gångid wari sakløs, bristær at ede böte som skiltt ähr,.

19. Num mange ægande i sakenne batuggia

målsegande och konungz socknare, biscÿz socknare, hæredz Dockna æe, taa han malsægandinnum först vet gæra ælla lagh tæsta, æe egh målsegan din till ælla kæe, egh offte, och feste, emm aff Dockna æe nnm lagh och se dan bedæ flæe till, ta skall han taka eda taka sin, ok till tingz komma, och sia seghia, hæe æe taki min, at at ede dom iak fæste, emm dom i atte sakinne, Sedan leggiñ tingzmännum hannm fremt ok före, them edg sig aff handnm, nw oen egh ähr etsort a dömdagh ta thæn dagh sinn næst æe, och etzöree æe a, och kommer nakuæ, thæn a stemn ma som i a sakinne ta gånge sin edg æe do att tæn kunn egh som edæm waæ festæe, och göte Dakloos. Nw kuna thæe koma sinn i aghn sakene, och han will egh sin edg gånga göte fallin, kombæ æugin tæra som i a sakinne, ta sitti thæe till dagæe æe wrtinga ogsa sin stæmn, manna ed och se sakløs.

20. Nu æe thæd boda skÿld om sunndag till kÿre

kin koma, pæstæe a hælgt bnda, och fastndaga, glömer pæstæe och bÿ, tæe bonde, taa æe pæstæe sakæe och bonde osaakæe, bndæe pæstæe och bristæe bonde, ta æe bonde saak thæe hielpæe honom egh lönda skript kiri, ta æe han æe utan Dockna a nattnm ælla uægum, ta skall han skript taka, och egh hæe böta, Nw kiri allum andrum nä, lum ællæ andrum fallinn, ta hielpæe lönda skript kiri hæa bot, gæe han tuæra markuad a tön dagh som forthælegh ähr kiri, ta æe bonde sakæe at trim markum, æe a itill dagh, sakæe att Dicæ oe

21. Nyser mader man at osadnm ta skall han

pæste tilsigia ta a pæstæe om sunndag i kÿrctn dnum ståndæ, och sia om annaæ, och sita nn tridia, och sia sigia tulke maall æe i nn, ne Dockum, Verdit nw bider iag han bitte nrik och æste sig wid gd, Nw will han egh ætta sik, ta skall pæster hem till hans ganga, och

bidia

vidia gan retta sigg och sina sigia iagh hafwer tig kallat, Nw will
Gregg wrecta sik, ta skall prestar taka tham som kyrke kæe góma och
gangya hem till gans, och bidgia gan retta sik, Nw dull gan ta skall ganagh
prestj fasta, och tom som kyrkiu kæe rada i Odgrenne, att gan æreg
sandar att terwa gæld, gitter gan eds gangid wari sakloos, kalb att
ede och will wretta sik, ta skall gan skript ta ka ors egh fr bota. Nwbu,
der gan egh ræt firi sik, ta skall gamum inj fæunt leggia ta maga
framsegia Nw will gan ta lagh firi sik gina, dom skall odgwari-
ta ka, bristær att ede, ta skall gan bade fasta och bæ bota,

Nu gangær in tida frider a hule afton sidan

zz.

aptunsangær ær sungin, och æ ter till aptonsanger ær sungin a at,
tunda dag æftir tolfta dagh, Nw Gangær in pasta frider a odins
dagin; dymble nikum ta opbudas kocku, och ær tær till aptunsangær,
ær sungin a attunda dagh æftær forsta dagh, Nw Gangar pingzdaga
geligd in um aptunn sædan aptunsangær ær sungin, och ær tær till apt
tonsangær ær sungin a attunde dagemm, Nw æghr kyrckiu mæsse
geligdh, fran tij aptunsangir ær sungin a aptuninum, och ær tær till
aptunsangin ær sungin a dagimm. Nar som bær i tæsse hælgd
gan ær fader wider biskup at trim markum, alle dylimed tolfta-
manna edgi.

Nu skiardag heligdh och petarsmesse i hy

zz.

ngkopunge, och oluff mæsse i Okeninge, och inn laurins mæsse i
Ryder kopunge, hwar som ta gryggær, skar ællær dræpær, natkraun
farande ælla tit farande, ælla kæmande, gan okin sak sina at fina
tigi markum, Thær skall tingu markær gana konungær ath soc
tingiu markar Biscupær.

Biuer mader æghn till klostær eller kyrck

zz.

osiukær, ta ma gan helan gut kirt gina, och halmum i halmanum
ligger Nw dela tor innan hefta, ta kann widzord weita, hwad
gan gaff, och hwad gan hafde atær, Thæd ær en hufwud latter

ſwå manga arfftåka ſom han haffuer, ta ma han giffua ſlikan lutt, ſo
eutera takær. Antingia dyliu att han aldrig gaff, ællæs och wetta
att tætta gaff han och egh mera. Nw æn Klostar gaffuer laghs
Gaffuad, ta wæri mæd kunghurtan manna doge, Nw bæriabm
i kyrcku gærde tåær kyrckv gærder owigder, tåa ſkall han bøtta
mannom twæa marker bøta kiri huart meſſe fall ſom tær ſwå
och låte åtær ſkiria kyrckv gærdam.

25. Nw dæpis man i kyrkiv, ella gørs hoor i kyr
kiv, ta ær wijgill aff kyrckio, tæn ſum wijgla ſkall wm waldær, ha
ſkall kyrckv wigia larta, Nw wardær man kiri biſcupe laghs
ha kunnom ta ſkall biſcupen kunnom fæmtir leggia, will han
egh wæcta ſig, ta ſkall biſcupe han i førbudh ſættia, kiri ſkifft
och egh kiri kea gialdg. Nw ſitær han i førbudi um natt och
Dan langa, ta øker ſaak hans, ta ær han nw markum ſakar,
Nw all annor miſſfall tøn ſum mannum kunna handa, ta øker
Okrivit hans och egh kaia gialdg. Nw will han egh bøtas kiri,
ta ſkall biſkupen kunnge till legia, kunnger mø han gaffuen
larta, och vtan kyrckv gærd leggia, ta ſkole hans wætta arffua
ægn hans taka, och kunngær løſøra.

26. Nw møder moder barn ſitt hedit, ta ær hon
ſak at ſuara tige markum, tem ſkall luka kunna mandman af
henna pæningum och ſiaſs ſins penninga, ſedan egh minnas han,
na at. Nw æn tyen kærir eptær ſom fadir war barnſans, ta
ſkall kona bøta hemm offta ortugar, och preſten markær, ko,
unger acta ortugir, och trættan markær, och biſcupen acta or,
tugær, och preſten markær, ta an han egh offte kærer, ſom fa,
dir war barnſins, ta ſkall kunngær haffua aff kunnum tu,
gu markær, och tiugu biſcupar, kunnir kom hedit mordt, th
ſkall egh ſochnare efftær ſokie, tett ſkall hæredz nempdz ſkiria i

nu

Nw æn hana nemis thæn sak, och wærder egh tagin widær, ta skal
hærdz mampnd antingia wæria hemma ella kalla. Nw ma egh biss
kopz Dochnare, tingstemna, firi ængta gnna mal, wtan firi sypin
bær mal, och lagrettemin.

Nær gifter sochnare bondans kinn Horsa

k. medstendu tinge, sa att bondæn gaff egh gæmr forra sak, ta böte Dochnarin
kwratigi markær, Nw ma egh biscopz sokuare bondans kinn sak gna
firi hor, utan bondin gifue henn sielfuer sak, i kyrkin ellær i annæd sma
quæmd, ta æn han gifuær gæmr sak firi samfundum, ta skall han
antingia dijlia mædh tolff manna edge elle biscupe tre markær,
Nw æn han vakær annen man inne mæd henne i horsæng, och wins
der dom till horsakina, mæd laga witnum och laga domum, ta skall
egh böta biscupe firi sak gæma, fyri ty att hon gaar allo ty somhon
ætte i bo hans, och han a egh sma firi gana, wtan han taki gana
sidan ater in till sin, och sua æn hon löper bort mæd andrum man,
ne fran bondanum, och gör hor, ta skall han egh böta firi gana bis
kopz sak, ty att hon gaar allu ty förwerkatt, som hon ætte i bo bondas.
Nw æn hon löper bort firi owit stand skull, och egh firi ofida skuld,
ta bondin sokia och sma firi gana, allt thær till biskupær gaar tr
skillt at, Nw æn bonde gifuær andrum sak, mæd stendum tinge,
firi kinn sina, sigher han gaar giort hor, undi sik, ta a thæn bonde
som efftir kær, egh böta biscupe bu at gælder him som gerde till
falls, ella wærs firi horsingina. Nw ma egh biskups Dochnare,
bondans dottur ella hans systzter, ella hans frandkinn horsak gi
na, alli fuei ertzkn sqiall röpa, firi utan han inuitatin sc. allæ
bær barn aptum. Gifuær sochnare henne for saak, ta böte trea mar
kær, firi gnart ting sinn han stamnir taki mark målsagandin
Mark kinungær, mark alli mæn ta æn annat lera ælr mædh sann,
ta böte biscupe trea markær,

Nær thæd biskups rectær hiona fælagh bin

da, och lösa, och witta huad lufligt ær, och sua gnädt sinom ofloflikt ær.
Nw æn han skill hiona fælag åt, ta tæd tera sinn træd wældær, bö

te

biskupe twea markar, wadga tom badm, ta bote hwart tera biskupe twea markar.

29. Nu oru man sla prest alla wigdan man ta bote biskupe nio markar, och kiri ongti landzmall annatt. Niri tessum mall ta skall manne stemnas kwi kyrckio dyr, Wardar prestar eller wigdar man slagin annad um giorna salag, tridie um bonde hittar kwar med tiuda, Skall epter paska dagg kiri kyrckio dyr kalla, och ekke halda hans redzskap wey um paskan dagh, och all tum mall sum till skript hora, ta stamni hamm kiri kyrckio dyr, och efftar saa giældit, ta mali till hans efft landlagum, kalla han efftir andrum malum kiri kyrckio durum, an ton som nu arw sagdh, bote twa markar thoen som kallade.

30. Nu bars prester och bonde, och fa badir samna akomm alle bade kulsara, han kin badin sarum sinum, och bonde bote biskupe nio markar, kiri hanit, och gangi till Roms, och lati sik tar losa af hannum. Nu wardar prestar saker och egh bonde, bote prestinum efftar landzlagum, och kiri hanit bote biskupe nio markar, och gangi till Roms, och lati sik afflosa. Nu witin wi, ste bonda, att han hafuer han sagdt, alla sargat, ar tet fulsare, ta gange bonde twe tiufftan kiri sik, ar thet skana alla uwerds wærck. Gangi tolff manna eth kiri sik, alla boti laga botar.

31. Nu later man wigia sik med konu sinne ta gaui giar efftir sinum willia, och huarteya akkenima till offr och till lius, an tua ortigar. och hangar, hustrw i kyrckia epter barn sitt, alla bonda sin, tua giri och tua ortugar, bade till offers och till lius i hwart kyrckio gangendi, tor a prestar hana i kyrckio leda. Will egh prestar hana i kyrckio leda, bote kiri twa markar, mayck bonda, kimna, tua markar biskupinum.

Her Byrias kunungx etzöre stomtelias flokka fnughus

tamm och Dingu.

Vm hem sökn och hüüsbrått ælla hüar sum i Frid skall bidia.

1. Vm en man gemnis a set mâll, ælla böter festa, ælder gemnada aman,
2. Vm en man takar kunu mædg wald, ælder madr sittar Frid andrum a Dingzvæg ælla kyrkiu.
3. Vm hüru länge man hanar Frid till tingz ælder ok kyrkiu.
4. Vm en man æltir annin afft stamum, ælla laga tilmælum.
5. Vm en man ledar aman till Otuys, och gryggar afft fot ællar hand.
6. Vm en man hamnas a kunungx dom, ælle köre man med wâldg afft sinum gârde.
7. Vm hüru stiyta skall, æfftar than kunungx Edzöri brytar.
8. Vm att thær för værka tgora hüstru ælla tæra barna,
9. Vm hund som biltinga manne galdar och tær te hans bleutit ind skall firi tön bidia,
10. Vm hüru hæredzhöffdinge skall biltinga mæm, skall nt, dær ma egh eda a mote gânga,
11. Vm att tær ma egh wittna som skadan fick, för æn nemdin hanar fölt ælder wærit.
12. Vm att all tum mall sum Edzöre skulu skutas a kunungz wæfft.
13. Vm att en man ma Edzöre brytta, och gemsökn gora,
14. Vm att egh ma kona Edzöre brita, ælla vghürugi, och egh twell,
15. Vm en trall kan Edzöri brytta, och hüru Bonde skall firi hans bota,
16. Vm æn kuna nijrdær mann, sin ælla man kum sina, ælla tön wænas ta sak.
17. Vm en bonde kan wda kum sine sua att gor kan faa dödg afft, och hüru sedan ærwis,
18. Vm en kona dræpir man sum, ta tagæ hon æmgte afft hans gods och egh, Gindradarz gæf.
19. Vm æn annadtem dræpir annadt mædg wâda, och hüru thær bötis ælder ærwis.
20.

21 Um æn man myrdær barn sitt, ællær kona sodan tæt ær kristit.
22 Um ænn barne kan ofgardliga vadit wærdas oc hæwn thær
bötis firi.
23 Um æn modær ligger barn sitt dæl, ællær barn dawer sinfud,
24 Um æn tæd sum myrdt ær, dauer samsidini.
25 Um æn mader myrdes ælla kona bær i kälstær. oc bergz a lön,
26 Um æn madir wærdir i gorsæng dræpin, oc hæwn som han skall
wættna,
27 Um æn mader gör hemsökn a åkær ælla ænghandrum.
28 Um æn madir wærdir olaglika halsbyggænn, bængdær ællær
Tegladær.
29 Um æn man kannes drup, oc sijnis a likum, ta thet ær nijkit
ælla innan manadt,
30 Um æn thæm mun giftis sum ledir gior a land sitt. ettersku.
31 Um æn madær Otiæll eldg i hüsd annars, ælla manne weitid
ton sak, ællær mader annan tær till.
32 Um æn madir Otiæll korum aff åkre rete, och brijtær gudzlus,
33 Um æn kona wærdær i hemsokim dræpin, och hæwn högt som
hon ma gildas.
34. Um æn madær wærdir dräpin rætan wærd oc wakn, ælla wær,
dær Dænektær nidær.

1. Ræsum mallærn kunungs edzöre Ridær man

Hem at andrum tæs uiliandas att han will bondan, ælla naknatt hans
giona, ællær annan thæm i hans garde gäst hauær, ælla hans hwärd jæfr
i dröugum. Ta a gær han i hwardin kombir kada att gæra, dræpær el,
la skær, ælla bryggær fullum sårum, ælla slär skem ælle gör blodwita,
Alle der sum tær ærn mædg i klock och farums, te hans bæntid edzörit.
Ridær man at annars gärde kiri onæmum sinum, och hin som æftir
kasta ælla skiutær, æfftær hanum sua att han kär aff dödg, ælla fil
sære, ælla blodwiti, ælla sidan han kombær i hans tompt, som han till
hielpa sökir, ællas gard hans, Ta hauer han och alle te sum med hoo,
num wore bæntit edzörit. Nu ta kær tæt hin sum firi löper, för
en han kombær a hans tompt, som han flijr till, ælla i hans hwärdg ta

hawa

Edzöritz

Hawa tær egh bruutidt edzörit. Wælda tær hem att manne, oc antå att te nilia skada göra och gita ter egh, ock ta æn te sla egh till bloz, och egh hugga, och egh draga, tå æ hötær mæd inga böttær, Writa tær hus ællær skena, ællær skinna manne, ællær skinta och kombær egh blodwite inman, tå böte twæa markær, ælle dyli mæd Tolfmanna ede, och gångge icke förra tolfmanna edin, för æn nemdin ga fiir han wart firi edzörit. Wi tan man tæn sinn hemsökn höör Hawda fåår ælla draghin, ælla fåår blodwite, ta æ tædt allt ogilt, som han fa i hemsökninne, Wi kinn tær firi kara och wilia flijia, alt tædh sum te fa i Hærdz lidi, ælla i tomptinne, tædt æ allt ogildt. Wi æn te agas weidir i Hærdz lidi, och falla fitir inman, och hwarch utan a tom sum Hemsökn giorde, wari egilt. Falla böter utan och Hwid inmann, wari gildær, ty att tedan fölk sum fottær Hodw. Wi kan tæm lowa wer sinnum gærde, sum tær widn hem at, och driv. Klåår, ælla Higgær, sidan ter kom iir hans gærde, böte epte landz lagum, Hær han får ælla wærdir draghin, sidan han kombær iir sinnum gærde, ta bötin ter epter landz lagum som tær giordt. Wi ta thæm får sum Hemsökn gör, ælla wærdir draghin then som æghin skada giorde, ta wari ogilt tæd sum han fick, och hwar, te han flijr egi fridg, och egh hans bo Skiptis. Wi Hittas mæ, i Hærde sate, och Skilias osåte, thær æ egh bruutidg edzörit, Wt, tan han gånger iir gærde sedan han wærdær wredær, och Hæmtin sit, Hialp ællær wapin, och gangær sina atær i gardin, oc Hyggær slår ælla draghir, ta gaær han och alle ter sinn mæd honum worit Bruutid edzörit. Wi a tæn i frid bidia, som Husit ægir, ok hemitt, ok tan a boskiptædt ok sua bötir må sinn sarit fik. Wi gaær aunar böttina, æn arna mansins, sinn drapitt fick, ta stall han bidia firi hannum sinn Husit ægær, ock sua bråt han gaær bidit firi hannum, och han gaar bött wid konungin, tå Nemne sedan dravarnum annadt ting och wittne han sinn i dravmålum ytils, och fari tå fridlös firi hans arwum till thz sinn han gaær böt wid tinn, sidan han gaær böt nidær hans Arma, tå wari fallös både firi konunge och Hærde, firi fridlösma,

tyy att gan gaar de ſyrra bot vidarkommer. Nw ær tædlandbo ſinn
hemſokim göres till, ælla gaaer legt hans ælla lani, taar gan ælla
nåkuått gans hona, ſaar ælla ſkem, ælla blodvite, ælla wardir
dræpin, ta a gan bade biſcupe, och ſambötrina, och i kridg bidia.
Nw æm annan man ſaar thæm ſinn landboans gårdh ſökir, ſaar
ælla ſkem, æller wardir dræpin, ta a gan boſkiptina, och bötrina
ſinn ſarit fik, ælla dræpit, och böte thæn i kridin ſinn tordægan,
dæn ar. och egh landboare, utan fordaſtarin, gæri gerningena, ælla
gan wiſi tidt att ſkada, gæra, ta bidi iordanarin i krid,

2 Nu hemmis man a ſat mål och böt, hanbaue
brutid edzöritt, ta ſkall nemdin tædvitta, huad annar ſkildnadær bo,
tera mellum, ællas egh, Nw ma man egh hemmas epter böter
kaſta, utan gan bryte edzöre kommer, utan ta ſen egh borgada
och ſua ſe firi ſtillt, att böctins ta egh innan thæn dagh, ſinn de
sagdu, ta mactin tegæmmas, æn wærda bötir borgada, ta ſkall bö,
tirna bergaran kremia, och egh gemmas, hemmas gan ſidan böter
na ære borgada, ta gaaer gan brutidt edzöritt. Nw æn nåkuat
ær böt aff bötinne, ta mugu tær egh hemmas, Nw ma man
egh gemmas a annan, æn annan ger gerdina, gemmas gan, ſia
ta bryter gan edzöre kommer, ta ſkall tæd gærdz nempdh neta,
huadh helder, then ſanni ſinn gendis a giorde, gærdina a hann
ællas annar, giorde tænſami egh, gerdina a gan, ta ſkulu tvertt
vitta, huad hællær annar ſkildnader kom, tera imellum, ællas
gan gendi a annan, gendis gan a annan, ta gaaer gan brut,
tidt edzöritt.

3. Nu taker man konu medh vold ta gaaer han
brutid edzöritt, ſyns a mannin ella klædin hans, tact ſinn konan
vekt, ælla kiænne, ællas och akallan, ta ſkall gærdz nempnd uta
huad tæd ær ſant um, Nw bryter gan vreidar gana, och giftær egh
ſin willia framett, ſlitir klædæ henna, göris ey ok åkallan, ta
gaaer gan brutid edzöritt. Nw ſitter man firi anderum a ting

wegh.

wægg, ælla kÿrckin wægh, och will han dræpa, sarga ella bera före, han kombær till tingz æller kÿrckin, och dræper, sarga ælla slå blo[d]
uite, ta hauer han brutid Edzöritt. Nw kombær skarlnader mæm
mellum å tingzwægh, ælla kÿrckin, och egh affsanger affwænd,
kåår annar dråp affsandrum, tær ær egh brutidh Edzöritt. NIV
sittær man fÿri andrum, a tingzs wægh, ælla kÿrckin wægh, och
æwta att han willi skada göra och gittær egh, tå ær och göctær
med ingu böttær, Nw giggær man klæde æller wrak annars,
skiuttær ællær skiuær å tingzwæg ælla kÿrckin, och kombær egh
blodwite innan, då dÿli med tolff manna ede, ælle bote tÿra marker,
Nw dræpir man annan, giggær ællær slåår blodwite, å å-
tingi, ællær i kÿrckin sialuer, Saa ær tær brutidh edzöritt. ut,
tan twd se med wåda, fÿri tÿ att tær ægn alli frÿdh hafua.

Nu æn man far hem till sin aff tinge ælla 4.
kÿrckn, hwar som gör gerning å hans, før än han hem kombær,
till sin, han hauer brutidh Edzöritt. Nw rider han till peninga
ölb, før än han hem ridær, ællær och annorstadz, før än hem till
sinn, och sittia tær hans dræni fÿri hamm, och dræpa ælla sar,
ga, tå hafua tær egh brutidt Edzöritt.

Nu æltir man annan aff tingzstemnu ælla 5.
andre Otemm, tær sinn edg skall gånga, æller aff annar Otemn,
ælla aff laga tillmalum, tær bÿtter han sinn altir Edzöritt, anth
attær kombær ingen åkoma å, tÿ att ingen borde sækta ælla sökia
fÿri götzlum, twd talla laga tilmæle wæra, man stæmme mamm
tung, och wærdir slagin, ælla ælletær aff wæginum, ælla ta hanu, Fund laga tilmæle äger
der till tingz, och will mæla at tingzstemnin sine, ælla sitt ær fremt
och wærdir slagin, ælla ælletær, att, ællaæthu han will sighia til
eda, ælla dÿ tå han will sin edg sea, ta ære tessin laga till mæls,
och egh sleere, hwar sinn annan slåår ællir ælltÿr aff, te hans
brutid Edzöritt. Nw skall thæd hæridz nemndh weita, hwad han

Konungz

Hude ælla twenygdær, ællar siælfzwiliander, ælla Gin ælltte Gan affl tingzstemum, ællas kom annar skialnader tera mellum, och egh affl Tingzstæmme. Nw a Gan frid Gamman fram sin, ok till stemum, och sida åtær hem till sinn, Dræpir man Gan, saggar ælla slaa blodg, niti, a wæghinum till femtina, ælla två femtinne, tærfiri att Gamm stemnde, ællas femta wildi, ta Ganer Gan brutid Edzörit. Nw sit, tia tær firi Gamm a wæggh, och giti Gan Giartit dræpitt ællasar, gadt, ælla slagidt blodnite, tær ær och Götter skot bötter.

6. Nu ledir madir man till Stoks, ok hug, ger affl Hænder æller fötar, ta alle te sinn med Gamm naun, ta Gane brutidt Edzörit. Nw komber i wrakna skipte, malum twerra, tå ær egh brutidt Edzörit,

7. Nu hemnis man a konungs dom drepir eller slaar, Gniggar fulsare, ælla Gemnis man tærfiri att Gan witnade, mot Gomm, firi konungz dom, ælla Gemnis wid a Gan sidan Gan Ganer fodt widær Gan, sina sak, ælla sitt fodrini, la klika twart firi Gar, mm, Gemnis Gan tærfiri, ta Ganer Gan och alle ter sinn medh Go, mm twore, brutidt Edzörit. Gan aitti Gæredz wrmynd Gnadskiær Gan Gendis, æller kom annar skialnadær tæra mellum. Nw vider man Gem att andrum, och före Gan med wald uv sinnum gårde, anta att Gan brøte egh Gnis, ælla gær ængum blodnite, gårdinum, tagar Gan kombir uv gårdenom, bindær Gan fullum handum, dræ, pær, Gniggar fulsare, ællær Stukka, ta Ganir Gan brutidt ed, örit. Utan tædt se konungz domer, ælla annar tås Domber, sinn konungz Domber Ganer, ælla lodis å Gan samer tinsk, nadær, ællær taks med van dzsaak, wer husinn Gans sandær tins, nadær,

8. Nu æru all tessin mål konungz edzöre, hu, ar som tom büstær, æ Gnid mange som te are Galst samman, te Gane alle tyj förnerkatt som te agu annn å Fordinna, och biltinga

Lawa,

11

Hæver æwm allt vitat, och tera godz som te ægu skall skiptas i tre lutt,
en lutt målsegandinnum, annan kunungenum, tridia Hæradin,

9. Nu förwerkar ter egh tera barna lutt, och egh
tera Gustru lutt. och æugsins tæns lutt sum i boa med tom, utante
va tiitt ensamminus, tij att ingen må annars lutt förwerka, sia skall
Gnar ensamminn sina saak böta,

10 Nu hwar som tom halder, thed ær sa wndi
staudande, att Gnar sum tom sölir mera æm et mall, ællær Gielper
tæm till nakuatt illtt att gæra, sidan ter warda biltinga, ælla ueta
tem nakwa förnist, Gan böte tyfratigi markær, ælla dijlij med tre
tolfftum ede, att æn thz bars till kunungz wäfft, ta skall Hæridz wed
wetta Gnad sum ter ær sant um, och Gnad sum sannist ganer medo,
eller giuær tom en mål nard, ta böte Gan trea markær, ælla dijlij med
tolfmanna ede, Nw æm kyrkiu sok, ælla fiardungz Hæradr, ælla
allt Hæredr Hanær samnist Hamum, ta Dijli ælla böte efftr dij sum
Gramdelis skils firi biltinga mæn. Nw æga tær biltinga wara ter
tæm bidr firi tom sum ter brutu till sum for war skillt, taghar Gan
bidær firi tom, ta skall kunungr tom frid giua, ælla Hæn sum
kunungz dijlidt wald Hanær, att Gan ma tom frid giua, ta sku
la tær losa wid kunungh med finwatigi markum, och tad ær Hans
ensaak, Nw skall um all edzöre Hæridz mænd wetta, Gnad tæreær
sant um, Dou Hæredz nemnd som aff tij Hæredr ær. som geredr war
gór i.

11. Ne skall hærdz höffdinge biltinga leggia
och alla tón wtæliu, segær Hæredz Höffdinge egh wita tom wteliu ta
skall aman dagg undi taka, och tæt samesta leta, ok skall Gan a
tom dagh, som till ær tatin, firi mænd a tinge, tom wt tälia, ochte
sum Gan ta wttal, te skulu biltinga wara, och egh dylia, Nw må
Gan egh edg tærfiri gänga, egh tolfmanna edg. egh tretijlfftom
edg, och egh tue tijlfftan edg, Gnar sum tergängær edg firi
Gan gängi firi wlag,

12. Nu ma egh tæn skadan fick wifna sötiael,

ler stemma, wep a thæm som skadan giorde, for nemdin ganer
antingia skellt ælla wærtt, wtan gan skall fara till tingz och
iij ypenbara tbed mælidh, och sedan skall mælid standa qwart till
Konungz dæfft, gånger gan nakwarum weittnom a for ta ære
ton tillagh. Nw ann nemdin helle gam, ta ma gin egh for ga
sökia, tij att gan ær biltuga. Nw ann nemdin wær siri edzo,
wit ta maa gan sidan sökia, hwad tod ær heldir, drap, saar
ælla blodwite, ælle stena, sua man ton sum gerdina giorde,
sidan nemdin ganer gan wærtt, siri edzowitt, med edi dijliga eff,
ter landz lagum,

13. Nu tessun mall all sum nu ero edzöre ton
skulu stiras a Konungz dæfft.

14. Nu ma en man hemsökn göra och edzöre
brijta, an for ta matte en man hemsökn göra, for en edzowit
gaff3,.

15. Nu ma egh tona edzöre brijta, tij at hon
ma egh biltug wara, Nw ma egh nghurmagi edzöri brijta, ta,
wid tbedt till gans, ta skall nemdin gan sweria egh neghurmagi
wara, Nw ma egh tw all edzöre brijta, tij att gan ma egh biltuga,
ra, tij att wære tedsna gan motte biltuga fara ta a brutt gan gerna
edzowitt, tær till gan maatte biltuga wæra,

16. Nu en hankan brijta edzörif ta skal them
sum trælarna bota atta ortinger, och per ster mærker, ta en bonden
will egh böta feri gam, innan sinum laga tingum, och sinna
ga kamptum, ta skall twelin nephengias widh gaardz lidh, tær sum
gan a,

17. Nu kan sta warda att tona innrdi man sum
elle bonde kon sine, ta skall gan tagla en ganger tedh, och gana
ten,

Gudmundz B.

Ytenka an Gon ger tedt. Nw waris tón sak till theva, ta war tet
sna Lórst i lagnin, att Gon skuldn weria sigg med Jerne, och gudz do
min, och sidan bij gill Jarll gan gaff Jarnbijrdina, ta ar tet sna att
wilia te sinn efftekara bidia konungz Nafft, ta skall lata tón sin,
ga som karis till, och både leta att witt min an sann witt ne giftas
tar till, och sna medg kuskan an will ej sinlues widergónga, Gifter
man ter fulla samind till alla wittni, alla gånger sialues, ta skal
Gan stegla och Kona Ytenka lata, Nw an tænn som efftekáres,
will ægg bidia Konungz Nafft, etan Ytemni och sóki efftr, ta
skall them dijla medg tre tijlfftum ede sinn sakin gaffz, bwister
att ode bóti kuwatigi markar och egg lijff Gans,

Nu ta han rada henne ofhardeliga sna at
hon fa dógg af, gen Gans wilia, skall Gan sótias som Grandelis stille fór
dráper och egg stagla, ta ganer Gan kónerkatt allt thet sinn atergt
eptaka aff henne godz, tij som lósóra ærn, och allan henna wettanti
dómg, som hon giptis till, ta takum henna arna aff Gans godz, och bó
tarna Gana, och ted gangi aldrig honom till arfft bondanum och ær
gum aff Gans ætta leggh, utan ton Gamin badin barn saman, ta sku
lu barnin Gana arna, och then skall barnin wóckta, tær nefte modrins
Grandin, an aggh ar barnit till Skóls kommit, och góma tæd barn
nin undi sinn wæru tar till ton till skials kona, ær egg beggin bar
till, ta skall undi nódyinga ganga, tæd sum Gon atte, tij att angin na
then annar arne sinn draper, och Gan barnit thet dóda och Ganer ej
wettan skiarna efftr sik, tadg æru aldrig ten ætta leggin sinn dra
per then ætta leggin, som nefstær ar och skadan sirk te arnin bar
nit.

Sua ok an hon draper han ta taker hon enge
aff Gans godz, och egg hindradag, gefft, och engin tan wætt som hon war gifft
till, alla ginin, utan ton Gan badan barn saman, ta skall barnit then
arna, och then skall barnit wócta, tær negste Fadrins Grandesker, egg
ar barnit till skóls komit, och góma tet barnin undi sinnin
wæru tar till att thet till skials kommer, ær egg beggin tera barn till,

tå arfwi fadrinis Swendir, och taki allan sin wätt och böter siwi Gudan.

20. Nu dreper annat tera annadh med wådaga
böti sum i wåda botum skils, och gani alli tij för uerkatt sum gerar
uns siwi skillt, sum huart tera atte mæd andrum att taka.

21. Nu myrdi man elle kona barn sitt sedan teir
Kristitt, ta skall gan Stegla och Gemma Stenka, lata arfwi tæd waxder sjøyer,
barit, Kæra tön siwi konungz vaxsst, ta skall tjslik att letan wara ter
æfti sum in tæd förra mordit war skillt, och dødt tera sum myrdar
ta skall thz mista tæs arfs och tæs æggta legger tij att ingin man,
nan till arfs dreva.

22. Nu kan ofhardelika radit warda sua att
tæd dør afs, ta skall tærfori bötas, som skils siwi i botum, och egg lifs sitt
siwi giælda, och ta aldrig taen arfwa sinne dræper, Gnad Gelder dræpar mædg
wåda ella wilia.

23. Nan moddir kunni liggia hæl barn sitt ta
ær Gon egg wård arfs sitt mista, Nu kunna fædrins Swendir kæra
till Gemne, Gni Gun lå Gæll barn sier mædg sinum willia, ta weri
Gemna Swendir mædg tre tolftum ede att Gun la aldrig tædgdal
med sinum willia, och Gauer Gon sidhan tuka Swendar, att te arka egg
tre tjlftum edh gånga, ta leggin tgat till Gærædzmendenna, Gnad
Gun will Gælder weria elle Gælla, kan sua warda att Gon giptis,
ta gåni sik att Gon leggi egg sitt barn i sænng mædg stinfadrinum
dør tæd i Sæng med stinfadrinum ta a Gan att mista arfwidt. Nu
kunnu tær trætta fædrens Swendrini att tget lagg dødt i beggestu,
ra sæng, och ton sigia ne gen. ta liggia tet till Gærædz mendina,
Gæller mendin tom, ta böti kuartigi markar, och ut arfwit,

24. Ravir madh wåda ta böte sum i wådabot
tum skils, och gani ta förwærkatt alli arfwum, tij sum han ælla enna
moste, utan tæd myrdt athani samsjdini. Gauer tæd samsjdkini ta
ær tet tes arfwi, och tes arfs skall ten sum nestar ær a tæs alf gåma,

ær egg

gömta eggh tas sum dray alla myrde, och undi sum werem göma, aneg
er sijdkin till wittnis kimmit, tar till thet till witz kombar, oem
eggh ahr twerra fadger eller modir kunaedis sum ekte dray alla myrde,

25.

Nu myrder mader man alla kona man,
alla man kinn alla kona kinn, bider i kiwlster och laggera lön, ta
skall han Stegla och kona Otenka lata, an ton warda takin wider
alla ijrgin bag wittne hittas till, wilia ton kerra siri kunngz
lawh, ta skall han alla gana lata fanga, och eta ter atmed
sammun wittnum och kuska, alla lokka, ta an ton willia siahf
nidergänga, eller er ijrgenbar wittne till, ta skall han Otegla
och kana Otenka lata. Ar will eggh kin sum offerbarir, lon,
unngz lath bida, ta gangi kin som till kerir twetijlsthum och
for sik, gitter han eggh odh gangidt, bote sinwatige mark er och
eggh tiff sitt.

26.

Nu arder man i hor siang draepin bar til
wittne, bilster, och blea, ta skall han sextra medgh kunnar och
till tingz fora, a han skulu wittne ganga, tad tue manne witta, att hun
war draepin i Gorsang, och sna andre tue att tet war skewskutat, at
lika a samma dagh och samma dogui, tridin tue tet witta, att han er
sna soter sum lagh sigiar tara ma han utan kijrkin gardh leggia,
och ogildaw doma. Nu warder han eggh wittnader, for en han aelgr dö,
dar, ta skall arwi hans godz taka, wittnas han for alu han doder er,
ta skiptas hans losöra, arwami ta i Jord hans ta ma bonin Guadga
will Gelder hana aga, alla bwtt lata, allu hanar hon forwerkatt
tij Gon a Ostman a Jordemne omijnd och allum losörum förutan
Jord.

27.

Nu gangar man at gudrun a ater hans
um war alla ahar och ang om höst, och Oray, ta er han twegildar
och all hans hion, och allt tett ogillat kin laa sum till hans gangar,
Gua sum Gemins a toim mall sum ogild domas, te bigsta kunngz
Gdröm er han gor bloduite.

28.

Nu arder man a sine saklösu olagligha halshugom

Gangdar elle Otegladir, ta ter sum tett giordes, gan böti sina sum stilti
drapa botum, och som gan uitnadu fastum och botin Diup marker sedan
Fivi boudan Fivatigi marker, och Otockadis gan sua att Götar Ut
nadu aff Gimum, ta böte andra Fyratiugu marker, Otuktad
gan makliba, ta böte trea marker, och then sum gan domde böte
Fyratige marker.

29. Nu kommes manne drap sijnilsi a liknuan
tingia ta tgedt ar nijtg manz Gandaverk, alla ta thz tar vppinna
manadt, ta aga arfnämiatt sökia gan sua som i Drapmalum stilo,
och arfar gan agh sueria medg tre tijlfftum ede, ta iuiti Garedzned,
Gandg sum tar sant um sijnis ted a liknu iuman manadg, ta tad
ar nijgitt, ta dij lij gin som sakin garth, mad tre tijlfftum ede, bin
tar Gamum edar, ta böte Fyratige marker, egh bo gans Skiptas,
och liff Ganb tuerfiri gangi,

30. Nu hittes teu man suma ledir a land sitt utk
laupkam, bar skiold, iuin Dang, tambrike, Garia land sinlffs sins, och
bamin, binder, Golk ok bortfor, ledir mad muttum, ta Gador gan for
uerckatt egn sinne, ok kine sinn, ok sina allu tij sum gar i Suman
land, ok lagsaku, aff gans godz taki en tridiung, then sum skadan
gick, annan Kunungar, tridia alli maem, Nu tar tijlikt malk
uitisd manne, ta stodi gan uittna Diup Boande, uran, och sueria
gan tar saman att uara

31. Nu stiel mader eldhus annars brinnur
uedvarma, tem sum sia ger, gan geti Lasna Vaugdar, wardar allt ta,
kirt samman gandg och brandar, ta ma gonom ogildan i Eldg stiu
ta, och Gader gan forwerkatt egn sinne, och allu tij sum gar i inu
landz ok lagsaku, taki tridiung aff dam sum fivi wagdg, annan
Kunnuger, tridia alla maem. Nu tar sum tijlikt malk uitisma
ne, ta skulu och Diup Boande man gan uittna, och sueria gan tar
saman att uara Nu witis manne att gam gader annan vadit
till slikra gerning alla tijlika, ta skall gan weria sik medg tre tijlff
tum ede, gitar egh edg gangit, böte Fiuntige marker och egh liff sirt.
Dem ar gan egh tak ur a utan uems tera Drak, ta ar tet eder tu

Tolfftar

Tretijfftaer, Bristaer att ede böte fyratige marker, och liff sitt, och egg
egdin sina,

Nu Stiel man komm ifte affåkre och brijster,

32

gudzCåås, Bnder saer Gisede och Gier i Cedin, ælla i skogh, och Trijstaer,
Gan Getaer agurbaker, Bardaer Gan takin weidaer och Bumin
Laglika, ta Ganer Gan Gornerkott tine sinn, och allu tijsom Gan
a gange allt till trefftigtis. Jak triding taen sik söker, aman
Kunnger tridie Gaerede, ta skall till tingz fara, taer skulu weim
a Gan ganga, tet skulu tue sweria att Gan aer att dij sanderstiner,
Tetg skulu andre tue nitta och Gwerin, att ta Gan war Stulum
ta war laglika skaeskutatt, och swa tridin trie att Gamm aare
Gulder tinsfruder, a bak bundin. Nu takis egg agurbaberum
ta aer tgett eder tretijfftaer. Bristaer att aede, böte Gieder tingt,
och aterr tget sinn Gan tol.

findertingt

Nu warder kongdraevin i Gemsaken ta aerst

33

swa gillt som for weer skillet i Gemsokum, och Gon warder gill att atta
tigi marbom, Nu aga tge widbord sinn efftemåla tærra Kunnit
ta, att Gon war med barne diger ta aer Gon gilld att Gundrade mar-
kom, Alia taer nitta att Gon war med tuem ta aer Gon gild att
Gextuntigi markum. Nu warder man min skiptemm Dwigin
innan borgz, och bita Gan aer gilder att aytatigi markum.

Nu warder han draevin utan warder

34

Vatn, ta aer Gan gilder att Gundrade markum, Nu aer Gan sunder
taer nidaer, ta aer Gan gilder att Triatuntigi markum.

1590

Ber
Syrias

Här byrias Dråpa Balken
I honom telias flocka en
och Tiugu.

1 Wm enskialnader kommer mannamellan
och Dræper hwartera annan.

2 Um en mader dræper annan och hwem Dræpara, skall hesta
elle tre bötis oran bötlig.

3 Um en inlandinger dræper inlending, och hwem winna skall dra,
wara ælla Otemna,

4 Um en mann Gaver sannast med bötum mann, ælla Gan
dör i Fredlösan,

5 Um hwem Dræpare boo skall Skipta, ælla man dræper innan
bolfkipti, och inalvhals bötar,

6 Um en mann Lemis walenst och Liri rasst och Formistig
och wedar mist.

7 Um hwen oran botlig skall böta, ok hwen ora skall wid annan,

8 Um en Fræls ok annödinger dræper. ælla man ok kona, hwilket sin-
ter skall till Dråpz taka.

9 Um enn man dræper kinn, ælla kona man, ok kinna dræpe
a ægh oranbot Fiælghia, och egh vghiurbött, och egh hærre dikke;
egh ensak och egh Edzöre.

10 Um en Utlendinger warder dræpin, ter fiælger ægh oran botlig, och
egh Liri them som löster ær.

11 Um enn man warder i Skoge dræpin, ælla Fridlös mader dræp
man å Skogge.

12 Um enn Hærede giftz Daak Liri mord girlig,

13 Um enn them warder dræpin som hetar Hæreds Spiritter elle
them som löstær ær medh Hæe och Hwanda edge.

14 Um buitia gildi enn der dræpner warda och ini herra dikta,
æn terra mem dræpis,

15 Um en man dræpper man då kinnger ær i landum ælla dræpper
man med kinn,

mm

Om enn Kostre dreper een Kielsmann, eller Kielsman Kerstan ella kuelc, 16
man onodugan

Om att egh må nitna them kwelja kiri drap, annödiga ella gesk, 17
Drell wardir Drapinn.

Om en tiuka landa lagi wardar Drapinn, ella lekare, ella ingin, 18
magi Draper man.

Om att egh inghunmaga nitna till Drags, ella Draper wghrna, 19
ja wghrnmaga.

Om at aldrigh agi Dann arfk sinn annan Draper till Erfk, ellar 20
man will annan bottan wita.

Om enn annöliger Dreper, annödughar mann. 21

Her bijrias draua balker.

Nu kommer Skilnader manna mellum ok

Drapar Gnartera annan, tar ligger madar gemle, och bötin beggia tera af 1
na Kunnuga rett. otta örtugar, och trættan markar. Och Dammaleds
Garde Gnadere.

Nu drapar madir man, komma till arna 2

manse, ok fa drapatan och Gugga darnidare, a Kottar thes döda, tå
ligger tar madir gemmamn, och tes terra arma, sinn forra drapta
böte bade Kunnuge och Gardade, sinn Kur war skillt. Och Dansamt atti
oranbot som sidan drap, ok tas arna sinn sidan drap, dar skulu Gnarte
ta tu drapatan och Dreper egh ginsta, ta agu thet Gar tan till tings
fora, egh aghu der gan um arenn binda, och egh stukka utan gar mer
dare se medh laga Hofstum, skulu ther Gar göma, tet aru laga Hof
te, fiarde och arma bande binda, och Gus inir Gamum bijrkia, och mir
Kirsid ward Galda. Nu kumu menn komma, te sinn Gans Krender
arer, och wilia Drapatan med walde, af them taka, vena te Gam
ta böta tar Kunnuge Edsöre. ella vena ther Gar atinge ella ting
wagh, ta böta te ok edsöre, ta enn ter vena tem a Gnadske atinge
elle i Heme, ta Gan ter bentid gisliga beett, ta den sinn dar we Kor,
man att, Gan ar sakir att Kuarstigi mackum, och Gudr then sinn ter
war i Klut och Karnuote, med ta böte trea markar. Nu flija tar

Drapmala

Gan till tingz, ta skall gan wittnas sum framlede stäles och sedan ma gan
saklöst Halsgugga lata. Ne maa egh taka Dråparen i sälsk sins he-
me, elle i annars manns Heme, utan te taki honom gensta wid Dråpet
Ded er sin understandande att arui tger wer Dradde ta maka ter taka
Gamm, och egh gånga ut i annat gård effi honom, utan gom se fridlös
ta an gan er fridlös, ta skulu ter sum gan wilia taka, inne tgen gårde
Galda, som gan er innan, egh mygh ter gan taker medh walde taka,
ter skulu Gæredz höfdinga bud gå, Geredz höfdinge skall budkasta reysina,
och bl dagh Gæredz mannom titt komma. Ne æru ten sum Dråparen
Ganer inne elte tom afsnarde, elles Geredz höfdingen bort, ta ganer
gan breutid gistningga lagh, ta böte Gimsmannin taur er, att fyratigi
marker, och Ganer Dann sum der war med i Gerk, och Garnöte, ta böte
trea marker, kann den sum Gin dreuin will gå saur, ta afer tet allt
ogillt, som gan fåår. Ne æru fåe egh gan, ta ma Geredzhöfdinge
dyr inir Gamm brytta, ok medh wald gan ter uttaka, och till tingz fö-
ra, ter skall gan wittna lata, ok sedan Halsgugga Gamm. Ne får bon,
de Gæredz höfdinga bud och Bonder egh, ælla ten sum i Gans Stadgår,
finders höfdinge ta skeri bonden budkasta wep, och få bud Fieders höfdingamm, afl
Garadimi, och sedan ginin ter Gammin ten samma vett, som gan skulde
Gana afl Geredzhöfdingamm, ok sedan standi tett till Geredz nempndena
Guad Geredzhöfdinge sirk bud eller egh, ælla gan Gafde san forfall
ælla them som i Gans Stadg er bud fangidt, böte fyratig i marker
ta tak mulsegande atta oxtuger, ok trettan marker, och sammuled
Konungor och Gæredz.

3. Nu drager inlendinger inlending ten sitt

drap gan Ganer fri Gugget fridi sinum, ok allan tid fyri Gugdz sum
gan a innan landz och landz sagu, forutan eghn sine, ta ma Drapara
emot tingstemma, och a forsta tinge fridsokia gan, tet skulu tu
mann witta, att gan er sander att tid Dråpe, tet skulu andre tue
rætta att tet war sker skuttat, a samma dagh och samma dogri
sum te och lagmaen, tridin tue tet witta att Gammin war lagh,
ta tingstemt, fori sina sama gærdh, tet skulu vara bönder ok
hoande mænn, ten annar bo bota sum sinn Ganer, medh Gotta
ætti.

Ett i Östa warm ella lega dyengia, tarm skall till Drapztaka sum a-
Wigualle war, ok egg annan, utan Herra wisi manne sinum, elle
bonde traeli sinum, ta nu taka Guarn sum Gelder will. Den sum
wisa ella ten sinu drap. Nw will Gan egg sökia sinn offi Karar i
innan natt ok Faulanga, komber ten till tingz som drap innan nat
ok Faulanga, och gånger wid Drapem, ta ar Garidit sa klöst, och
sedan widergången ar gör, ta tagi taem till sinn sander ar att ti
Drapi, wnta att Faulangin se ute, ta söke sina sinn i Drapmalm
skils, Nw an Guadske Gan gangen egg widh innan nutt och Faulan-
ga, och Gin stemner egg, ta ar Herede sakt wid Kunungen att Gji-
tigi Marktum, firi mord gialdit, sodan nu Gan sum offikarer Guad-
ske sökia elle Otenna, eller Gemna. Nw sökar man annan Firi
Drapp, och Gin sinn Karis till, Liger sik egg nar Gana wardt, ta
sinn Gin war drapin, ta skall Gin a mote sweria wista wittne med
Giar mannum, a samma dagh sum Gin swor sakina in till Hans si,
dan skall bo Gand i taku ståndu, a femtinne, ta skulu the sweria tolft
manna ed eyte Guatt mitidt, ta ar Guartere tvenne tiglfter, och
sua sweria att Giriz som for swornu 4e swornu bade sakt och lagh,
Nw åtkar egg annar tiglfter edum, ta fals Katilos Gyrda, te sum
Gor swore, i tom wittnum som falz Firi, ter skulu kasta, och bota mal,
segande, ok Garade, och Kunnige, och biscupe, Nw aru te sweria bade
tolftir æda, ta witti Goredz nemndin Guadter ar sautt um, Nw
wer Goredz nemdin drapwan, och Kallir Gin som sott Gauer, ta skolo
te wisa Genom sinnum Drapwer, alle bote Garade tet mordgiald,
det. Nw gånger Gan wider att Gan war a wigualle, ta sumbi
drapin war, Och tagz egg wiliande ella wallande, att Gan dodh kik, Gjörd fats
ta gaff sua bjergill Farit i lagh, at gan skall a femtinne tre tiglftir eggs
ed Kora, sasum Korra nar stillt. Nw aer Gan, sum drapit kemb
will egg motte sweria, Guadske ta Gan sökir Gan alla a femtinne,
ta skall Gin egg tiglfter eda eyte sina wittna Swerin. ta skall dra
warde boo skiptad, och Gan salwer fridlös, fara um allt tet tingh,
um tidt, sinn Gan war fridlös gör, a ok egg nidarin kran te sinn
offir Karra fram till Kega tingz, och mitti ter med tiem mannum

Dråpmåla

an gan war lagsögtær a målsegen firi sina sarma gerdh, sidan skall gan fridlöös fara um alla ya lagsagn, och alle, te sum a lionga tiwgos warda giörde fridlöse.

Nu hua sum samwist hauer med honom sid

dann han ar fridlös gör och lagligsinna som ewt honom i geredur ar
tett enn mann, ta böte trea marker elle dij li med tolff manna ede,
att gan gaffde egh samwist med gannum, sidan gan wiste att gan
war fridlös, Nw ann all Soghen hauer samwist med gannum,
ta böte trea marker ella dij li med Soghnawerdinne, sasum skillt
ar. Nw ann fiwerdungs gorade hauer samwist wredh honom, ta böte
tiu marker, elle dij li med fiwerdungs wrangerdinne, sa sum skillt ar,
Nw an allt gorade, hauer samwist wredh gannum, ta böte fiatargi
marker, ella dij li wredh gorednemdinne, sa sum skillt ar. Nw
gan hauer bött wid Konungs alla lagh, och gorade, ella och wid målsegandan
och widh alla te tuena ta te sum samwist, hana wredh gannum, ta skolu
te böta tes rætt sum egh, nar bött widar, och egh wera. Nw dwer
gann sidan gan war fridlös gör, och hans bo ar skipt, ta skiptis
egh tett sum gann arfwer, sidann, tett skall standa och bida hans oskipt,
Dör gann i fridlöse, ta skolu tued taka hans arwa, och allt te
gann ewnede, sidann tett skiptes wellum arwum. Nw warder ma
sank i fridlöse, och Dör i fridlöse, ta döia alla sakt wredh gannum,
Nw ann gann kombar ater i fridh, ta skall gan böta alla sa
fir sum werdadis i fridlöse, Nw ann te kera till hans arwa,
och sigia tett gan war egh fridlös, ta a egie arwum reidzogh, wartra
wred tremur fiughurtum manne edum, att gan do i fridlöse, och
ar jak egh skyldugher att böta firi gann. Nw a for gnad målsa
mann warder fridlös, ta skolu tor sna böta som samwist hana mz
gannum och i allum tom målum, sum till fridlös manns göra, sasum
nw ar skillt.

Nr skall dravara boo skiptas egh förwerkar

Hann sine hustru lutig, och egh sinna barna lutt. och inn gar egh sidhen
skiptta

Balken.

Skiöta mellum sine Gustru oc sim, ella mellum sina barn, sedan
han Gaar sakenna wer bätt, tå hans boo skall skiötas tå skallke,
mingz Dorgnare, ter ner nara och målsegande och Gerezhöfdinge,
och skulu kumma frender och barna neernara, un skill tom å te
sigia omijnd mere nara och Dorgnare sogen neera minne, tå
eegu henna frender wertta wedh edhe Kingh wtan manna, att
henne war så mijchligt till omijndh giordt. a giffta Qwelde ok
malt a Gastbinga Otemm, Nw sigia barn sik neara lagskipt,
mitar Fader sinn far ann han tå gerdh giorde, och Dornarin sigh
er ne motth, tå oega tom nitta medh edhe Kingh wtan manna, att
tom waru lag skipt Wider han ta sak giorde, Nw ann
tedh er bordans Don som drar, och kunnige Doknarin sigher
egh han nara lätt skiett an fran bordanum, Noo er tedt bordan
Widzord, nita genom lät skipt an fran sig, medh ede Kingh wtan
manna, han a egh hanum till Gasts att wisa, och egh i Gidgård,
genom bygt boo hender settia, ta er han nider som sin lagskipt,
Gaar han egh bygt boo genom i Gander settia, taa Gaa genom
Boskaap, tet ern Quicke kuste, ter sinn boo skall med bygg ia,
Dan tessa tda gångas sinn ner ern sayde, tå skall kunnige folk
nare, och målsegande och Gerezhöfdinge ner nara, tij att ter
ern alle målsegande att tij male. Nw Råda tonn undan skipt
tinn, ast hans Bodz, tå böter sin firi trea marker, Elle dyli mz
tolft manna ede, och i theb husinn som tha takitt, tå dyli orll
medh tolft mannum, elle böte trea marker, Nw Galdera,
nar, och annar Creeper, tå skall hanum a samna lagh stemna sin
Dråpareen, och medh sinum nistum Gnara teva beta. Böte
Galsbani i lagsoomtum, tiugu marker, Galdi Kridir sinum bo,
ter han egh tå skiptir boo hans, ta fliga tar firi ann, Nw will
Galsban a mote sireia, ta sireri sin a mote, sinn skallet ner ann
parinn well a mote Direia, Nw fly Galsbani och er bortiren
tij aar, gangi aterin med sann sak, sinn han flyde firi tet aar

Drapmåla

Thigin marker, aff Dragari kunn aldrig i Lredg, for aff rätte er
arfft bider for Gonom, vtan ta konungær ær nästakin till Konungz,
ork Gam rider Lrigz gatu, och takær inledning sina, tod ær vi fyra
tigi marker, aff Gnarin Gærede, ta ma Gam tin mannum
fred gina, sin att te skelin egg böta sinn samnist Gana medtom,
to Gnarn æren tær ogilde firi, rectum ar thenn, æ tær till the Gana
bött wid tem,

6 Nu kemis manne vtalrum och tak i handum

Gamm, ta ær tedt fyratigi marka Daak, tak egg i handum Gam-
mm, tær ær edær tolfft manna, ella böte tvem Marker.

7 Nu stall then ær oranbot böta sinn åra,

dær, thz ær Galfft sivende mark ok fyra ortugær, Thær skol tua å
sijtti Fadrenues Lrender böta, Och tridiung Kranderin, å mö-
drinit, ær sambrodær till, ta Goffdær Gam Galfft firi allum, Hvadt
sinn thet ær Gelder å talkum, sone ella Lrillen son, sidan tær sinn
Gamm ær vestær, Ta Goffde Gan Galfft firi allum, Sidan alle
te sinn innum ætta æru, till Sivenda manns, Sa gialde sa mun
sinn mann, Ora tak oranbot sinn Gon böte. Fadrinis Lrænder
dær tue hutti, och mödrinis frænder tridiung, Och sua tæn sinn
næstin ær, a fadrinitt, Gan Goffde Galfft firi Fadrinis fræn-
dum, och Galfft thenn sinn Gnum ær vestær, Nu tænn sinn
næstin ær Gamm, mödrinit Gan skall böta Galfft aff tridiung
gimm, sua och thenn sinn tær ær vest, Gan æ: böta Galfft affty
sinn atær ær, aff tridiungimm, ælla Gifft med tolfft manna
Ede, att Gan vaar egg Oranarinum sa fryldær, att Gan a Gan
sinn Oranbot böta, Nu kombær oran manna mellum, at
ægn tær alli ena Lyrkin Nu ta Gan ståndær inne sinn oran, ta
ma Gin saklost uti ståndа, Nu ær annar ståndær sunnan
Lyrkin, ta ma Gin saklost ståndan nordan Lyrkin, Nu ægu
te badir ett ting, ta a Gamm annan vegg till tingz gånga sinn
Gamm

Gaar ovar widh, ok swara saal sinne, an Gomm ar tingstemndh
ælle mæli att sinne tingzstemnu. Sedan skall Gar aff tinge gånga
ogh saa må Gamm sa bläst samfundir Gana; och egh annorlunder,
Vtan Gar gangir med Gudum. Gnar sinn annarlund gør, a
gangn andrum, Gar ær sakar att trim markum. ælla lijkij
med tolff manna edge, att Gar giorde Gonom enga olaga, a gan
gn, Nw ægu Dravarar frændar sternna sinum frændum till
oranboot, Fædrinis frändir fædgingum, och mödrinis frændar
mödringum, Ehs frändir sinn Dragm war, te skulu epte botinu
ogh egh Otemna, æ tær till ora widh fädrinis frändrina, att th
fra tue lijtina aff botinne, och till nider mödrinis frändrina
att te fåa tridiung aff botinne.

Nu alt äfsi enn dräpe, frelsman, och anno
dugar: Saa skall Dam frelsa och egh Dam anndraga till Dragzta
ka, Nw ær allt i enn Drape, mann ogh kona: Da skall mannin till
Drapz taka, ok egh kunna Nw ma egh kunn till Galsbrud nitt
na.

Nu dræpir mann kunn uari ter sa allt sum
Forra war skillt, æm mann Gaffde man dræpidt, nw æn Gon atte lag
gipttan bonda, ta sökte Gann sinn atte a Dragarar, ogh ta ki bötri
na, och bosketi: Gaa æn Gon atte egh bonda, ta sökte Genne arne
er Gan egh magande, Gaa sökte Gans mälsmann. Nw Dræper to
na man, Dogh urlia ter Gænnar sinn epter mannin ægi, Gaa skulu
Gar egh a Gana Goumar, ingum tem frid sinn före war skillt.
Nw æm Gar Gennar a Gana, tagar ælla ok o brutnum fridi
num, Gaa liggir ogild, Fri sialfua sinn gærd, æn egh ma kunn
till tinge föra, och egh Galsgiugga fri Drap, Nw æm Gann
ille sökia kunnna fri Drapit ta skall Genna mälsmannr æmot
ting stemna, sasum för war skillt. Will Gan amote Dueria, ta
Gawari sinn för war skillt. Nw will Gan ey a mote sueriua
ta Ganer Gon fri liggt, Furatigi markum, egh ma kona

Gradg

gunna drap
man.

fred flyia, och egh må genna bo skiptas, böter genna målsman i la
ga fæmtum, ta skall genna først böta medan tedt minz ær ok
sedan sialfft sins, böter Gaun egh i laga fæmtum, ta å skall bo Gaus
skiptas, och Gan fred lyia, Nw minna drape ma egh oraubot
fyllia, dræper kona eller Wyfgiurmagi mun, tær fyllger egh fer
ra tokke, och egh ensak, och egh edzöre.

10 Nu uarder utlendinger dræpin, haun
ær gildær att fiurtatigi uraskum, egh fridh flyia, och egh Gaus boo
skiptas, firi tßed drap, ta att Gan må egh flyia, från sinum
frændum och utt firi Gihs sum Gan drap, ter fyllger egh oraubot.
Nw skall egh oraubot böta firi tßær sum löster ær, med fe och fær,
da edhe. Nw æm Gaun will sökia firi drapit, tå skall Gan stem,
na emot tingh sum fur uær skillt, Will Gaun a mote sueria, ta
skall Gan sua sueria sum fur uar skillt, will Gaun egh gensueria, tå
skall Gaun böta firatigi mærkær, will Gan egh böta tom i laga tin,
gum, och laga femtum, ta ær ett tedt att Gan uar sökær, tæa skal
Gan fridlös fara och Gans boo skiptas Nw ær utleminger tres boan,
de, och far man att dræpa uari sua gillt tett sum Gan gær, sum ted
ær riidær Gaun uarder giort.

11 Nu uarder man a skoge dræpin, och uita eg
Guar sum Gan drap, uill ten tilfara sor ett meli tom manne, ta skal
Gan tom bÿ stemna sum æghna a, och bÿridin skall Garaden tilsegia, oc
Kreffna nidergångh manscens, Nw kombær them sum drap och will
nedergånga: ta skall Garads Gosdinga, bud fa, ok Gan skall budkassla rey,
kera, ok tom inanne tst tingz fyllgiua, Gan skall a tinge gånga,
sua att Gan ær sandær bani, att tom manne, ta skall Gaunum swarda
till tings och fråa, inta att natne, ælla rost att lande, Nw kombær
egh riidergångi madem, innan natt och saulanga ta å ær Garadesfolk
att firatigi mærkum, kombær tres manz ærne innan natt och saula,
ga, och biudær lagliga in saall sina, ta skall Gan vitaka tuærran mæ,
kær, och åtta ortugær, ta skall Gaun sak sina med tingstemnum inn
biuda, stemna trÿ ting, och trea femti, fierda longa ting, a liongan
tinges stenlu innur Gans fræn gånga, tred skenlu tue i tingi uerra at
a tes bÿar æghn, uar Gaun dræpin, tred skenlu andre tue uitna, att tedt

uær

Balker.

Hwar lagliga stäfnutt, fridh tue tett witta att tett war laglidna ting stempnt, ta ta thet aff tera bot komnger tuenne tretthan, mar, ker, och tuenne åtta ortuger, och tridiung wattet arin, tij ogh thera de att egh taker thenn som böte, Komber han egh innan nutt och iamlanga och wittna som nw er sagtt, ta tagir komnger allt thz mordgialdit, Nw dreper fridlös mader mann i skogh, nw gar han till tyia och siwir att bonda, och gangher weder gerd sine Nw will iak till tingz fara, och ganga inder draptt, Tan a bondegh i Bzund taka, och bodkasta ver skara, tå wgn bönder genom lagliga till tingz fyligia. Them unngn alle med fridlösum saklöst ting giuta, Nu giftes te sum gemmas, wgn a gam, dreepa och aff dagum taka, ther ligh mader gem mannr, ok ter sum dreapn bötin fyra tigi markar, firi Bzundfrielsin, ther med fridlös gilder, ther taker thenn målsegande watt som han frid tok, er det gerde tå taker tett målsegande watt, er tett bonde tå tager han målseggande wetz.

Nu giftz herade sak firi mordgield da skall

herez nempnd tett witta, att han do af siellit och sott, och egh aff mans hand, werkum, eller och ther gaffz wotter arne sannum sak, med stemdn ting inman nutt och iamlanga, ælla och att tett war inder gånga gör innat ok iamlanga, och orkar egh tij, tå skall gerd mordgialdz utfesta, tesk skall epti mantali utbötas, tett skall all folk frels gion gera sina nä sinn man, innan famtan åra mankyns er. Firi all tön er mordg, gialdz aghn gera, ta bötir mordgiald, en tön mijed wanda, och egh fri skare, Nw a herez höfdingi mantall nemna, och sina hwar mord, giald böta, sum ther skils stær man hwar, och gör egh mordgæld utt, böte firi tre öra, sinar alder Galskaper, hwar böte tre öra, och utt mordgialdit,

Nu narder drepin ten man sum heter He

rez pikker, tet er tæm man sum gangher hælgra mannamellum, och frenda sina, och er hwaregin stadnader. Han er gilder att fyratigi markum, egh frid skija och egh hans bo skiptas, Nw wardir dræpin

Grapmala

-tgiem man sum losteer ær medh tæ oc frenda eedge, Gamm ær gilder att fiyratigi markum, oc eyg Gaus boo skiwter, och eyg tred tlyia, ær Gan will bøte sinn drap, sedan Gamm wærder sotær i tingum oc fæmptum. Nw Ære, pær trell frelsam man, tær taker tes maus arue tridiung af fiyratigi markum, ter ligger nidre kaels sat konungp. Eyg ma trelin wirtua och arkar ten sum trælem atte dylia, med tretijl[illegible]tum ede, ta se sakløs ær, kar Gan eyg tij, bøti sinn skillt ær. en fostra maa iirtna, tij att Gans bo skall skiptas, ænn Gan dræper man. Nw will eyg bondin bøta fri, Gan i tingum och fæmptum, ta skall dom a tinge taka, till tyg att wa eki nidin, oc binda inn Galse trelinum, och wpgingia i id lidstolpa, bondans, liggier fór nidær æn nidian virtna, Gette wid fiyratigi mar kum.

14. Nw wærder dræpin Konungz bryti i wpsala boo. Gamm ær gildær att fiyratigi markum, tom a konungær taka, swa gaff Byrgyir Farll i lagh, fórnam tedt tolff marker. Nw wærder dræpin iarls bryti i Rodzbo, Gan gildær ær nin markum, tom a Farll taka, Nw wærder biscopz bryti Dræpin i stafs bo, och Stols, Gan ær gilder att nin markum, tom skall biskupær taka. Nw wærder lagmans bryti Dræpin, Gan ær gilder att Diær markum, ta skall Gan Gamla Stallara och Stekara, och fiwratigi sessa a siælf siwtyst. Nw wærder den dræpin sinn nam gær i Wærde bondans, sum fat a liggie ogilder, wærder Gan dræpin utan gardh, tæd ær fet a, nær i gildær sum skillt ær. Nw wærder dræpin bonda bryti, Gan ær gildær att trim markum, tom a bondin taka, Nw kallar annar bryta, och annar bolagz mann, ta a Gan widzord iuta medh eedge fu Gurtan manna, att Gan nær bolagzmann, och eyg bryti: nær swa gildær bolagzmann som bonde. Nu wærder dræpin kunungz mann, Gan ær swa gildær sinn fór nær skillt. fóri frelsan man, oc nu att kunungz tukta tedmere først tolff mærker. och sedan gaff swa byrgill iwel i lagh, tet skule wara fiwratige mærker, ta nær tett swa forsth, att nærtt Gan dræpin fixi borde, ælla byggiu sporde, ælla innam gerede, ta skulde tukta taka oc eyg ælla. ta gaff tred swa i kunny Eyrigz dagum, att a Gnær Gan nær dræpin, ta skall taka firin, te sinn

Gamm

gan aggin taka. Nw nærder Gertuga man dræpin, ta ær gan swa gilder sinn fir wær skillt firi frelsam mann, ok gans dubbe ærum mærker. toin skall Gærningi gana. Nw nærder dræpin biskups mun, gan ær swa gilder swom för nær skillt, och biskups tubbe ær nin mærker. Nw nærder dræpin tes Gerælsman sinn Ganer Otallara och Otekara, och finratigi sesta a sialff sins kost. ta ær gan gilder swm för nær skillt. och gans tubbe ær siax mærker, toin a taka tes sin gan tiænade.

Nu dræper mader man ta sum kunnige 15

Bær i landinn, swa att gan miste gan skulle komma i landit, tæa ok fir gan sina sak, med fyratigi mærkum, tæd ær kunnigr ensak. Nw dræper mader mann medh kunn, gan ok sina sak med fyratigi mærkum, æd ær kunnigs ensak,

Nu dræper fostre frelsan mann hani forhug 16

gidt bo sinn, tet skiptis mellum kars och konungs, och ærfs arfna, och ganer gan firi Gudgidt atta mærkum tes sum nan a till gans, to taki fattær arfn; Nw dræper frelsman fostra, bote atta mær, kær, tom sinn nan atte till gans. Nw dræper frelsman armodu, gan, bota tre mærker sika sum gan skall losa medh, tæd ær fyr mærkær penninga, ælla trea mærker swadmala, tolf alna till ors ælla fingfur nijtin nötg tenn ung sum trea nære ganer dragidt ta bo som trea kalfuer ganer burit.

Nu ma egh nitna then frelsa firi drap, 17

tes armodiga. utan gan dijlij med tolf manna ede, ælla bote sum skillt ær, och egh ma gelder thenn frelsa nitna, firi fostra drap, Nw kumma tod gitas, frelsman och armodiger dræper gnærtera aman, ta ær then frelse gilder, och tuælin ogilder, tij att gan war egh folck frels. Nw nærder gæffwæll dræpin, gan ær gilder att trim mæ, kum, taldum, utan gin gni ut arfnidh sum tet ganer inne, och ettin epti edh, fingfurtan manna nitne, att gan war egh gæffwæll.

Dråpmala

18 Nv ägandr dræpin hærder tandaspiæl ræddi

them mader som gånger medh wik och kungadömu bötta, han ær gilder att twim markum, Nv wærder bötare dræpin, tå böte ærfna hans tryggia iamlanga gambla knigin, och höra hanum vnja handzska ok vnja skoa, ok smöria både, Tå skall taka knigina ok leda vp a hegg, och halan i handz arnale kærans sætia, tå skall houdin tillhugga med gisl, tvij hugg, far han haldit hani a botum sinum. skiærer hanum knigghan, ta skiæra hanum alldir taggnadær. ~

Nv dræper veghurmagi mann, tædær tridiunger aff hvætrighi markum, tæd tækær målsegande, och hundzske kæll elle kunnuger, Nv kallar annar veghurmagi, och annar kallar egg, tå gæver them widzord sum han will vita till, veghurmagha, medh eddge kung, hurtan manna, tær ligger vidri kærssak, och kunnugz, tær fylger egg nåda edær, hvadt han dræper mann ella kunn. inlending ælla vtlending. med nåda ella willia, tå böte sum skillt ær.

19 Nv ma egh veghurmagi vitna till drapz

will hans målsman dyli forigan, tå dyli med tre tiufftum eddge, atta bóti firi hann sum skillt ær. Nv dræper veghunnaghu veghurmaga, ta högge sum skillt ær.

Nv egi aldrigh then arff sum annan

per till arffs, Nv will mader mann böttan vitta, han skall vetta bót, tann medh trettan takum, och trettan tiufftum, och twa vittnes medh hvarium eddge. ta skall sua hvar takin sverria. och kunghurtan medh hvarium tesa, att han vær tækt att ere mærk, ok atta ovtugum, och kunghurtan medh homm, att tett vær sætt och bött.

21 Nv dræper annoduger annodugan fen sv

drapara atte, han böte trea marker slika sum han skall lösa medh, tæd æru diar Marker peningar, ælla trea markar vadmala, tolffalna till öris. ælla fyngur vijlna nót sum forwar skillt. Nv æn ten sum trelin drap will vinna han åtær bötar, tå vinni medh ede kunghurtar manna;

Här byrias wåda mål och sara mål. hor ran och Stjld.

I tonn telis slottla eu och siwratigi

Om hwru wåda edh skall gånga och umsse wåda måall.

1

M æn wadær fåå bana aff hesse manz, ællær aff andrū sæ manz. 2

M æm anniðinger træll. ælle fostre, kona ella wgiwrmagi dræpes i wåda. 3.

M æn man ælla kona stiela ælla siri giwrū wijskytt ton standa mi, siri 4.

M æm man sargar hogstū sårum 5

M æn aman hugger aman med wredz hande, och giwrū tæn siri skall 6

wittna sik och aman fridsökia, och giwrū bøta skall for sår och dræp. 7

M all aff hugg, atte æru fiedertiug med wåda gör ter sijlyir litis bot

M æm annar saa sak och annar drap, ælla man sökir aman siri 8

dræp och sår.

M att egh mödan wittna siri drap, ælla sår, ælla andra åkomn. 9

M æn bonde sargar hustrū sina, fullum sårum, ælla slaa skem, 10

ta bøter skulū omijnd fijlgia.

M æm mader legger aman med kūm gan oki sak sina att siwratigi 11

markum, och giwrū ta skiptas.

M tiuugę man. Biscups. Gertuga. Gerra warda hugne, fullum 12

sårum, och mm tera tuekka.

M æn man ganger att andrum, a åkær ella æugh, gaus um høst, 13

ella når, tett a tuegilt.

M æm kona wærder så slagin att hon føde dött barm, gan oki 14.

saak sina att siwratigi markum,

M æn kūna hugger man fullom sårom, ællær wgiwrmagi, ochom 15.

lijtis bøtger.

M æn man hugger kona ællær wgiwrmagi træll annars, ælla 16.

træll sargha frelsa man.

M æn man hugger att manne och wærder annar siri, och giwrū thær 17

skall wåda edh gånga.

M afsyng ton i wåda göras, ælla man stingar wett ogha a andrum 18.

med wåda.

19 Vm enn man slåår annan medh Hornum, ælla Giæltum, och lösis Beer
iw stemm.

20 Vm enn man slåår annan till bloz, och Giwer Sögt Gan ma witnaa
och Siri Retlöss.

21 Vm enn man slåå sunder annn, ælla a andrum, ælla been. man
slåår annan fullan stemm, tå Kemmer ær i laudum, ælla bloduti.

22 Vm enn kona slåår man fulla stemm. sintær ælla stemmer, slår
Kimpst, ælla gör bloduttge.

23 Vm enn man slåår annan medz Stång, ælla Swerd fråå stemm, och
Kostre ælla mann gör stemm, medh wåda.

24 Vm swarta slagh nygiw magga, ælla Gan gör stemm i wåda.

25 Vm enn mann fåå såår, aff fær mans, ælla Kwelsmans åkam,
af annars Gandwerkum.

26 Vm enn man Sjell siri akomi, Sjelj sjy i målsegandum, och
siri Sochnawerum.

27 Vm Gör såår och arloy, ælla man Kristær manhelgd a an-
drum, ælla man kimerstg.

28 Vm all manhelgda mål, Såå stall målseganda och sochnare segher
wara löwlika böt.

29 Vm mader wærder Stockåder. olaglika,

30 Vm enn mader giwer andrum Goorsaak, ælla man swell swek
sanmæn, och siwdertwig fordaa Gan.

31 Vm Dombrut och truldom, Kwa Högsta wan, och anor wm

32 Vm Sortimm, och flere Stjlde, och Giwi wanzsa bra stall,
all tri gim emm Skiss ak.

33 Vm en timm Suer ær Kwinnen med lagdomm, elle slæpper
timm, Gwn Gann maa nitta band siw

34 Vm enn annor slåår band af timm, enn Kommyz
Sochnare, ælla man swinr timm af andrum.

35 Vm en löska kona stiell swillan timm medh Gon ær saak
at Swim mannum,

Om alla tå saki som kona gör, tå skall kenna Giffta man snara, allet tker till kenn aer giftt. 36

Om aen löfta kona stiell toim sinn egh kenner, wrahmanin naer landz och lagsagn. 37

Om aenn wran spana Giwi manne, aella mann takaer faere mas i Giffts landum. 38

Om aenn mann stiell un kamm manna, och snattan feels maders snatta 39

Om aen Wrighwinagi stiell Gulla tingstat aella snattar. 40

Om en traell Snattar, aelle bondefostre stiell Gullan Gimstrady 41

aer bjrias nådamål ok Sa-
ramål. hor. ran. ok Stjld.

u hugger mader at manne och uarder

aumar firi, ok faar a[ss]bana, eghwa flere gng till nåda taka aen ett, a[ss] enn gngge kuma tu saar uarda, taker Gandz och Gnid, tet aer högste nåde, tingr marker, och tolfmanna edger, sin at tgett naer medh nåda, och egh medh millia, tett aegn alli sweria, och engin tiggia, och swa skall allt a enne stemm edh gånga, och fae bota, ta taks egh tillnåda, utan badin willin tgen aer gng, och tgen sum saart fick, både aegn te et at sweria i edinum, ter a Kunungz Dochnare wernara, ten aer saatt giorde. Gan Kunungz Dochnare bidh faa, medh tueggia Granda manna uitnum, tomber gan till edh sins, och ganer ta bud fongidt, ta gångi edh sin och se saklöös, Nu faar gan egh bådh, ta aer tgen eder olaga, aen te sweria tgen edh sua att egh aer ko, mugz soknare naer. Nu sigaer tgenn sum saatt giorde, att gan fick go, nom budh, och Kunungz Dochnare sigaer egh, ta aer tett bondans nidzord att Kunungz soknare stemde epter, uitta medh edge fingfwt tar manna, te tue sum Kunungz sochnaren naradh nid att gan skulde till ed sinns

Wäda måls

Kunna och tolff æfftir, Nw Ytemmer kunngz Gochnare egh eptir, ut-
tan will bida kunungz wæff, tå ſkall Gæridzmennd uitta, hwad ther ær
ſann om, allt ſkall ſonder a emun dagh edh gånga, och fe-böta, i tom
ede måå engum giua nr. ſua ſum nir ær um thenna wåda edin ſkillt,
ſua ſkulu alla wåda gangas, både firi draw och Hulſaue, och Ytemm, och
firi all manhælgh, ta mal. ſtiuter ſpiute. kaſta ſtena, kommer hwar,
gin nidær for en ſkada gör, thed æru tiugu markar, och wåda edger,
komber förra nider en tær ſum ſkada gör, tett ær Gandlös wåda, tet
ær Galfſpiuende mærk, och tiu ortuger och egh wåda edg, Nw Ytiuter
man ſpiute ælla kaſta Ytene nir Giuf, och ſe egh hwar ſum nider-
komber, tedh ær Gandlös wåde Nw dragghem man ſpiutr, fatær man
ſtrangh, ælla ſtampn, gerdir gard, grauer kelen, for kuæru, ælla
broa, falder aff wærkum, fåår aff bana, Galda egh wærck liggæ o
gillt, un Galda wærck liggi till bana, ton Galdin till Galffra botg.
Nw komber man nider Quærn, ſkår till Gælia, gångær nidan tærre
och nidær adra, tå ſkall then giælda, ſum ta Quærnina a ſum Galder.
tå ſkall Gan mæla att tom ſum Gandwerkum attu ſum Gan fick dödg
aff, ter ægu te nidzord, dyfia med tolff mænna edge, att Gan fick egh död
aff Gans Gandwerkum, Nw æm flere ægu i tærra Quærn ælla wer-
kum, ſum giolde, ta böte hwar ſinn a till i tmn, ælla gångin i grif-
dit med Gamm. Nw a tær dræuger bondans till Ytegz, och falder
a Gan lae, tå liggia ogilder aff ſielff ſins Gandwerkum Nw fal-
ler mölnari nidi Quærn, och fåår aff dödg, ten ſum taker lutt af
tullæm, Gan ær gildær att trim markum, Quærnir Gan gnæm
medg wåda, ey, tå ær Gon och gilld att trim markum. Nw æm
annar man falder nidi Quærn, ten ſum egh taker lutt ella tull, aff
Gan ær gilder att Galffre botg, Nw Gnigga mænte, falder och fåår
en bana aff, Gan ær gilder att Galffre botg, Galffre ſpiende mærk,
och Tiu ortugum, i tærre bot ſtande Gans lutter förſt hwar, och
te ſinn medg Gomm Gniggn giældin ted ſinn fat ær. Nw nitin
thedt tom atte Gniggn med Gamm ſinn bana fick, aff tærre Hand
wærkum, tå ægu the nidzord att dyfi, att Gan egh bann fick, aff tæ-
ra Gandwerkum, gita ther egh dullet, tå bötin Galna booth, ſinn för

Hör nær skillet. Nw bitær gunder man, till bana eller slaar sijk
Stangar ine, Gugger Dine. af Guiku manz fe gan fa bana af,
ta ær tedg gillet at Galf swende mark, och Fiurum ortigum, Bängi
e bani forst i booty, utan Gunder och mader. Nw witis tett manne
att annar fick bane af Ganz fe, ta a Gan widzord, att dijlia, giter
Gan egg dulet. ta böti Galna bot sum skillet ær.

Nu uarder annódüger i uada drepin ta ár 3.
Gan swa gilder i wada sum uilia. Nw dræper trell i wada, gialde swa bon,
de firi wada sum firi uilia, Vardar fostre i wada drapin, alla gertha
dráp, gialde swa firi wada sum firi uillia. Nw uarder Dina alla
ngskr mayi i wada dræpin, alla dræpa ton i wada botin sum for
nær skillet, an frelsman Gafde giort, utan tetta mälsman, fali
edin firi them i allum wada, ta bötis egg tukke och egg ensele.

Nu stiel man ella kona ok firiuæ sikalt 4.
tet ton gera i swa gögum sakum, sum ton sittia inni firi, ta swa,
vi ten som toin Ganer inni wed sik, taghar högra stigher, an ton
sittia inni firi, ta a ættin bade taka och böta firi toin.

Nu uarder mader Gargader högsta sá 35
wum uarder gælder, gialde fyratigi markær, firi saar Gans, och fyra
tigi markær för lyti Gans, och fyratigi marker för son Gan motte
affla, ok tyratigi markær firi dottær. Och Gan sialuer gilder at
Diuptan tigi markum, och mæle Dialuer æfte.

Nu hugger man um Sar med uillia skær 6.
wdder och egg, torf skuid lin och læki, Dpik och Dpiver, ægi Gann
widzord som saar sin sökir, till fullet och fiedertingt, ta skall
Gan tingsteyna, medh tuem mannum i tinge saar sin lata mætaa,
och femt sinia, swa annad ting Otemna, och andra Gemt settin,
swa tridie tingh och 4ridin Gemt. fiærda lionga ting. Dersköld
uitne Gans framganga, ted skulu tue man Diuria, att Gan fird
erst Gomm saar med uillia, och medh wredz Gerde, tet andra tue

Bada mals

Qwinna att ted war mieldt till Hws och fiordor tinge, sua tridie
tue, att tedg war skæreskutad, och lagliga lionga tingstempt, will ha
a lionga tinge bota tyettan marker och atta ortuger, ælla a lio-
ga tingz fæmpt, ta hald fridi sinum. Nw firi de wp, ælla
fulsare en sammum er saak giuin, ta skall han egg flere folck
nakum i botinne hawa, en trij skiold swerd och kattill hold, och ekki
flere, utan hin will sinn mid botinne taker, sedan skall han bota oska
pad klade, och leriett, och wadmal, ok rede peninga, ok kung Gors och
nøtg. Nw æ firi hnad ted helst, ted er firi saar, ælla draap
ælla anna wangelgda mall, ælla och annur mall, tom sinnum
kan bota manne firi, samber egg them, badum sinn botir, och te
som botvina taker, inn botvina, ta a han nidzord, sinn botir
medg tueggia wirtantz manna mittum och edge, att hanum war fult
ut lukit, ter skulu tolff manna edg offli Qwinna a hemtinne, att
hini sioco bade sann och lagg. Nw æm ted er firi fulsare, och bidr
hann fraskum nw er sagt, och hin will egg mid taka, a lionga tinge,
och egg a lionga tinge fæmt, ta skall han egg fridlos fiwa, will han
egg bota, sua sinn nw er skilett, ta skal han fridlos fara, och hans
bo skiptis. Nw ma egg then sum stemmir andrum saak giua, æn
ten sinn han forstu gaff, saak medg Otemdu tingi, Tokir han anna
ta gor han olagh, Nw will han sarit firi lata tom sum tet giorde,
ælla och minna ægum lagha boter taka, och minska kunungz vætt.
ta war tedg sua forst, att bote han fiwa marker, och fiwa gaff
hann aff, ta skulde han ena mærk kunungi och andra mærk he-
rede, sidan gaff Byrggir Iarll sua i lagh, att sywtis ar otaldoma
till fulsaris, ta skulde han kunungi och Herade, fullan vætt geva
och malsegande geri aff sinum vætt hnad sum han will. Nw
will han egg sokia sik utan Otemmir hannum, och bidr han dylia
ta skall han dylia medg tolff manna ede, gitter han egg gangit,
wari saklos, fæles att edge och ær egg fulsare, ta bote kunungi
och Herade fullan vætt, och malsegandum ena mærk, tij ætta
will egg sialuer sik sokia.

DES.

Nv skall a thug tón som med vilia göris 7
tóm ærv all kyrkotigi mæcka sak Nv kiø lyggær egh lystis botgær
kiedertingh saaræ, ut mader nader giælder. Nv vill man fulsæ
witta sætt och bót, nidær målsegandan, gan a witta med tremr fri,
gwrtan mamn edm, vill gan timmyz vætt ælla gheredz sættam
witta, ta a gnavn tretim witta, sættan medh frighwrtan mamn edo.

Nv agas twe men vider och far annar sår 8
och annar dræp, ta lægz aff sare firi dræpe, och swa legz aff dem firi
och blodwite firi skem, Nv æm man sökir annan firi dræp, ælla sa,
ri saar, gheller firi gnad sum gan sökir gan, ta skulu i allum mæ,
mum boande mæn vara, och egh löska man ælla legadrengia. Nv
sökir man annan for saar, ok gan sitær sik osakan firi vara, ta
skall gan a mote sweria, vesta witne med viar mannum a samma
dagh, sum in swors sakin till gans a tomtine, sedan skiær ter swerie
tolff manna edh, epte gnart witnir, tett ær gnartere tremr tighe,
ter, och swa swerie att gin sum fore a swore. te swore bade sant
och lagh, nv arkar amarteva egh tiughar edgam, ta falz i gotz
lod, kiærde, ter sum for swore i toun witnemin sum falz firi
te skule fasta och böta målsegandenn, och kununge, och gæra,
de och biscupe. Nv æn tær swerie både tighu eda, ta ni
gheredz nemnd gund ther ær sant um. Nv gånger gan nidh att
gaan war nær ta gan sagader nar, och egh tgviliande att gare
war guggin, ta skall gan a tomtine tre tighu edh fore swa,
sum for nær skillt, och gin a fiælla tighu eda sum sagt war.
Nv æm ten sum sarid kænnis vill egh mote swerie gnatske ta
gan sökir gan, ælla tomtine, ta skall gin egh tighu eda epti
sin witne swerie.

Nv dræver man annan hugger 9
nedra åbonn, dör gin sum gerdina gorde, for æn gan nærder witnader
ta mn ag dödan witna, ta skall arvin hans klemma, ter skulu an,
tingia dielia sum skillt ær, ælla böta sum skillt ær.

Wåda måls

10. Nw sargar bonde hustru sine fullom sår
vom tå bote sum skillet ær, Nw slår han hana slem, och warder
lijtt aff, ted skall hemna gipta mader utsökia, och bondin ut böta, tå
bot skall gipta mannin intaka ok till onijnd leggia, taki then tå
botg som onijnd taker, Nw råder han hemr och faar egh fulsare
och warder egh lijtt, ælla slem, och narder egh lijt ta nari egillet

11. Nw hugger man annan fullum sår
i Kunungz fridi, ted ær ta Kunnger i landi ær, sua at Kirckunn
bud i land siri gar, tå ökis saak, tees ær hug att kijratigi mar-
kum, kijratigi marker kunungz ensak, och kijratigi markers skip-
tes i trij, Kunnge, Gærde, och målsegande, Nw sargar man annan
med kniui fullom sårum, tå ökis saak hans till kijratigi marka,
och kijratigi marker kunungz ensak, och kijratigi marker skip-
tis i trij, Kunnge, Gærde, och målsegande, Nw segger Kunungz
Dochnare kniffs lagh wara, och bondin segger egh, och gånger tå nid så
vom Kunungz Dochnarin stemmir och söker epter, tå nåri sigh medtre
nw tijfftum, ella böti fijrtige marker, dijl gar saarit, och mål-
seganden giuer honom nidzordh, tå dijli med tolff manna ede, Witter
gar edh gångid, ta nari Dalös siri kniffs laghit. Ur ægu gangit
tee egh edh gångidh siri målsegandan, och gaffde tå dargatt, gar och
egh medh kniui, tå wære sit med tremne tolff manna edum, siri
kniffslaghit, will egh kunungz Dochnarin sökia a gar, tå skall
Gærdzmennd nitta hondh ted ær saur um. Nw warder kniffslag
med wada giort, ta dijlij gar sum thet giorde, att tet nw med nåda
och egh med willia, Witter gar edh gangit ware saklöös, siri kniff-
lagidt, gitter gar egh, tå böti sum skillt ær, ælle dijlij sum skilt ær

12. Nw arder kunungz man huggen fullum
vom, tå a kunnger tukka taka kijratigi marker, och then sum sårit
fick, gar a sårabötvina sum för nar sagt, a Gnas man sum tå
ær, tukka a taka. Nw warder biscupz man huggin fullom
sårum, tå a biscupen nin marker siri tukka taka. Nw ward

huggin

Guggin Gertuga man, fullum sacum, ta ar Gertugans tukte, nin mes,
kar, Nu warder Guggen tes Gerraman, sum Gamer Otallara och
Otekara, och firvatigi sessa, a siwelf sins Lust, ta ar Gans tukte
Viar markar. Nu ar enn Kunungz man alla Gertuga, alla bis,
kupz alla thz Gerraman sum tukta a taka, far Gan minne ato,
nu ar fulsare, ta folgia ther ogh tuckta böter,

Nu gauger man af androm tes utlagde.

ar Gan will Gan stada ella Gans Gion, Gaugar a Gans åker um
war, alla Gans åkar och engg om Göst, Guggie alla sla blodwit,
alla stemn Gan alla Gans Giow, ta ar allt thet tnugildt sum
gar, och allt thet sum Gan sialuer faa tet ar regillt. Nu ar enn
nakuar skiaduader komber twatalka terva, mellum a åkre
alla engum Gyrgda tima, ta böti sum for nar skillt, a gmn
terva allomn som sijus. ok ang te firi frid brutidt. Nar an
man far aff emm manne sander skeve saar, och dör egg aff
ta gialdin tön egg mera all an et fulsare. Nu komber skil,
nader manna mellum, och faa badesamma åtom, ta inuti
badum sacum sumn, och bötin bade Kunnge och Garede.

Nu ar huad inleudinger ella utlendinger

14.

kona alle man, alla neghurunaki warder sargader fullum sarum,
then sum tet gierde, ta böte sum for nar sagth, utan kona warder
Guggin sua att Gon fode dot barn, ta aten sum tet gor, Gan oki sak
sua att firvatigi markum, tom skall taka Kunnger och Garede, och
malsegande. Nu ar kona warder var alla saar alla och annod
kundh, kan geras till Genna, ta a Genna gifta mader sokia, och
allt thet sum ther bötis firi, ta göre Genne halfft till, och halfft
Genna gifta manne, sum Gana sokte, utan Gan warde wantar gift,
ta male, ta bötir Gorin gifta manninum till alla Gon kune
firilgga sik, alla Gan kunde taka mingena firi Gana.

Nu ar hugger man fullum sarum

15

böte Genna malsman twa markar, ena mark Kunnge. andra Gerade

Bådamåls

. Målsegande aff henna goz Nw skall egh kona siri knifftlagg ella
kridbrut æn ted gaas, ta kimunger ær i landum, sijvatigi mar,
kær böta, och egh herrum, tukta böta oor sum tessa man sarga.
Nw nra egh kimunn witna siri såvitt henna malsmanne skal
stemna, ar kar han att dijlia siri hana med tolff manna edge, tå
nari da aklyös, Orkar han egh edge, ta böte sum sagt ær, æ huad
han gor fulsare medh nådaælle med willia, tå skall ted vara trea
marker, narder then lijtter som såvitt sick, tå skall målsegande vat
lijte medh halfftunum böta. Nw an wgherwmati sægar man sik
lum sårom, ta skall ted sua böta sum nw ær skillt, æn kona gaf,
de giort utan alla trea marker. tam skall malsegandin hana, och
ther æ i hennes karll ella kimunger, nw narder han lijtter aff,
ta skall lijte med halum böta. Nw seggar sin sum såvitt sick, han
magganda man vara och hans malsman seggar egh, ta a målsma,
nin ordzord, att witta medh edge sinnghurtan manna, att han var
inman fæwrtan åra, Nw æm han kerir till hans sidanga
ær magganda man, och gerdin var gor för, æn han vart maggan,
da man, ta skall han utlika wgherwmaka botina, och witta medh sin
ghurtanmanna ede att han var wgherwmalli ta sum han ta gard
giorde, och ther göver egh nåda eder till, æn ta att se med nåda giort,
tj att all wgherwmaka gerning, takz till nåda, och han böter egh mer
siri wilia æn siri nåda, æ huad tedt heller ær siri blodwite, ella
siri skemm. Nw æ huad ted ær mader ella kona, Wgherwmati
ella arodygher, wakinara akomm få gora, awtinggia medh nåda
elle med millia, te sum minne æn fyrdertiwgh, tå skall æ lijte medh
halum böta, tedh ær sua underståndande, att lijtisbötter ær sua
mijkla sum halfftz hans botin, och i lijtis botg a huarke karl,
ella kimunger, Nw æn han narder lijttær i anlette, sua att
huadske hjell hattar ella hina, ella ok bristar armber, ella ben
sua att lijtt narder aff, ella och sua att handg elle fötter krum,
na, aff ella fingar, ta skall lijtisboot natt och samlanga inne
ståndа, narder honom bättre inman natt och samlånga, sua att han
narder egh lijttar, ta skall han egh lijtisböter taka, och ta natt och

samlånga

Jamlånga ær ıtte ta Stemme ryte lyti sbotg och ælle Førra.

Nu hugger man ella kona ella ughurma 16.

li, trælls aumare, fullum sæcum, Guad tet ær gellet medh vilia ella nø-
da, ta böti fiori skap øra, och leggi Gonum lækir, och galde wyper-
dagnerkum, och föde trælin mædan Gan sar ligger, warder Gan lyt-
ter aff, ta gani Gan then lytta, och fa bondanum olyttan, firi i sa-
ra målum ærw tær bädir iamgildi trælt och fostre. Nw sargar træl
frelsan man, skumer ælle skunter, slar blodwite ella skenn, ella
riuer frelsan man, Gan ganer firi Gryggid sigh och sinn gilde, ær
tedh fostre, ta böte tem sum fostran a tom sum sargader var,
atta marker, ter æghi i Gnarke Karll ella Kunninger, ok sua, och
en tedh medh nøda giort war, warde te sargade trælt ælla fostre,
ta then sum sargade, böti sua firi nød sum firi millia, sua ok an
sum göre i anmodugz, ta böti sua firi nøda sum firi millia, Nw
Gamblar mann trælt annareman, Gigger aff Gand ælla footh
medh vilia, gialde åter fuldum gieldum, ælla anman firi, och med
tre a marker. tæd ær bondans tirkle, æghe i Gnarke Karll ella
Kunninger.

Nu hugger man af andrum och narderā 17.

nar firi, ta ær triggia marka baat, ænn tædz ær fulsaue, och taka
bade till nøda, Siij ma fleere gugg till wøda taka ægn et, och tet tak-
ter till nøda, utan bädm vilin ten ær till gug, och Gin sum sarit firk
bade egn te Durvin sum fur nar skillt, Vgita tger nøda edin gangit,
ta narin sakløse fori Kunnuge och Garede, Guad tet ær Gogre saak
ælla lægre. Nw will man wøda edh fæsta, ta skall Gan fæsta Gan
inman natt och Jamlanga, gör Gan egh sua ta geti fallin, Nw fellin
nøda edir, eller gånger åter firi olagh, Gan falder Gunnuge till fea
och allum mannum, och målsegande biti ær fæstingz sinne. Nw skall
nøda edh halfft viliandes fæstas. Stemme Gin efftr sum a konunna fiel
ta ma egh wøda edh sidan gånga.

Nu hugz minsta finger aff medh nøda, ta bot fø 18.

ri finger öre, och anman fiori lyti, och halff mark fiori lockis gæff,
w wauda all finghur finger aff gnggen medh nøda, tedh ær tolff

Dre firi såår, och tolff firi lijti, och halff mark att letis gefft. Han
der tiumelfinger aff hoggin medh nåda, ted æru tolff öra, ty att
han er halff hands, och tolff öra firi lijti och halff mark firi
lækis gefft. Varder all hand aff hoggen med nåda, tet æru trea mar
ker, och trea marker firi lijte, och halff mark firi lækis gefft. firi all
nåda verk, tå skall sua bota firi lijti, sum firi såår. Nu slinger
man ega ur a andrum medh nåda, tedh æru trea marker, och firi lij
ti och lækis sum fijre skillt. Hugger man nasa ella örum affan
drum med nåda, ted æru trea marker, och sua lijti och læki sum for
nar skillt. Hugger man tæ affandrum med nåda, bote sua firi tæ
sum firi finger, Hugger aff fotz medh nåda, bote sua firi fotz sum
skillt er medh hand, Ty vi firi allan våda ta taki saxtuli och
eygi i huarke kaell ella knunger.

19: Nu slar man annan med hornum ella hiestum
Stångum ella staffvum, brister hud ella huld, ted æru fulk skena, tedt
æru fiura marker, taki saxtulij fiura marker, och marck kunngær
och marck hæredz. Nar lösis hen ur skenn, fijlgir öris boozs, lösis ur sijr
tå fijligia fiura öra, lösis ur ted suirenda och skella all i skaln, tå
er skena kirdertingz.

20: Nu slar man annan till blodz, tå ær thet trig
gia marka baak, taki ena mark kunnger, och ena then sik sökir, och mark
alli men. Nar gaver gan nidzord som sik sökir, tå gaver gan huld hundz
tedz ær helder fiura marker ella trea marker, tå skall gan stemna tvij
mal ting, och fiærde lionga ting: a lionga tinge, skall gan medh nionn
sinum a gan gånga, tet nita te tur att gan sirk affgamm, ta skal
nn med nilia och medz hande, tett nita andre tur, att ted nar nietidt
till sua nijtiles som nn sökiss, hnad tedt ær helder fiura marker ellet trea
marker, tedt tridie tur nita, att tet lætlika tingstemt. Nu segher gan
sik egg samman ter att nara, ta skall gan a mote snerria medh egge
fniggurtan manna, att gan ær egg ther sander att. ella gan nar egg
ther nar ta gan åkonn sirk, sedan skall hin sum nionna snerria fijn
gurtan manna edg a femtinne, att hini sijre snore bade sant och
lagg, och tar gan eth edionn, tå æru hini faldne sum snoren i nit
nionn, snerria te bade, tå niti hæredz nemnd hnad ter ær sant nn
ar en gan snær egg a mote honom, tå skall gan egg fniggurtanna

na egg

mranna edg eyti sinn nitnr gånga. ta a han a lionga tinge bota sinn fe
nær skillt. Nw skill them a inn botrina, tå ægn Gans mistans mæn
nidzord tes sinn nt skall lukta, sum før nær sagth, och then sinn botir, tå
a buds eda låta eyti botinne gånga, sna sinn framdelis skils i tom må,
lum, sinn till lionga tings gora. Nw ger han eghvætt firi sik, ta skal
fempt a lionga tinge till Gans nemna, nr will han væt firi sik gera, a
fentinne, ta ær thenn egh fallin a fentinne gor vætr. nr will han egh
vætt gera, ta ær nte Gunze sa lin, och tolff marker firi ting och Kentir.

Nu slar man arm ella ben sunder a andrum 21
sna an cosas badi ænda tet ær skull skena, ta sna sinn firi skenn ær skilt
Nw slar man annan fullan skenn, ta kunnger ær i landinn, ta stir
han sina sraek, an fyratigi markum, sum før nær sagt. Nw an han slo
blodnite ta kunnger ær i lande, ta brytter han egh Kunngs fridg, nta
han geri thet i Kunngs gærde.

Nu sla kona man fulla Skenn bote firi freda 22
marker, ælla sla kunnst, skuntær ælla skunær, ælla gær blodnite, bote henne
målsman tet sama, ælla dyli mædg tolff manna edge, egh ma kunn nitna fi,
ri akomm. Regula

Nu slar man annan med Stang ella stafre 23
brister hud innan, och halder hud utan, tet kalla snarta slagh, ta a thenn
nidzord sinn firi ær Otadder, och till gyng ginn edg tolff manna, ælle bote
tres marker. ta en han nærder sna harder att han gånger kunny,
nin i lifdagum sinnum, ta bote then sinn tedg giorde fyratigi marker.
Nw får træll ella fostre skenn æller nærder hærder, bote tnå ora tg
sinn harde, och fri elle ater dapnerlin, och lati lekia han. nærder
han lytter afft, ta han han then lytta, och få bondanum olytten
firi, Gnadg helder thet ær med vilia giort eller nåda, Nw ger man
fulla Okenn medg nåda, tes ærn ora tolff och nåda eder, att thet
var medg nåda och egh medg vilia, nærder han lytter afft, ta skal
lyti med halua bota,.

Nu gor man blodnite ella sla man snarta 24
slagh i nåda, tes ærn Diur ora, och nåda edger, nærder lytter afft, ta

skall lyte med halwa bóta. Nw gior wghwenagi skeun med nóda
ted aven óra Diur, oggh nóda edger och egh chnuf Daak. Nw gi
wi allan nóda tá taki allt saatuli, och egh Gnarle Karll ella dr
mynger.

Regula

Nu sa man sar af for manns hnad thed ár helde

ella Gnder. Gella Gnad fæ sum tedgh ær, ta bóti Kiri Diur óra, nar
der gan lyttær aff ta skall sná lyte bóta sum saar. Nw will gan
dyslia att gans fa ganer egh thedt giort, ta ganer gin widz ordgh som
sik will sókia, med tuem mannum nitta att gans fa ganer tet giort,
Nw fár fraelsman ákomn affannars manns Gandnerkum, tár
bóti then sum nerkir a Diur óra, narder gan lyttær aff, ta skal
lyte med halfn bóta. Nw fáar anniódnyger ákomn, aff fria gár,
de gárde ella affnerkum tes mans gan a egh, ta bóte then ner,
kum a tem, sum trælin a tná óra, narder lyttær aff, bóte andra
tná óra lyttisboter.

Nu dyl man firi akomu firi Siur marka

siak ella nerra, ta skall gan then egh gánga Kiri málsegandum, och egh
Kiri Dechnarum will man tryggia marka skeum skeum bótta nita, tá
niti medgh fniagurtan manna edge firi málsegandemum um en thet
ar satt och bótt tá ma gin egh nittna a mote, Duer gan a mote, ta
gór gan ólagh, ta skall Garedz nemnd nittatt gnad ter ær sant um.

Nu gor man forsete andrum ted ær tolff má

na eder, att gan giorde honom egh forsete, elle bóte trea marker. Nw
ger man at kóp andrem, sinis a takum ella a kladum, hans och
egh a sialfnum gaunum, ter komber gan tagum Kiri, ted ær edger
tolff manna, sná att gan giorde gaunum inted lyklip, ella bó
te trea marker. Nw all thon manghelgdamál, sum man gor till
wghwrnagha, elle till Gmn, ton aven sua gill som thed nore giort
till manghanda manz och egh gildare. Nw en man slar annan
kinpust skinter elle skimer, elle a mer klade hans, sná att his
manghelgd skadas, tan dyli med tolff manna edge, elle bóte trea
marker.

Nw Vf

Nu firi al manhelghda mal ta skall

28

målsegandi först sak giua, och egg Dochnarin, Nu bötir Gan niðer målsegandin conlika, ta kæri Dochnarin till Gans, ta skall Gan þijliþ medh tolfft manna edge, att Gan Ganer egg bött niðer målsegandan, ælle böte sinn skiliq.

Nu warder man stückader olaglika suaat

29

Gans fötter vtur na afft Gannum, böte firi fijratigi markar, Dör Gan afft, ta böte sinn för nar skillt i Dræymalum, och Gans sarakokis att fijratigi markum, stokka tge och Gan egg sua, att föter vtur na af Gannum, ta bötir trea markar, ælla þijlin medh tolfft mannum.

Nu giuer man andrum sak at han gær hon

30.

nidir Gan, narder Gan ta kin niðer och slipper vndan, ta þijliþ med tre, tijlfftu, ælle böte fijratige markar. Nu sæll man i anniodugan stadh manum och vitne, böti fijre fulet och fiðertingt, ælle þijliþ med tre tijlfftum edge, tær skall fræsan losas sinn Gan giuis, egg ma frels a a lodzsinum gangna. Nu sitter Gerezmund tinu sinare med konungz dom ælla med lagmans skilum um egna delu, och annarkar tgenn sidan sinn farder ar, och kænnis niðar ta iord sidan, ta ar tedt iordaran fulett, och fiðertinghtt.

Nu brytter man kunungz dom, tod ar fiðer

fiðertingt

31.

tingt, Nu bröter man lagmans dom, tæd ar tolfft marka sak, Nu bröter man Gerezgoffdinga dom, böte trea markar, Nu bröter man fierdingzgoffdinga dom böte trea marker, Nu kendis kinn tuul, dombar, och nærder ta kin niðer, med sannum vittnum tödt, ta ga nær Gon förnerkatt liue sinn, och Gana skall stenka i hiall, nu kænnis Gemne tadh, och sijnes egg a bondamm, Gælla a hionum gas, ælla a bo Gans, sama forgerninga, ta nærr sik med tre tijlfftum ede ælla böte fijratigi markar, nænis Gemne tön saak, och tger ar Gnarggin lyst aa boo Gans, ta nærr sik med tolfft manna ælla böte trea markar, Nu ræuir madir man, ta will Gan öpa sik till hialp, ta tiplavan Gan, ta ar tedh fiðertingt, nu will Gann öpa sik till hialp, ta tiudran Gan tæd ar och fiðertingssaak, mole,

Hwem som bryter Konungz dom, Lagmanz dom, fiærdingz Lijdzmz dom, fiærdingz Lijdz: dom. tuälfftana stenas.

vän ähr fiðertingt

Rån

redis tet van med oxe och åkallan ok budum och budkassla, tå ær tet
van fullt, och fiedertingt, tå ær ton gæred gildg aff Gundrad marktum,
tæd æru högsta van. Nw gör man bosvan, wrakær bort Gund, och giord
Kiwem och Kettill, bijrlær och a bak legger, redis tet van med oxe el
la budkassla, tedg ær fullt och fiedertingt, Nw redis tett egh medg
oxi stemun ting, och mæli att tett ær eder twetijfflter, bristær att egge
böte fiuratigge markær, Nw gær man Gandvan andrum å wegh um
vtge, redis tgett med oxe och budkassla, tå ær tgett van fullt, och fie
dertingt, redis tgett egh mad oxe, tå ægher tgett egger tolff manna, ælla
böte trea markær, Nw taks tgett vtg mædg vensatan, tedt sum han
aff Gamun vænte, ælled i Gandum Ganum, tå ær tedg fiedertinggt
ælle dijlij med tretijfflum egge, vill han egg Otemna exte, vtan bidga
Kununge vrafft, tå skall Gæredz nærmund wetta Gnad tgær ær sann om
Nw vrenis manne skiptum, ok i Otrum, tæd van ær fullt, och fiedretingt
komber han vndan med sin vænte, tedg ær tretijfflter egge, ælla bötge
fiuratigi markær, Nw i allum tretijfflum edum, tå skall halfft
nemnas, nemni æ Gnad han vill Gældir kuna ælla valinkunna, gi
tær egh edg gångitt, fallis till fiedertingg.

37

Nw Stiel man fær mans, och hauer gorketta

Kortinger

i skogge ute, i grauum, ælla bodum, kott ælla Gudir, ælla Gnå Gande fæa
tett som stulitt ær, tå ær tgedt gorktinnes. taks i Gandum Ganum, tå
Gauer han firi nærkatt kini sinn, och allum tom kösenin sum han a
ta ma han vinna, och wgengia, taks egh i Gandum Ganum, tedg
ær edir tretijfflter, bristær att egge, böte ather tget sum han staal,
och mad fiuratiggi markær, Nw stiall man inne indi kase och narder
takin vider, ta skall tinnad a bak Ganum binda, och till tings som
egh ma firi minna tinsk binda en half mærk, vtan tget se mans
fæ tedsum gambladt ær. æ Gnad sum han stiall ther ass, tæd æn
fulder tinskinader, ter ma han binda medg och wgengia, för vi
tan Gund och katt. Goins egh gas, Stiall han nakna tera ta böte
Knattare boty, ælle dijlij sum skillitt ær, ted skulu tue sweria
att han ær att tij sander tinner, tedg skulu andre tue swerja, att
tå han var stulin ta var laglika skaresluntatt, tett tridin tue mz

Knattare Goth

Lau.

Nitta att gan ær fulker tiwfnader a bak bundin, sedhan må gan till galgha doma oc wpbengia. Nw tar egh i Gaudum, innetakim tiwfnader. ta ær ted edger tretijlfftær, Galfft wenit och Galfft owenit, taki a Guad gelder gan kan fa, kuna ælla malinkuna: nw brister go, uum edrin, ta böti att ær Gauum tbedg gan ftall och med Diur marked

Nw Otiwll gan Gæft i fietre, fnari fua firi wtlas, fum firi inlaas

Nw Otiwll gan Gæft a nalle, ælla andra bondans kuste, narder egh ta kin medg, ta ær tædt edger tolfft manna, böte åtger tbett gan ftaal och med treia marker. Nw giftz mann fak att gan ær gortinner take egh Gaudum Gauum, ted ær eder tretijlfftær. brister att ede böte åter tget fum gan ftall, och med fiwratigi marker. Nw ær talz i Gaudum Gauum, ælla ledis a Gander Gauum fander tiwfnader, oc giær egh kett affGaudum fik, ælla talis i Gunfum Gauu, fum under kafum att tger komber gan egh laghum nidg, ta må gan biuda och till tingz færa, uittna och wpbengia. Nw takes i oleftum Gufom ta a gan nidgord, dijlig mad tolfft manna edge, nw talz undi kafe tom rader trell ælla annödugtt Gion, tger komber bondin lagom firi fik, ne och tolfft manna edg, att engte tget freeft Giona fum gan atte wertkin firi, att narda, ta ftall tedg. och böte firi tuælin flika trea marker fum gan ftall kofa medg. Nw kan bondin Otulin nardaa ta ftall gan firi græunum finum kyfa Guad Gonom ær Gwnit, m Gauer gan Guna a Guartt kumitt ær, ta ftall gan titt færa, och bedat laglika att vanfaka, gan a egh Gunum vanfak fijnia, ta ftal gan tua man till taka, fin Guartera, tger ftall feggia fum van, fall bedis, Guad Gaunum ær Gwnitt, ælla tijligket, ta ftall gin feggia Guad fum nine a firi tom, ta ftulin te ingånga fum ne, di ær, ta ftall tgem vanfaka och feggia Guad tge gana in, ær tet nine fum affGunum ær ftulitt, ta ftall ftuda ær wndöga ær a nägg, faa mijkijtt att tijliken motte inflafta, att, och tiwfnader lig, ger egh fiala ær, och fua att gan gåte dit in kaftas, ælla ær glug, ger undi Dijll, fua att tijliker motte ingånga att, ta bondin nidgord wærin fik med tolfftmanna edge. nw ær egh nundöga till, ta a gan

vanfakning om tiwfnat

egh

widzord Syn gan genom rannsak ælla ær borin, ta a nær fyri dwrum
halda, och Gærdzhöfdinga bidy faa, ælla tom i Gans Otadz ær, ta
skall gan budkaffla ny skara, och titt mæd Gærde koma,: ta ma
gan saklösn tgod gus inlata: Gitta tge todg inne sum aff gamm
ær Otuliit, ta ma gan biuda och till tingz fora, Gittis egg nari sak
lös, Nw magu bönder saklöst ny lata inæna tom sum ransa,
ta skula then Gærdzhöfdinga ær bud fangid, ælla ogatt egg till
kuniit, Twe æru tiuna, en vader, och annar skall, och tridi tar
fær widg. tom ma allum fyri ena tiuff sak giua, æggu alli widz
ordg, en agg æru i gandum takitt. Nw æru tri mæn giua eum
saak gnar. tesra fyri en tiuffnadt, och fyri tgem tiuffnadt sum
gamm nær egg sak giuin mæd stemdu tinge, och gan gaffde egg fora
nast sik före, mæd edum, och fyri tgem tiuffnader sum fufnader ær
och laglika ægr lyst efftir, och giua tge gamm dak fyri kunungz
rafft, ta skall Gærdz nemnd inna gnad ter ær sagt um, milia tær
næria gan ta ær gan narder, falla tge gamm ta ma gan geugia
och boo Gans skipta sum sagt ær, flyr gan utan ta skall gan fridg,
losan leggia um alla tæ lagsagn och Gans bo skiptis.

33 Nw ær tinger ulnum mæd laga domum, och
laga edum, ta skall fiur till bosktiptis leggia, Gittes i siaung leggia
tesra ta skiptis sma Gustrums littær, som boudans, Gittes egg i
siaung leggia tesra, ta ægu fraudir Gustrums widzord, næria Gus
trums tridiung mæd edge tolff manna att gon skall ægg, och aldry
notte gon mædtyr att gon miste att stuliit nær, orbar gon edestaki
tridiung sin, brister att ede, ta skiptis sma hemis sum Gans, an
Gans barna godz ma egg i Skipti gangya, och egg mædg edum næri
ad, utan nakuat se i stuld klader, fader sinum. Nw slöpper man
tiuder utan band ælla bundnum arme, bandum, gete mid trem
marknum, binder gan tiuff um arm, leggia och slöppes sedam,
Gette mid fyratigi marknum, och tiuffuin ær nider widz kunum dysi
sum för nær sagt, ælla böte sum för nær sagt, an egg mugu tgee
gan sidan biuda, och egg geugia, och egg Gans boo skipta Nw giter
gan sik nast fyri tiuffsatine, och gin gaffde gan bundit, synis na

Om gästum äfr
stöld mädz den
Dömom.

Then som slapper
tiufuem

ar bönd leggiom hand, tå a hand tå a hand, widz ord sökie sin hand till fiederdinge, sijnes egh a hamm, tå a sin widz ord som hamm haut, dijlia medh tre tijlfftum edge, Vitt er han egh gångid wari sakloss, brister åtta edge böte fijratige marker. Nw a fijrij hnd man bindar annan orætlika, tå skall han swa böta, ælla swa dijlia sum nw er skillet. Nw kerir annar till annars, att han hafuer bundit han arma bandum, tå dijli medh tolff manna edge, ælla böte trea marker. Regula

Nu slar annar band aff tiuf, æn konungz 34

soghare tå böte fijratige marker ælle dijlij med tre tijlfftum edge, ælle uete med tremur fingh[illegible]tanmanna edgum, att han garde tad med konungz Dochnarans lum. Nw wænir man tiuff aff andrum, swa att han brijter egh edzöre konungz, tå hafuer han bruttidz gisslinga brutt, tå er tgem saker att fiuratigi markum, sonter er forman att, och huar tgen ter nar i fluck och faruöte medh tå böte trea marker. Gisslinga brutt.

Nu stiel kona sullan tiuffued och närder ta 35

tin medh, Gon er sak att trim markum, tom a hamad malsman böta för hamna, æ hemna godz forst nadan tad nins till, egh måghan na binda ella nepghengia, firi tiuffnad, utan hon se greipin nid ta ma hana till tingz föra, och tiuffnad madh hæmr, och nit, nr a hana, gangi sum skillet er um andra tinna, sidan skall ha, na malsman böta firi hana sum sagt är och egh tagum firi gån, ga, Nr æn hon nærder egh greippin nidh, utan nan wænis tcerra sak, tå skall malsmannen dijlia medh tolff manna edge, ælla böte tre, ia marker, och allet tgen hauan uerkar, tå skall hæmna gipta ma swara firi hana, och böte æ hemna forst maden tgen nidz att. och sedan egh nins hæmna att tå böte sitt godz, utan hon stiuler. ta æ hemna gipta man böta firi hana, forsta tiuffnad tria marker. Ottiall hon annan tinna, böti ok firi hana trin marker, Ottiall hon tridia tinna ælla oftarin, ta agi han wald att lösa hanaen han will eller egh, Will egh han lösa hana, ta a tgen wald som Böta.

Konung Magnus gaf dem lag kona skal stwarild wara sins ambat.

stulin wart a tinggia gima Gemna tiff. alla bota ena mark kumm
ge, och andra garade, o Gnari Gans ambat, alla att teidra kusta ga
na stenka i giall. tæssin lagin gaff kummugg magnus.

36 V Nu alla tæ saki som kona gær medan hon ær

Nota. ta swari a Gamne gipta man, alla boti firi Gana, wnta att hon se
forst, manne, bade Gan boti och soki firi Gana, an nakuar kann
gæras till Gemna, un sedan wigt ær firi kyrcku dorum, och giff
ta skall Gemna Gusbonde bade sokia och swara firi Gana.

37 Nu stiel losta kona som egh hauer malsman

iman landz och lagsagu, uarder griwin mædg, ta ma Gana till
tingz fora och witna sinn skillt ær, hon ær sak trim mærkum.
Gauer godz till att bota, alla will nakuar, bota firi gana, ta ær
thet got, ær thet Gnarke till, ta Gauer hon stulid freise sinn, lose
en tærra antinggia mal egande alla kummugz dogner, alla Gerdz
Gosthinge, under tuna och uari Ganz ambet, tær till Gan fa treia
marker firi Gana, un sedan losta kona ær witnad, will bondin lo,
sa Gana, till sin sedan mæd trim mærkum, sinn skillt ær, ta gi
mærk kummugenom, mærck Gæradinu; will egh bondin losa Gana,
ta gange fram a ting firi kummugz dogner, och setia Gamum
tær kumma i Gander, ær Gan egh a tingium, ta fori Gana Gem
till kummugz dognarans mæd tuem Goanda mannum, och seti thes Ga
mum kumma i Gender, och uari saklos sidan, un an Gan ær egh Ge
ma, ta seti Gana thes Gans Giomum i Gander, kærir kummugz dog
narin Gui Gan satte egh Gamum kumma i Gender, ta uiti mædg sin
Gnetan manna edge, att Gan forde Gamum kumma.

38 Nu Spanar man hion annars mans och

gær fulla Gospend, tap egh i Gandum, ta ær thet edger tolff manna, briste
att edge bote trea marker, un gær man sagn sanna tom stulitt ær
aff, Gan a firi ori, kombær Ganz i tak, Gan a firi tra ora Nu ta
kær man mans fa i tiuffs Gandum, och far tom atær sinn a, och
æltter timmi fran, ta a Gan firi half mark, ta skall Gan witna mz
tueggia manna uitne, och tolff esterie, att Gan ælte sannum timm
fran

Fraw tu stulit nar, nu tar allt samman tinsfner och tinsft
och fär bonamm timm; tå a tgen sinn tok, allt tgett sinn tinne
atte, ok marck asff bondamm stulid vare asff.

Nu Stiel man ur lanum, ælla handfastum
nerkinn, tad ar eggen tolff manna, an gan ar egg takin at, bryster
att ede böte tuea marker, dragen man nat ælla miarda, a diure, böte
firi Diur öra, Nu snattar man minne an halffamte ortug, tgen
sinn frals ere, böte firi Diur öra, och åtter tedg gan snattade, nu en
gan dijlk, och faste tolff manna egg, gitter gan egg gängitt, nari sak
los, brystar att ede böte tuea marker. bade karle och klunnuge, och mal
legande, och åter stjeldina Nu an gan ganer egg till att böta, ælla
gitar egg dulet, ta gælli giud sina, och fari ta förra till tingz, och ta
li dom till. nu an klunnungz Dogenarim legger gan gana böt nider
målsegandan, firi tinsftina och egg firi snattan, tå skall gan dijlia
med tolff manna ede, att gan skall egg högre tinsft an Diur öra snat
tan, Nu kere bondin till gans, och segger gan mera gana stulidt
asff sik, an ganer åter gulbitt, tå dijli med tolff manna egge att
gan skall egg mera asff ganum, an gan ganer honum gulditt, bri
ster att ede firi bondamm, tå a gan bondin målsegande vare asff go
num. Nu an fals att ede firi klunnugz Dogenarim, ta a gan mål
segande vare asff ganum.

Nu Stiel nighurmagi fulla tinsfft, ted ere Siex
öra, och åter tget gan skall snattar nighurmagi, kare åter ted gan snattade,
och nari saklös.

Nu Snattar traal ted ere öra tiue ælla hüd
gans, och kare åter snattania, warder traall takin med, tinsftad och til
tingz förder, ægi ther bondin nakd nu, gnad gan will gelder lösn taka,
ælla gan nedgengia. Nu Stiall bonda fostre fullan tinsftad, wm
der takin och wedgangder: tå gange bo gans till skiutes, nu löser
gan, ta a tgen losinna, sinn gan tok, egge i gnacke karll ælla klun
unger, asff gans bo skipti taki kunnger sin kun alli manu.

ær biärias giptа balker i hauum
telias flotta niu ok tiugu:

1 Vm hueru allum fresſum kuenum ſkal oriumdh
gæra.
2 Vm Guru ſvaſe kuna ſkall oriumd gera ſidan Gon dödg ær.
3 Vm Guun nider umn ſkall gæra, och man tulköp æn gemie iord fiylgde,
4 Vm Guun man ſkall kuun faſta: ælla annar faſte æn ten ſinna
och tgen ma faſta ſinn bazſt will.
5 Vm æn barn nalder afflad i fæſt, ælla nærdær löſta kuun, och giptn
ſedan medg Gemie:
6 Vmen præſter niggi utan giffta manz ſinn milia, ælla annor tro,
loua.
7 Vm terra arſt ok terra köp, ſidan nigt ær, ælla annar kallar nigt
och annar egh.
8 Vm æn annar galder kuun firi Gamum ſinn fæſt Gaueſ. æ Guun
han ſkall frendum ſinum brijtkoye binda.
9 Vm Guud ſinn gipta ſkall ælla bind vænie,
10 Vm Gudra dagz gæſt, och ningæſt.
11 Vm Guun maen dela um gemfiylgt.
12 Vm æn moder giuer dotær omijnd aff ſinne.
13 Vm æn ſunderkulla broder klanda omijnd.
14 Vm neggia köp, och Guun omijnd ær laglika aff gand, och Guun omijndg
ſkall ſelia och ælanda.
15 Vm Guun kona ſkiyti nider barn ſinn.
16 Vm Guun man ſkall omijnd ut gæra, och inta ka, och om köpn ægen
tæra, ælla kona fa egh ſkaparna,
17 Vm æn Guſtun bör firi ml ælla efftc.
18 Vm Guun modir ma firi barumm ſea, ſidan bondin ar döder medg
tæra målſmans rade, och um köp tæra.
19 Vm æn kona gangar a andra giptn, ælla Guar ſinn ſidal ſkall firi,
barumm ſea.
20 Vm æn fæderues frender dela nider barnm

Om gifft gifftes ærni med barnum sinum, om den ena dör 21
och om sunderkulla arff,

Om gifft gifftes ærni byggt och bo efftar barn sin, ok gifi sinbon, 22
de bete gæstar till gårds.

Om en gifftes dör, och hane æpti sit tridie kulla. 23

Om gifft bonde ærni sik och sinum sinum. 24

Om en bonde gånger a andra giptu, gifft tå ærnis. sidan 25

Om en man gipti Don Din, tker fullas egg bröder siri igen kristna. 26

Om en bröder boa saman, tå fullas tkem atar tgen kristen. 27

Om en bröder gipta sijster sina, gifften terra omijnd skall ntgæra. 28
Vitan dægs um fostra ok fostru, gifft tom giptas, och terra arff 29
Obiptis och dærfsir a egh i barnum.

Her bijrias gipta balker.

Nu bider then som torff och hin giuer sicm hon 1
uer, tå man will sig kuna bidia, tå ar got an tem sembar, a a festin
gar, stemmu skall först mala allum frelsum kimum bulstar, an hofde,
att andra eghn æn Gon ar till, att tridia gull æn todgar till, ælla silfuer.
Nu an Gon a egh gull ella siluer, och egh aghn, tå takin slikt sinn till 11
ar, och tker gærin aff omijnd och trij gifft. 12

Nu giptis frelskona och gerss eghomijndh 2

mædh, taghar Gon dör tå skall gemne gæras, laga omijnd, tod skulum
nara nin ora.

Ut then kona som sua mykyl omijnd fijlghir 3

a ted ar sixttugz oytinger i byggdum bij, ælla trigia marka egn i
Gumpe ella Gari Gemne fijlghir nider munn, ted ærn tua marker. ok
tua öra till mætull koijz.

Nu skal then festa sum nestir a fadrinith 4

tå skall och uarnma fijlgd garna, ur festir annar andrum kum, a
tgen sum nester ar a fadrinitt, tå bote fiuratigi markar, ælla dijli
med tretijfftum egge, elle urte med trenne fnighurtan manna edum
att gan festa gana tgem manne, med gans kuni, sum rettar giptar

giptå man ær, ⁊ kan tgen wara illa milliader sum næstiw ær at
Fædernit, tå skall till tingz fara och takackummugz dom, ælla lag-
mans, att tgen sum næstiw ær a mödernitt, att Gan må fästa ælla tgem
sum bäst will.

5 Nu astar man barn med kunu ok taker, ⁊ ⁊
gana sidan till Gustru, taggar Gan batradi kununa, ta batrad Gan och bar-
nitt, och tå ær tgod adelkum barn, w fästiw man kunu och astar barn
i Kästme, tedg barn ær arfft gangt, Nw skall tim a annar kallar fr
takum barn, och annar egg, ta a tgen widzord, sum fäste kunun barn
will wita medg edge fingfurtan manna, tgen a först swæria, sum fa-
na fäste, sua tue ter sum Genna næstu æru innan tridia knasum
tær warn wær ta Gon fästis. och tolft efftir. te sum tgett witta att
tgett war fästa kunu barum.

6 Nu sedan fæst ær ta skall wigia fästa
giptå madrin wær nära, wiggiw prastar och ær giptå madrin widar, tå
ræwir Gan giptå måla, ted ær finkatigi marker saat, ælla sin pærsta
edir, att Gan wigde med wilia Gins sum giptå mannum war, ⁊ wi
ælla — geringa ta skall Gannum till biskups stemna, ælla till ting
sta, tger skall Gan swæria sik, Nw Guilkin sum Gana fästiw, trolouar
ælle giptær, utan ælgs giptå manns wilia, tå böte Gan finkatigi mar-
ker. Ganer nakuara iord till tå Gani Gana Genna giptå mann,
ter till att Gan faa åtta ortuger, och tuættan marker, afft tom man
ne, ælle söki frid Gans afft Ganum, taggar Gan Ganer böt wid mål
seggandan, ta Stemmi Konungs Dognarin skule åtta ortugum och
tuættan markum, och sammæd Gærdzgoffinge.

7 Nu Sidan tön ærwingz och ganga tön bi
bädu öppenbarliga i siang samman, e Guad Gelder tön giptas
eller egg, tå ær Gon Kommin till ælgs wælz med Gamm. och tå a bå
di Duaca och sokia frid Gana, och sua en gon dör barnlös, ta a Gan alla
lösöra utan omyndz afft godz Genna, och Gon a tridiung afft Gans godz,
en Gan dör för. Nw en Gon dör för en tön Komma i siang, saman
ta a Gon Gangte afft Gans godz taka, æntå att Gon wigdg sen: Nw
en

ww en annadtera koper iord sidan tor nigh aren, och for an ton komma
i dianigh samman, och koma saman sidan och dor barnlost, annadtera, taa
aruir ter terra sinn efterlener sua sum for nar sagt, aff tarra egn
som for nar koypt. och koma tor eggh saman, ta arener rattar arvi. vp
till tunna, annar kallar nigt och annar eggh, ta a then nidzord som nigt
will retta modgh tuem mannum inman tridia kiua ok tocht efftir,
a ton nidgus sinn landzsid aren lagh och kiærkiuna rattar are.

Nu hauer man kunn fast ta er got at al 8.
kinn, saruber a, saruber toinegga, ta aru tij nunnyaz tidir till ta kiua
att them gaui nidzord, sum byggia will, ta skall gan tilfara och biuda hon
nom ninyaz gard, tad ar then sionn dagrin sinn nestir er eptir martins
messon dagh, och bedas nigzla stemm then sum byggia will, Gauer hin
och hefftir, gete nid fyratigi markum, och fylle ey Gunnum kunstin, ellas
gani gani arnit modgh lagga forfallum, och sua firi andra och sua firi
tridin, ta ma gan till tingz fara och dom konungz taka, ella lagnus
ta skall gardz hoffdinge tilfara och fasta kunn Gamm i Gardersetu,
Nw skall gan frendum sinnum till brylluyp binda, allan then sum in
nan tridie kua aren, will gan eggh them biuda ta bote tre markar,
ælle fyl lis modgh tocht manna eggh, att gan nidr ganskil eggh sua stoyl
dan nara. Nw skall till oystemm taka, ta skall brudfard gem
brud sænda, forwista man och brutu mo, ter skulu med grendum till
gardz rida, och grend aff bonda bedas, bonde skall them grend gina, na
en tarra taka och sala undi las leggia, tom skall bondin utnarda.

Nu aghu the tuenni lagha dyrkin hana atan 9
drum, till mala, nw sedan till er malt, ta aghu thet andra lagga
drykkin gana, eggh ta skall gieta madrim gipta then sum nestre er,
och gipta agger. Hauer hon fadir lefuande, ta skall gan gipta,
Gauer hon eggh fadger linande, och Gunir adelkunn son, ta skall
gan gipta, Gauer hon eggh then son, ta er magande man, taa
skall brodir henna an gan er, a fadrinitt, er eggh gan till, ta
skall gan till sinn nestar er a fadrinitt, eggh ma bondr kulla bro
der, a modrinitt gipta, utan a thenn sinn nestir er a fadrinett

Dij att ther ær annar ærfui nærmer och annar giptæ malum. Nw an
ecg thenn a fadrinet ær nester inmanvikes, ta gipti thenn sinn nester
nw ær annar giftir an thenn sinn nærstir ær, a fadrinitt, ta Gete mid
Kyratigi marknum, ælla dijlij mæd tre tijlfftum edge, ælle nete mædg
trenne fingbiurtan manna edum, att han giptt med hium rætt giptæ
mans, ta skulu ther mæna Dorikin sina thnad i samn thærum tær
for gaffdu forwista man skall bynd till bos wærda. Nw ther ær the
boudin sinn Gon wær både gifft och giwin.

10 Nw then som tilmælir han skal hundra

Dj gaf nærda Nw gener man iordh att Gindersdagz gesst, med fastum oc
lofum, och dor barnlos, ta ærwir Gustum sidan ta iord Nw giwer ma
iord att Gindradagz gesst Galder ecg fast, att ælla giwer sedan och ecg
a Gindra dagh, ta iord ma Gon ecg ecti Gan ærna, utan Gans ærna
nælin. Nw giwer mun losora att Ginderdag gesst, tom skall borga: ærn
ther ecg borgsadi, och dor boudin barnlos, ta ma Gon ecg them threma utan
arna Gans nælin. Nw Gastna frander ningesst sina urt taghar fast
Lomber a malit. giptir man forra an ton koma badin a en bulstir och
undir enn hlæin.

11. Nu dela mæn um hemfylgd then sum giwer o

Gin sum tigger och ær inne med gipta mannum, ta Gaver Gan widzord gina
utt sina nærstu sum han nær med them asst nidinne, och tolfft nalinkr
num, att tetta vær giwid och mera ecg. Nw Gaver Gan fangid sum da
nw Klaudas firi Ganum och Kallas ecg giwidg wæra, da Gaver Gan wid
ord med thenn asst nidinne, och tolfft nalinkrunnum, dat tætta vær giwid
a festnada stemm och sua a giftad qwelde. Nw dela ther um ogw in
man hafda, ta Gaver Gin widzord sum gasst med fullom indiar edge act
tætta hær giwid och mera ecg, nw Gaver den Gesthum a thwidt sinn
giwidt unr nn tijf åår, takit asst gifft ok afrade, ælle bor a sialver
ta Gaver Gan widzord med fullom indiar edge fingbiurtan manna, att
tætta hær giort och giwidt, a festinga stemm och gipta qwelde. Nw skal
annan edg ewte ganga fingbiurtan manna, tat sekta sinn Gan them
fore, da tina sinn ted nita, att Gan Gaver ted gesthad, sidusum a och lagh
sigin. nw.

Nu giffer modir dottir omyndig af omyndig

12.

i lösörum: daggar det Konungar innan gårdz och grinda stolpa, tå a bon, din tea sinn Kumma firk nerin sine Giftermen firi omyndig, eller modrin, tyj Gon till ovmyndig giorde, da gan nidzord inne halda och nerin sinn för naar stellett, Nw an Gon gor egg sina till omyndig Gamme, och laggaffdar, dotrin, egg ta modrin atertaka omyndig eggin sina, da an Gon ganger lag gaffdad, da modrin egg åter taka tyj an tyer ganger lagliga omyndig bort

Nu klanda Gmunderkulla brodir ta skall Gund

13.

derkulla broder fullra smunderkulla broder firi omyndina tyj egg nå Gama återfaa.

Nu gor köp uidh kunn sina tedkalla uegia

bonde

14.

köp nåva, ted köp ståndir med tom baun, kinn, taggar annadtera dör, ta ar ted egg laga löp. Will bonde egg kunn sina nr stad köpa, och ton egn egg barn samman, ta nå egg Gemma egum nr stad köpa, utan niderse Gemma vet, ter arne Nw egn ton bådn samman, ta nå gan Gemma eggin nr stadköpa, till batra och egg till sambra, tyj att omyndig nå egg, firi farad utan i temma kistum. Kan Gungar Ganda ta skall bondans förra allt selia an Gemma, nr ar Gans allt wepsallet, nr Galder an Gunger a ta skall, Gamma omyndig selia. notir Gon sialff, ta a egg bondin Gama åtir gifta, nr notir bondin medh Gemme, och kan fara agga, ta skall gan arnum Gemma omyndig återgiælda. Nw kan Gor till landz leggia och Gerria allt ted bondin a och sina kunn Gard, nr Kunna bud Gen och bidia återlösa kunn Gard, nr Ganer egg bondin annad till utan Gan seli omyndig Gemma ta nra Gan selia Gama, ok Gama återlösa medh. Nw kan bondin Gerria der nårda och Gastrin sittar knar, nr Kunna Gemma bud och bidia bondin återlösa, ta nå Gon omyndig sina selia ok bonda sin återlösa, ter ar Gon laglika af Gards Nw nå bondien egg selia sina Giftermen iord fori lösöra, utan ton mål twengin till sinn nr ar sagd, skall Gamla na, ta ståndir köpit medan bådin kinn, sedan annad tera arfdottle, ar annad tere affte Gon, elle annad tera arvi innan tyj år, ta gånger köpit åter Nw ar omyndig laglika fal, ta skall Gama återbin da, fadingum och modringum, sin sinn framdelig skilles om iorda köp Nw ar Gemma arne utan landz tyj år sedan Gon arfdöd, och ter,

vir

J.

inman natt och faulånga sidan Gon Gen Kombær, ta ganer Gan widzord at wer dela, kæver Gan egh mman natt och faulånga, ta ægge then sinn Kopt Ganer. Nw om Gan ær inman wites nm trij ær och will egh the val mellom thes vtan kæri sedan, ta ægi Gan widzord sinn kopt Ganer att nevin sinn skillt ær. Nw kæris Gon ella annar ærni inman trij ær ta gånger kopt åter, nr ær tedg ær i Skere køp knindt, ta ina thet egh edum a mote gånga, Gna sinn ter gånger edum a mote Gan gær lag, vtan gånge Gnar atter till sinna nidergiælda, then till lod sinn Gena galtt ger. Nwhon nar i bo medh bondanum, och nøte nider giæld med Gomm, ta linke atertridinngs afft nidergialdum och twa lijti ærni bondans. Nw ær Gon Ganer ærfft mera ær till tridinngz, ta linki som Gon ærfft Ganer, will Gon egh linka linn, then Gon ærfft Ganer. och som till Genna gore ta Standin køpin all Gar. Nw Ganer Gan skiptt nærra, ta skall køpitt atergånga, ter ma egh edum a mote gånga, gånger Gan edum a mote, ta gær Gan lagh. Nw køpir Gan Genna godz till ianna, ta och skall sedan fori løsora, ær medan Genne lod køpit till Jaunda, och ær en thin barnum saman bindin elle ær vetterar, ni nær, then sinn magandi mann ær, ta stande køpet, och egghi then widzord sinn Kopt Ganer. Nw tager Gan skall fori løsora, ta gånger køpitt åther, och ma egh edum a mote gånga. Nw skall Kona elle skipti sinn lord, sidanga ær enkia, med sins gipta manns vadi, ted køp ær lag giortt, egghe then widzord att nevin sinn kopt Ganer.

15 Nu skipti kona ujder bæru sin och bonda Gins arua, ta skall hon først annjud sinna af oskiptu bo taka, och nider mind sina, ær Genne fiælgde sia mjdlgll egghi sinn skillt ær, Ganer Gan Genne kopt manna vtlandzskan ta skall ter att lita, Ganer hon egh fangidt Gan ta ærn ted tin ora. Nr a hon fara i tnisinnz klade och Ger ta ma tnll taka. Gnid dnki dnid nara, och aman nm Gnid sik. sidan agn arua bondans, ter gen all ton klede, Gamm ovaen bade skayadt oc skiugin, och trij fotk nakn: sidan a Gustrama tridinngh afft bo och bondand arua tna linki.

16 Nu gifter man kinn och stil sua firi at hue

sinn a, iordgna standa skulu annjud fiælgia, ta æ then annjudena ærnir Gar

Gan ærvir Gifsin. Nv æn glömer och ſtill egh vidan, ta ſkall then Gifsin tak
ſinn löſora taker. nv ſkill then a ta ſkall then omijndem itlöker vetta
med tiuem aff vidinne och tolff efftir Gnarr, Gemc nacr till omijnd
giorr nv dör Gifstem för, ta ærvir bondin tridiung Gemna. Nv löpa
tön egh vidan tör boa saman, ta ærvir bondin sua löpn eghn, sinn
allr boo faa. och fiurting Gemna för innan Gindradags gef. och omijnd Gena
ſkall vettum vtfö, bulster ar förſtri, ær Galun ræverr ägn Gan vær, och,
Gana Gin badin nott sinn arin, och luda alla fiura hiemn saman
ta gånger egg thet till filuada. Nv ær thett anöbugt Gion, ær tillo
mijnd giorr, ærin ok ærin sua gamull ar thc till æng sins, för ærn Gana
badin nöt. ælla gan badin frelsbr, ta gangar tær egg filuader siri,
ær ted fallet borr, ælla löstir, ælla döt, ta fulle bondin trea marker
siri thed ena Gnedirt och sua æn ted ær lupid borr. Nv ær æghn att
andrin Gösde, ælla ta eghn Gon kan få eghga och ernas, Gon a till omijn
ganga, siri vtan löpin eghn, ælla Gon giptes annan tinna med Gemn,
ta gånger tön eghn till omijnd. Nv ſkall bondin vtlukla, ta æghi sinn
Gan intok ar andrin, Gösde, am fulla till Ga och Ganum sinn Gann
Gana intok, Ganer Gan Gana löpt borr anmyrkest æn ſtillet ær. ta
ſkall Gan sinn iord siri fulla. Nv ar tridin Gösde ſkall Gan vtlukla, sil,
ner æn thet ær, till sua mijckit sinn Gan intok, egg minna och egg
mera. Nv æn tön ſtill a, ta ſkall Gan vitta medg kinggurtar man,
na egge, twe aff Gemna vidinne innan tridia knæ. taki slika sinn
Gan kann faa, innan tridie knæ. then fæmtan ara ærin, egg twa
bröder, ar æmgot ær vtgiorr, sinn Gan intok och tolff efftir. Nv
kan egg tön kona fa rettan ſkapaena, ta ſkall omijnd thor ingarga,
sinn Gon ær vtgiord ær till tridia nims, æn fa egg rættan ſkapaer
na, sidan aff lidær tridie manne, ta tar ther then omijnd sinn nestir ar

Nu dorhustru bondans siri iid. lukt tömat 17.

rede sinn næn fa agha inkinne, æn egg ær lukir, dör Gon efftir full ta ſkal
affrede egg gifft gina, och affrades: Galde nær seg sinne, och sua tradh
ærin, ær Gan bor a tærre eghn Gin atte.

Nu bor kona med bonda sinum och afla 18

Barn saman, nv dör bondin, ta ærin Gang barn Gan: vtbrin ar
tidzord seia siri barna sinna godz med neste frænderner frænda rade.

Giptarättr

emædan Gon eg ipt ær, fodrunga skulu ta kagarätta i terra, och i gömm hä
ra, och fædrunga aggn inlasinn rada, och Gon utlansinn, egg mæ Gon
eggin terra selia, ælla ur stad köpa, och egg terra gersimum förhegda,
utan terra ernålonnare nitt och willia, Ull och Silver och jord och
annodug Gion, Quinn Gorn, tett Kallas Gersima och bulstra tyl lik
sum nu ær sagt, tå a tgett atergångna, tij att tgor ær olagh och köpt.

Nu ganger kona a Andra giptu och andra ma

da gerd, tå ægn neste frendrinis freender, firi barnana bo rada, nu
ær tgen litils nitande sinn firi skall sea och Ganer sinn godz forgadat
tå kan tgor egg för annars godz sea, sinn egg kan firi sinn sea, tå
skulu freender terra till tinygz fara, och Kara firi kunnige ælla
lagmanne, giftis san tær till att Gan ær sna Vanmall, att Gan gifter
egg, ælder sa osnelder att Gan kan egg, tå a tgen firi våda sinn
gifter och kan ok uvell will. af fædrinis frendum.

Nu en fædrines frendrini eru delmen bar

Barnanna tå ægu modringa terra målsinn nara, nu tom mall sum till
terra kærir, och egg um flere. sedan um all annar mall du skulu fædrinis
frendrini sökia och snara firi tgem.

Nu doia barn modrinna ta eruer honeg

gifwd kan under barn sin, giad ted arn sijni ælla döter. arn både sijni oc
döter, tå arver sna modir som son, arn allt döter och ingen son, tå ey
nar sna modir sinn döter. Nu arver alrig sunderkulla mædan sam
kulla tina. ær egg samkulla till tå ernir, sunderkulla mædir modir
sinne, all genna barn ton erna med mödir sinne. Nu ganger aldrigh
kuller a kull för an annar ær alder döder | nu komber tå arver snart af
sunderkulla som samkulla.

Nu erfir hon bygt bo efftir barn sin alli

tget bonden göre sik innan gårdz och grinda stolpa. tær a gan aff
tna luti och Gustem tidning. allt tget sum hvart stander tegh
fyllgir allt omijud, Gu och allt bo för, tær ær bonde gæster till gårdz
och egg gesbonde.

Nu giftis kona och sa barn med bonda si

nu dör gan, tå giftir hon andrum, fåar och barn med garnum, tå

dör

Dör Gan sidaw ok Gauer tuå kulla exti sik, tå taker sua kulder som kul-
der, aff omijnd vm mijkytt en dotter ssum atta siui bolfæ ssinn eghn och
omijnd cösöra skiptin sijgsskinn mellum sinn, takin all æm innut.

Nu dör bonde i bo med sijnum sinum. nu dör 34
en aff tem: tå eruir bonden bade sik och ssinum ssinum.

Nu ærbonde a andra giptu gangin ella 35
Gauen sin son ogiptan, ælla ter ssinn sidan döia. tå eruir sa bonde, och egh
sijnir Gans.

Nu gipti bonde son sin och giuer uingeua 36
och gör öll gærd, ted gånger egh brödrum till fulnada.

Nu bo böder i bo Gaman ok giptes en aff 37
och giuer uingena, och gör ölgærd, tå æghn brodir fulnad firi uingena ga
ua och tre marker fiui ölgærd.

Nu uilia bröder gipta sijster sina: ta skall 38
skall saman kulla brodir omijnd gæra. och fylgd gemna, egh sunder kulla utan sinl
nes uili.

Nu taker man ok bider fressa kunu ok kal 39
lar Gan fraelsan uara Nu bider fraelsman fostru, ok bonde kallar Gana
fraelsa uara, Gan ter före giuid nan sinne, och ton uari frels, och alltg
tgett aff tgem kombar. och a fraelsa omijnd Gana, Nu bider fraelsma
fostru, och Gan net att Gon er fostra, omijnd Gemna er Diur öra. Nu
bider fostre fraelsa kunu, och Gon net att Gan er fostre, tå minsktas rät
ter Gemna, Gemna omijnd er Diur öra. Nu affla ton bog och barna,
och boa samman, tå dör fostre, tå taker tgen Gan åtte tuå lijtti aff
bo, och Gon omijnd sina. ted arun Diur öra. ok tridiung aff bo. och gan,
gina barn a batri alff. Nu dö fostra taki tgen nan a till Gemna ok
tridiung aff bo. gangin er barn a batre alf, fylghu tgen fraels er. Nu
giftir man fostru sina fostra annars manz. æru tger bädir nider sinna
aghu till terra, tå er omijnd terra tue öra, det högbinde och höfda
dijna, ted getur Gamar siangh: nu affla ton bog och barna. nu döia ton
tå taker Gin sinn fostrunna arfr, omijndena, och tridiung aff bo, och sinnar
barnum, och Gin sinn fostran arfr tua lijtti aff bo, och sua aff barnum. nu
gånger fostre manz efftr fostru sta a egh kafsir i barnum.

Her byriar ærfda balker i hanum tolfias flokka

Giær och fiügh.

Forst ær son fadurs arue och um hitrū

1 tær firi ligger sik.

2 Um ta egh måtte lyster medh brodir ærua.

3 Um iaum arui och brÿst arfft. och bak arfft.

4 Um att egh ma frilli barn arfft taka. och egh ma gifta vndan vættum
arna, frillu barne, vtan arum vili vtan till kloster och kÿrctin. och
5 egh ma frillu barn sitt ærua.

6 Um æn dulbt arfft delis ta a tgen widzord, sum innan ættu will uæra

7 Um kull snaut. och kiolsnaut. och kulsnaut

8 Um giftu dödger och gipir ermir.

9 Um æn broder halla egh annan adelkum son, nara, tær skall dier mun
na eder gångad of m

10 Um giftu bond skall sinum nægæst gifta.

11 Um giftu ater skall bæra, alla tillumkam dela sidan gambli karlin
dödger ær alla ebga ganga.

12 Um att egh ma man iordh alla annad godz vndan vættum arna gifta.
snasum for nar.

13 Um att egh ma sn skil till gæstrads gifta. snasum for.

14 Um att egh ma hustrum alla gerkum barn arfft taka.

15 Um giftu gmistum barn skall vtlosa innan sin år, ok dagnerke
fulla ok sianga gångu.

16 Um æn man dÿl barns anodugra timm. alla gon dor affbarne.
och giftad genna gildi ær.

17 Um att egh ma man andrum lægher kanna, vtan barn bæri nit
m, alla inni takm se. ok giftu bars skall dÿlia, och um tokta skilia

18 Um giftu fræander skula fræander sinn ur anodugum stad lösa. al
la gifta sinn snara skall firi gan medan tingstemnas. och giftu ter
skall eda ganga.

19 Um att tgen ma egh annan lösa, sum sialuer ær löster. och egh tatu
um sum gan ær kæysi till.

20 Um æn kuder sitter inne ta skall tgen ældsta forst utlösa.

Um æn man giuer anodugum frelsi firi sial sina, gnar sum snara
skall firi gan, ok giftu gan ædtledis, och gna gan erna skall.

Om att annodugan ma egh losa um vaar alla um autima.

Om dana arff an utlendinger dör alla nar ganum iord giuin giuis
sum gana ermir sedan,

Om Gurn konunger ermer inlendzstan, och Gurn gilder gan nærder, um
dräp saar alla skem.

Om en man kalla annan trall nara, ta næri sik medh edge fingurtan maema,

Om an man katla then annodugan sum losted er, alla och then sum
fralse nar giuid. och Gurn ther skulu næria sik, alla bonde affla barn
mid giftermunu sinn.

Om en bröder bor i bo samman, och enterra affla barn nide giuis tey
ra alla gar gana sigra sidan ter gana skipt.

Her bijrias arfda balker.

Först ar son och sa doter fadurs arue Son tua

lijti och dotir tridiung w kan dottir firi liggia sik linande fadur, ok
modur och uraka bort gana, ta taker gon agh arff med sijstkinum sinn,
utan ton takin gana sidan atey in till sin, och ficilatim gemedet,
dor genne antinggia fadir alla modir, och gangar sedan aff rade terra,
sum efftir lena, ta ganer gon ok firigiortt arff thz sinn efftir lenir. w
en tan sum efftir liuer taker gana ater in affti sna giort, och fijlater
gemme det, och gör nall gemna: ta ar gon artok. hnar sum brodir ermr, ter
ermir och sijstster, i gnarn stad ta ermir broder tua lijtti, och sijster tri,
dung: forwerkar gon agh fadurs alla modurs arue, ta ma gon agh for,
werka brodurs arue, alla fraenda, tij ar gnar sum ermr modur alla
fadur, gan ma agh fraenda arff forwerka, mr taker och aldrigg then
fraenda arff sum agh tagger fadurs alla modur arff, nr a then ætta
laggin sinn gan mister, och gan agh ermir.

Tu leger sijster at brodir henna hauer erfthi

nijm laginn: medh tij arte gon taka sin lutt i arnum: garir brodrin böit
a marck ar gafft gafftatt ta a thed nidzort medh edge fingurtan maema
gan skulu fraender gans gånga inman tridia tiuu, take sna manga af
emm kulle, sum gan kan fa them sum framtan æra, æru att gan gaf,
de det laghefftgatt i gamblu laggum, ta agh arte sijster æcna mid brödrn.

sedan aman gæfft da ed: efftir sueria med sielin sinn gan: kan faa Nv æn æggh æghr son ælla dottir till, ta ærvir fadir, ær eggh fader till ta ærvir moder, ær eggh modger, ta ærvir broder, ær eggh brodir ta ærvir sijstster, ær eggh sijstster, ta ærvir sonason.

Næsin æru iamne i arue, ær sona dottir
och dottir sonn, ær modurfadir och fadurmodur, ær sijstterson och broderdot
ter, æn modur brodir och fadur sijstster, taki a ff samm arue halft
Gnar ætta leggirin, och Gnar i sinnum ætta lægg, ta skipte Gnar sin e,
mellum, tet ær sua mdistandande, att ny a aman ætta lægg n
kan en man nara. och ny a aman knnm flere nara, ta taki sua
mijtt hinn ene sinn sine flere, och der skiptin iamt sidan sinn
imellum Nv æn iamm ærninga dela, sin i mellum, ta ærvir æ
then førra. sinn førra nærder nampnder i bokinne, och hin gangir fr
sidan neunir. sidan aflider tij ta taki then arff sinn nidinn ær
næstir och knnem ær kinnaster, æ ther bader æru iamne oktir
iamkinne, ta ganger æ gattær till och knna fraan, æ ter sinn badir
æru iamnir. ta skall first arff taka, och bakarff fraanganga, tett ær
sua mdistandande. att æ then skuldaster ær, Gnad thet ær Gelderma
der ella kona, ta takær thett arnirt, Nv ter sinn badir æru sam
skyldeg, madir och kona, ta takær madrin arnirt, och kona ganger
fraan, forutan tor sijstskinn sen: æ Gnad Gelder kona æ skyldg
ter sinn gon dele arnirt efftir, a manna alff ælla kinna, ta
skall sua nara sinn nir ær sagtt, Nv dela ther inn arff fadrins bro
der, och modrinis broder, och ther æru sialvir oskylder, ta taker fadrn
brodir, och modrn, brodir ganger fraan. Nv dela ter nn arnirt
sinn fraan æru komne, aff manninum, sua sinn sonason, och dotir
sonn, ta taker sonason arff och egh doterson, tij att æ Gnar te delar
nider inn arff, annar ær aff brodrinum fodder och annar aff sijst
strinne, ta taker then aff brodrinum fodis, och egh then aff sijst
strinne, æn det beggia manskins. Nv æn mange æru brodlm
ganir, och alle iamner, ta taki sua mader sinn mader, Nv skall
them a om arnirt, andre tælie sik a fadrinit och andre a modrinit.

æru

æru både inn nær, och både mankiyns, tå taker then sinn a fædrinit
ær: och i allum arwin ta taker then sinn sik tall a manna alff
och qwinna alff gånge fram, an tær æru bådir em nær. och bådir
mankiyns. Nw delas ther widen bröst arff. och bak arff, nim arff,
tedh ær bröst arff ter man sinn fram kommir aff mannin om
och sitt ær bak arff sinn mannin kunn aff, tå skall bröstarne ta
ta och bak arfne fram gånga, an bådir æru iamnær, och bådre nä
sins: æ gnar sinn egh ær nadir till tå taker kona thett arff, æ
hon ær skyldare an nadrin Nw an flere kulla æru an man,
tå taki sua man sinn man, och sua kona sinn kona, förutan o,
mjundna och iamn arwitt. tedh skall swå skiwta sinn för nær skillt

Nu a egh frillu barn arf taka till mangi

na sinn frillu barne nakuatt, tå a gan fara till liouga tings, alla
firi kunnogh, tå gan ær i landinn, ok sina arna med sik taka och
med tærra millia gina och galda ther fast att firi kunnige alla
laguanne och ther bref och preuilegium till taka, sidan a thett fril
lu barn agga och taki aldrig mera arff, sedan unghu ther egh arther
taka, an tett nær nædh tærra milia giort. Nw må egh gina mida
rætteum arna; utan till kloster a alla kyrekin, utan thz milia sinn
arwin ær. och galde sialuer a fastinn ok köpunn Nw dör frillu bar
tet sinn sua nær giwidt, och ganer egh ecti sik skapara, tå
ærwir thed fadir och fædrinis frender. och aldrig ærwir frillu barn
sitt.

Nu afflandir man sik och aru efftir hann

barn, nw dör gan a tom nagh, och koma them fornæta gans och sam
nar tighum och nita nen gan do alla gnar gan do. tå skulu tærra
nitt ne standa, Nw dör barn gans ta delwin widir fædrinis fø
drima, och kallar barnitt gana ærfft fudir sin. ok sik barn sitt.
then nærsta skall och ther fylghia sinn atter komn med tneggia man
na edhe. och tolff efftir att, gan ganer wnnit. Nw dela ther
dultt och fylghia egh nitture. tå ganer then nidzord innan attamil
nætta och egh them sinn utan atta nill nætta, nw an skyldi dela thet
ærfft och swa fallid mall. tå skulu thett skyldi skira.

Erfda

6 Nu kan vara kulsnarf och kulsnarf det er kulsnarff, dör i barnsäng kona och barn: dör barnit förra än modrin, tha äger hir modrin barnit sitt, och modir ærvi ærna gana, dör modrin förra än barnit tha ærvir barnit sina modir, och nästa fädrinis frender barnit, nu seggher annad gödit vara och annad Ogrisstitt, och tij måtte tett egg erna, tha skulu ter tod vita sum wer narn gnad ther ær sagt um: sasom för nar sagt, Nw dela ther, siggia fädringa barnsens, att konan do för, och kunna frendir seggha ur, tha stander tett a nittum terra sum wer narn. ter ma nittna och edga sværia sua amödugher sum frels, och sua kona sum man. Nar ett ær kulsnarff drunknadh sander a skipi, mader och kona och barn terra, nw delis ther um gmlket tere sinstu drunknade. tha an nakar nar medh them, det sum sidan kom, gnad that ær gelder kona ælla man. frels ælla amödugher tha ma ter nittne bära och sværia, och skulu ther ærna sum för nar sagt. Nw dela ther dult och sighia egh nittne, tha ganer midgord sum innan ætta vill vita. Nw ær thett kulsnarff bringer inne mader och kona, och barn terra: tha skall ther sua um nara i nittni och i allum sum skillt ær i kolsnarum. Nw i tesum målum, tha ma kona och amödugher nittne bära, och edga sværia och i ænghum andrum målum.

7 Nu gipter bonde ok bokar sina och han afla barn medh gemle, och dör bonden från gemle, för än hon visse, att hon ganande var. nw far till arvi boudans, ok taker arff gans, och seggha sin att hon gana egh barn saman, och tij ma hon egh ærna gan, Nw vet hon egh att hon ganande ær. utan giver nit arvit. nu taker hon tett talas att hon ær ganande. nu får hin tett göra sum arft ganer. att hon ær ganande, och far till och draper gana, och vill nödugher arffvit mista, ælla föriger tine gemna medh ogerningum. nw iordas hon och narder ijrsenbart sidan hon iordar ær. att gan siri kom livi gemna och hittis ther nitne till medsamm, tha skall gana ur iord upptaka och lik gemna upskara, hittis barn i likum ælla nakar likneise, till barns, tha ær barnit fadur sin, och modir ærvi barn sitt. och gemne ærna gana. tær taker dödger och gedm arff, ok gricker och kristen ganger från, tij att angin ma annan sik till arffs draga.

nw

balker.

&

Nu dela bröder alla sijtzster, um fadrimi sit

annar kallar egg adelkumm son hava: tå gaman nidgordh mitta med emm att gan marke till det skula nåra nidia gans inman tridie kne. annar gipte madrim, tridi a fadrimitt ölbindi nar till tes öls,: fiardi a mj drimitt ölbindi nar till tes öls, och tolfft efftir: man afft kalle gnar i tridia kne: taki sua manga afft emmm kalle, sum gan kan få tge sum famtan åra arn, ta te tolfft sum tett mitta, att gimi sum förra suoro ter suoro både samt, och lagh, sidan a gan iamt nider brodir sin gana, or kar gan egg ta gete miskummeman. Nu kavir egg brodir alla sijtzster till gans, tå aghu frender gan frillu brodir kalla, utan ij ypen barnirne son till. Nu taker man kumm rame, aflar barn i brutti och bangi, tæd barn tabar sa arfft sum adelkumm barn. Vi kallar annar brudbarn, och annar egg, tå a gan nidgord sum tett mid retta med fullum mdiar edge, man afft kalle, gnarn inman tridie kne, taki sua mange afft emm kalle som gan kan, få de sum famtan åra arn, att tgett nar afflatt i brijtij och i bange, tå skulu tgz mitta fmghuetan man modrinis frender, att tij vare nar tjelgt sum atte och lagh sagh, ok tett nar sott till fuls och fiebertinyz, tå a tgz barn sum så ar tilgoldit sua arfft taka sum adelkumm barum.

Nu till bonde Gon sin givta alla gånger

9.

sialuer a andra giptu, tå skall gan ingafft gina, sinum sinum, ta a gan allum sinum sinum galfft mid sik gina, dotir a egg ingefft taka, gon skall lita att omijnd terre sum fadir henne gafft. Gnstren a allan tridiung af bo gans, tå skulu sundir terre eggu i tu sunder leggia sum gitta iamnast, tå skall fadrim in i bolbij taka och tger i innegnum: tij emist i bolbij att egg inns um egg att, Nu ar ruck, nar tera ar ugher magandi man. Nu dor bondin och arvi efftir gan sijni och dottar, tå erfvir sua son sum son och dottir sum dottir all iamt fadrimi sitt, Nu kan fadrim flere barn affla, anting gie medh terre kumm alle medh andre, och kumm ingafft bedae. tå skulu ter till ingefft gånga till alstu brodrina, och egg till gamla karlsins.

Nu dor gamble karlin ta skall alla sijni ater bara, sijsker omijnd, och brodir ingafft, tij att tgen a ar inigord sum till

10.

Arfda

Jamnada will dela, ther skall bära fadrini till fadrinis, och modrini till modrinis, och egh fadrini till modrinis och egh modrini till fadrinis. Nw dela tar segher annan tera aman mera gana fangidt an gan aterbar, ta skall gan netta med tuem och tolff ostir, att gann fick egh mera an nw ar aterburit then edh skall ofastan a ouer stu fanit ganga Nw a medan te aren i bo samman, Gund the afla medh thiemst sinne ælla med koyskatt, ælla med adrum slogdum skipti ther sua brodir sum brodir. Nw sedan te aren skipte atth ta ganger ther skiptis sum ter aff sun fadrini fingu och thet the med tianst alla slogdum iemnum. Nw nlia broder skipta fadrinn sinn, ta skulu fraender tera nider nara, att minstu tue. lut i slot leggia och sedan luta Nw kallar annar lutad nara och annar kallar egh, ta a then nidzord sum lutat will netta med fullum mod iar edge, sua att gan fick dett med lut och lagga skifte nider tik broder alla nider tik fostes. ta fastes lutrin ther gan ganer fangit, nw ar lutatt i bolbijnum. ta ar lutatt i allum them tilliggia bolbij sinis Nw segher annar lut sin nerre nara, och bidar inn ta nidg sit, ta a then nidzord sum till Jamnada will dela, ta skulu therat le aterbara surinn edge sum for nar sagt, ta skula fraender till tera komma, att minstu fingurtan, thar tera inman tridie kuar, taki sua manga aff emnum kulle sum gan kan fa. them sum fantan ara arch, tesum lundum att suasum inge stander ; bokinne, att luter forstir ther gan ganer fangit, tett ar sua understandande, att gunar galder thet ganer fangit, och ar annar luter nerre an annar, ta skall Jamka och sin batra, och egh aff nijn skipta, dela ther an sidan: ta skulu ther fingurtan nidia sum nar arfn sueria, att ther kunn egh Jamnare skipta an nw ahr skipt, och sedan liti gnar att lut sinnum, och ganger egh seda till Jamkan tera mellum och egh tera barna. Nw sigher an nar tera egh iamnada edin surin nara, ta aggin ther nidzordh sum gan nlia fordan nita ten edgin med tuem aff middinne och tolff nalin kunnum. teama edh skall festa och tuta, Nw nl tin ther skiptas nider fyri nanasta skyld ter skipta med fest

tum

Höller

Festum och köpum sidan gnar tevra aer a köpit sin tumin, nirum
tughnutan manna edge, att han fick mer festum och köpum, och an
nan gesta edg efter, mitta nider nider gialdin sedan gånger egh
till samkan tevra skipti. Nw e gnad fast ter halda im ta the sky
ta fadrini sini, ta skall till samnada gånga utan ther köpme
nider sinasum för mer sagt, nw æ taer till tesum lundum komber
fæstnada, nal ella midar eder mellum taevra ta skall æ till
samnada gånga, till tridia mans. Nw an tör ann mång sijzt
skini, taghar en tevra köper mid en sin broder och egh midg skyld,
dan man, och komber aff enn tevra sijzskna till tridie mans,
och tridie mannin ma egh ianka, ter gånger egh till samnada si,
dan. Nw æ gnad tett gelder eller brodir ella gnad arna thett æ
ta skall sua skipta sum nw er sagtg.

Nu ma egh man iord ella annad godz gi 11

na mdan vættum arnum, sua för mer i lagum och egh sik gaf, tralz
gina, tij att thett gaff bijggir inve aff

Nu æn nakuarn hændi uamnet ella siukd 12

ber, sa an han arka egh sialver att hialpa sik, och föda sik, ta skall
han binda vættum arna sinum, an han hafuer egh barn sialver
will han egh midg hanum taka, ta skall han andrum sinum frandum
binda, Will engin tevra midg honum taka och arnda firi hanum, ta
ma han sitt godz them i hender satia sum firi hanum will arnda,
och han will föda, Nw dör han ta skulu arnani godz hans taka, och
them återfulla, och gemi um åredt firi gefftevelin, finna markes,
och lukta honum arnidz löin, och sedan skall thett vakna gnad aff
hans godz ella aff hans iord gipt um arit, och sla thett först i gil
ditt, nw an te vilia egh återfulla kustin och arnedis löin: ta
egghi them hans godz sum han thett gaff.

Nu huskunu barn och horkunu barn ella 13

gifn tet æ til kinnidt, tedt taker egh arff utan adelkum barn.

Nu a sla man barn uid hunskin manzs ta a 14

then lika siæ öra firi sianga gangu, och fulle ater dayjer ken, tak

barn sidan kristitt ær och mæri frælst Nv sitter barn inne inn ær gial
di fœri tnå öra, sitter inn diæf gialde firi tolff öra, sitter natt a tgett
siwenda gialde fulla löst: tett ær trea markar, nadmala, ælla
diæf marker peninga ælla fingar nijtia nötg. tgen a nald sinnæf
skall taka, taki slikt ett tger aff sinn gan nest. Nv löst aldrig fren
der nrdan fadirin tinær, nv skall gan medg edge tosa fingurtan
mamma att tgett barn gans lösi iak frelis och egs till anödings a lio
ga tinge, maltingstemd, galder gan sidan och nest egs ut giua a lion
ga tingestæmt ta böte fiuratiue marker.

15. Nu dol man bars mannödugt kunu och
gänger nider sedan. tet fa egs fadir löst, nv dör annöding aff barne, ter
a gan böta firi fulla löst: nv i tom döda narder gildare tön annödin
ga æn tön fræsa.

16. Nu ma egh man kenna andrum laghær uta
gan se imitatin, ælla barn bæri nitne, nv æn autinggia tæfva æf
och witis gan tgett, ta skall gan dyfia mad tuetyfftum edge, galfft
nämt och galfftomänt, och dyfi bädi barns och garffda, ælla böti tre,
ia marker. och tger a i gnarke kæll ella kumminger. tij att ær bondans
tukke, nv ma aldrigh tgen tukka, som i tokka ær afladet, och al
driz böts tukke fœri takum sum i tukka narder afflader, nv
kæra tger efftir tukka bötg sum gamma giftanda ærn, ta sigin tgen
sum firi sitter, att tgett nar sætt och böt, witti tgz medg edge fing
gurtan mamma, att tgett nar sætt och böt, sum tgem bädm fæmde
och lagg nævn.

17. Nu mila frenda sin ur annödugh hum stad
lösa ta skulu tger mangelgd a gan leggia, och fa firi gan biuda och
ting stamma, nv æn boudin ger gerning a gan sedan gan ær i ma
gelgd takin, ta ær sua gillt sum ten nære till fræls manna giortt
Nv firi alla gans gærninga ta skulu frander gans suara te sum
gan ger sedgan gan ær i mangelgd takin, och boudin. Nv alla tge
gærninga sum gan giorde for æn man gelgd lyster a gan, ælla ef
sidan gon dömis aff gamum, gana, böte boudin firi gan sua sum firi
aman træll. Nv bettir gan i bogumme trea tingzdaga, ta skall bon

Bondem tyll tingz fara, och mangelgd aff gamm lata taka, både sidan gamm saklösn som för, Nw Galder gan a socgn sinne ta skall gam tvij mall ting stemna, fiorda lionga tingge, i lionga tinge skulu ter fullan mdia edg ganga, gnar i tridia kne, taki sna mange affe, mm knlle sim gan kan faa, te sim fauntan aera ærn sna skal nw alla mdia eda nara sim mr ær sagt, ta skul tne tet vita, och tolff effter, att gan ær them sna nidnm nær och knem kunnugher, at ther aggi gan lösa i lagg manna, och annan fnghwrtan manna edg effir att nir snorom gan till kyins och clndra manna, och egg till, annodugz doms, ta ær tedz laggha lösm, treia marker nadamala, al, la diup marker penninga, ælla fnghwr nytia nötg, och tridia edg sneria sna, tett skulu tne vitta, att thett ær franda fæ, och egg nider gialdg gans fæa. tesse tre edga skule a lionga tinge gangas, ofesti, nw skal gan vald gana nn taka aff them trim skillt att sim gan vill, m wa gan ter till saklösn innegolda, Galder gan sidan gete nid kyra, tigi markum. Nw will bondin sleve ede gana, bære lokan ælla sva, nan, ta skall gan dijlia medg tolff manna edge att gan egg lotlade ælla svanade bo gans ælla fæ gans, ælle böte tre marker.

Nr ma egh then lösa sum sialvarr ær löst, 18.
ter, och egg ta knnn sim gær kæpsi till.

Nu sitter kulder inni i annodugum stadh of 19.
ærn samkulla: ta skall æ then ælsta först lösa, sidan alla med fulla lösn och egh medg eddm.

Nr giuer man annodugum fresse siri sial sina 20
ta skall gan både snara och sokia siri gans nerek, och ter till att gan ær at, ledder och gan ma egh innan ednm standa, och egg köp gilder nara, och alt thet sim görs till gans, ted ær sna gilt sim till træls gærs. och egg mera Nw ta gan skall att leda ta skall ther nara medg knni egan, dens, ten sim gan will at leda, ta skall fnghwrtan manne egge i 4m, ge ganga ofestan, sa att gan nærd fræls, med ægendams ia och gans god vilia. och nir takum gan i bo medg os. sidan ma gan sokia och nara siri sik, och i ednm standa, dör gan barnlös, ta skall gan egg æna knn sin att lede. sna och an gær gan löstis med fæ och franda ede sim för nær sagt, och ganer gan egg skap arna, ta taki then arff gans sim gan löste.

21. Nu till mader man ur annodugan blod
löſa gan ſkall egh löſa inn anfridg ælla inn nærtima, vtan gan fa gamb
annan anfrotkuan, inn then timan till ſyſkyln ſina.

22 Nu dor man then ſum icke haüer ærua imrikes
komber rætter ærue inman natt iamlanga, med brewin ælla fullaſkä,
linn, att gan ær gans rættir ærui, ta taki arff gans, komber eggha
inuan natt och iamlanga, ta takar kommer arff gans, huad thetter
helder iord ella löſöra, tet kallades fordom dana arff, Nu en iord nar
giuin gamm, ta taki then iordma ſinn gana gaff.

23 Nu æn man ær utlenſter och uet man
ærua, ta ſkall arfuid ſtanda ter till ærgin komber, de en gran net egh
gans ærua, och komber egh bud aff gamm, ælla ſan niſta hwar ſinn
gan ær. ælla och ſialfuer gan inuan natt och iamlanga, ta erue ſua
kommer gan ſum utlænſkan Nu en gan warder draepin ta ſkal
ſua böta firi gan ſum ſkillet ær. Nwarder gan gyggin fullum fa,
rum ælla ſlagin ſkem. böte ſua firi gan ſum firi fraelſan man.

24 Nu ſiger man annan træl uara ta ſkal hä
ueria ſig med egge ſnyghwrtan mamna, med frændum ſinnum inuan
tridia knæ. taki ſua många aff emm kulle ſinn gan kan fa teſſum
fæmtan aura arn, att gan ær fraelſ och fridætta, gitter gan egh gan,
gitt nari fraelſ, och gauer gan giort nakuara gæruing till gans, ta
böte ſum ſagt ær.

25 Nu kallar han then man annodugan ära
ra ſinn löſter ær. gan gilder, ta niti med eggh ſnyghwrtan mamna med
nidiar eggh, att gan nær löſter, med fæ och frænda ednum ſinn atte
och laghwarn Nu ſigher man then man annödugan uara, ſum fraelſee
nar giuid. ta niti medg eggh ſnyghwrtan mamna att gan nar ætlædder
med limi och ia kuedi ærlgs ægarda. Nu affar bonde barn widg
hwſkinn ſina ta ma egg bondi barn ſitt i fældi lata, och egg annödugt
uara. och egg brodir ſin brodur. och ſyſter ſina ſyſter.

26 Nuboa broder i boſamman och affar en ba
rn med Gifkinn tuenna: 4 et barn a fraelſt att uara, tær æggin egg bröder
fulnad firi, Nu ſkiptа ther och gangerſedan eyte henne, och goi dygra gana
löſi gan ſua ſidan ſum oſtyldер madger.

HER:

Her byria[r] egna Gal[ä]
J tom telia[r] flokka fiure
Och Tingh
Om hura konunger skall eghu åter binda

och Gu[ä]rn Gan skall skiöta alla almenning sælia. 1.
Om Gu[ä]rn karll Ganer iidzord och egh Cmunger (gina 2.
Om en bonde will eghu sælia, och Gu[ä]rn Gana skall återbinda ellas ed 3.
Om en mæn skiptas iordom och annar sittær qnar oc[h] ideas köps sme. 4.
ælla Gu[ä]rn fæst skall bæra.
Om en salm far aff och gin a sinn köpt Ganer, ælla ær landboa iord 5.
och far skiepatt.
Om en man skiptas iordum nider ælla tön iord klandas sum Gan fan 6.
gid Ganer.
Om enn annar kallar sigg mera Gaffua köpt, och annar minne salt 7.
ælla Gan gær afsalu[ä] nr bÿ.
Vinn Iorda skipte, Gu[ä]rn Gemula skall, och alle köpna skulu[ä] nærna 8.
æa sinn i glogolunum staddis[t]
Om enn man köpir iord aff andrum, och klandras en liudrum: ælla 9.
hin köpir um kualde och dör inn nattina.
Om att æghin bær fæst a föter dödum, och köpin må egh sik sialuer 10.
Gemula medan salin liuer.
Om enn salin will egh Gemula ta skall a Gan fæst bæra och Gu[ä]rn 11.
tridi mannin må nærna.
Om alla iorda delu[ä] ta skall a ÿuerstu[ä] fænr nærna ælla utgima 12.
utaw Gan forfall Gamr:
Om enn man skall Gemula sik, och ær i sot. ælla sali Gans ær utan 13.
landz. ter skulu[ä] nitt ne snærna.
Om ær iord klandas ælla tue Gana iord köpt. och en iordattarin 14.
må egh i narn standa.
Om en iorda nær kallas olaglika gangin nara. ælla man klandar 15.
i ökrum och firi aurtan:
Om enn man taker penninga att laue, och sæter iordg. att nedia fæst 16.
ælla Gu[ä]rn ther skiles um ton mall sinn ther till göra.
Om en iord ær firi cumn klandan, ta ær firi allum en tæ[r]dela 17.
alli ert mal:

18 Vm an ſuledis gnaar widg. och egg erti iorda deln liunga ting ſtemna.
19 Vm oer ton delas widg fauga fædrimi och forna fædrimi (ta faa
20 m an kiærcka wil eggn ſinni ur ſtad köpa, ælla æloster, och gwn te gemm,
21 m iggur magga iordaſkipte ælla gans iord ſæls firi löſora.
22. m an bröder boa i bo ſaman, ta ar tgen æloſt köpgilder.
23 m foſtre an bonde will nan ſina andrum ſælia.
24 m an man köpi mölln wærck ælla fiſkia och laggaſtbar.

Her byrias egna Galu.

1. Nu will kunnunger egh ſelia han ſkall fren
dum ſinum åter büda ſna gan ſum bonde. Nw will kunnunger egh ſköta
ta ſkall tgen ſinn aggimæ faar kunnunge trij bord igenom galda, kunnuger
ſkall af ſamn iord taka ſum gan ſköter, och gamm i ſköött leggia, gan
a fæſt firi kunnugz borde taka. kunnunger a gamm breff gima. och pre
mileginm, ſna att gamm ar laglika ſköt. Nw will kunnunger åter
taka, medgan gan ar inman triſtkülda: ted nald kunnugz. Nw an
fote utan triſtkülda och annan inman, ta ganer gan widzord åtgerta
ka, w ar gan bädinn fotinn utan kunin och klandar ſidan, taa
ganer bondin widzord inra tget medg edge, att gamm nar laglika ſköt
Nw will kunnunger almenning ſelia, ta ſkall ſtallare gans nada rida,
bonde ſkall gonom trij bord igenom galda, och fæſt och eggn taka. och ſkall gn
breff taka. nw klandas ſidan, ta ganer bondin widzord.

2. Nu ter ſum te dela karl och kunnunger ta a
gger karll widzord och egg kunnunger.

3. Nu will bonde eghu ſelia: ta ſkall han freudum
num åter büda, fædrimis frændum fædrimi, och mödrimis frændum mödrimi
Nw ſkall gan frænder ſinna med ſik taka tna: och ſtemna tingh, och åter
büda emm i gärde, och allum a tinge, ſam att ſittia att ſialffs ſme
tit ſkulu ter koma och ſa föra ſum köpa milia, ſna ſkall gan trij ting
ſtemna, och twa femti ſittia, ta ſkall gan till tingz fara och lyſſa, att
gan ganer lagbüdidg åtger, ta ina gonom doma ſelia ſakloſa, tenn
ſum gan will Nw ſkall gan ſedan, nw kalla egh frændrimi lagh büdit
åter ivara, och klandas firi tgem fangid ganer, ta ſkall gin ge
mula ſum ſallt ganer. witta med tuem frændum ſinum. ſum ta na
vn medg ganum. att gan lagh bödg åtger, och tolft efftir, tagbar fyri e

Inum

emm ær nærtt, tå ær firi allum wærtt, orkar han egg egge, tå gångi gin till werda sinn köpt hafde, och giælde tyea marker sinn sælde talla mede lag öre, och gånge sua efftte tolf manna edge. att han vet egg klandgel la knall a köp tgett te giordh, och gångi gin till Jordinna sinn klandade, och fulle ater widerlag orin och werdin tgen sinn ogemult sælde. Nr ægin döber sinn sælde, tå ægi gin widzord som köpt hauer. Nw a egg min ne iord a tala bidz göra ægn fiettingz ortugger i bigdum bi ælla trig gia marka eggn i hundrum ella haymm. Nw an nakuar klandar, och se, ger eg wara lagbudid åtger, tå a han widzord med fullum widia edge, att ti sælde han utan etta. att sua mykin ægn görde egg till återbidz.

Nu skiptis men iordum wider ella man mamme

iord, ta skall sua manga fæste taka sinn tomtina, ænn lutskipta i bi köpini: w sitter han knar och idras köpsins, rader lasum och mjsklum, och bor a med elde och arne ælla ær tgett landboa boll, och rider för han fær skipat, ta a han widzord köpit vinna tæssum lundum, w a han sinn köpte stemma hannum tri ting, och sitia twea fæmte, att tridin fæmt bæra in till hans fæsta, och köpa medg fingurtanum na edge, en skall sua sværia, att han helle hans arne skildi firi fæst ysz köyz, och tue skulu sua sværia, att ther ælla terra arliga uæn nær ta tgz kör giordes, och sua tolf efftir, att han fick ta iordgm fæstum, och lagga fangum, sidan skall salin köpmi widerlag göre twa marker. firi huaria fæst, ther a i huarke kæll ælla klimmer. w a han förstu lagsokn egg mega ægn ena fæst, in till hans bæra: Will han flere fæst in till hans bæra, tå skall han sua manga lagga sogn stemma, sinn han bar fæstum in till hans. w sedan in ar burid fæste och köp till hans, tå skall han huad han will gelder halda köpit ælla fara af iordinne, ella vinna köpit och lika utg werd och wede lag öre. Will han egg lika werd och widerlag göre. i tingum och fæmtn ta gilde nin marker firi lagga sogn kimmiga, hærade, och malsega, de, w dyl han sigger egg hafua sællt, tå skall han tuenne fingfur tan mamma ede a sinn fæmt gånga. annan sin att han sik aldrig afhende sik, och annan sua att han hauer lagh offbad, Swerikte bådir, al gerids wendin wetra huad sinn ther ar sann um. w a huar man bær fæst in till armare, tå wær han egg sik handa ti

han.

Köpmåla

rindar sik wanfreckum och witna sik till wærda och widerlagora. Hw
skall a Gan Gånia te tua sinn nær nævn, och tgen sinn firi skaldi fast,
alla tærra arnn, få Gan egh inburtt forstima. och Ganer anerkatt. tå
böte trea markar. Ganer Gan egh åuerkar, och bar egh forstima, tå bötir
Gan egh, och Gan takar egh widerlagora, Hw ta Gan skall sweria, tå
skall Gan standa a samm iordinn sinn Gan fångidt Ganer.

5. Hu en salin far aff och hin fara sum köpt

Ganar, medelde och arue, vader husum, och lasum och wjellum, hw ænten
Ellandar sinn sålt Ganer, alla Gans arnn. alla ær tger landboa boll,
och få skipatt. och klomber landboen a medg elde och arne och bora: tå
ma Gan wæria medg finghiutan manna edge, att tgen Ellandar sinn
sålder Ganer, alla Gans arue, att Gan fick med forstum och köpum. och
stånda a sama iordine, och wita Gans widerginld. och annan gåffda edg
efftir, ænn tet lösora, sinn Gan köpti iordena medg, tå wiri att Gan fick
med forstum, och köpum och allu lagga fangum, och edga efftir.

6. Huskiftas man eghnum uit uklandar tö

eghu sinn Gan Ganer fångidg. tå skall Gan Gemuls manne sinnum tilsigia
Sydar Gan egh Gemult gålda, tå gånger Gnar till sina eghu. och hin
gialde trea markar sinn o Gemult sålde. od skall iordn nåerda ær till
tridia maus. sidan Gnar Ganer fangit sitt att ærfda malum. och egh
att köpum, och tridie madrin ma wæria och egh Gemult gora.

7. Hwskill tou å annar kallar sik mera höra

Köpt. och annar kallar sik minna Gånia sålt. æ mædan Gan Ganer
ater bij wangyrum och wægha tå Ganer Gan widzordg witta Gnad sinn
Gan Ganer sålt. och wita Gnad sinn Gan Ganer åtger. Hw Ganer ga
alsaln ur bij sållit. tå Ganer tgen widzord sinn forstir fiytgin och köpa
gålde Ganum sina Gemult sinn ter bæra alli lati ater Gans och mæd
trea markar:: alla dijlij med tolft manna edge. ær tætta falde mæg
tik och mera aldrigg. sidan wite Gæredzmend Gnar tget ær sannt im.
Vill Gan Gnarke Gemula alla tolft manna edg gånga: tå gialde Gan
num sina wijtkyn med sinn Ganum bristar i iordemna, och böte Gan
trein markar. Gialde ena marck målsegandum sinn iordina æ
gher. andra Kinungimum. tridie Gæredinn: XX

8.

Nu skyllas man iordum uider alla köpas man iordum uider: ta kömma i monga stelbir. Nw kan dan iordklandas, ta skall gnar stemma sinum Gemuls manne, ok kmni tit till yuerstn fæmt. gör gan ta Gemult: ta standa köpin all kmn: gör gan egh tua Gemult: ta nar tet sua först ta skuldu tet fæsti bæra. tgen till iord sum gana galt ggen. ten till narda sum gana galt ggen. Nw stad dis tæd sa i gloglomum, att köpin kan fuerrin inna, och gan giorde egh Gemult, ta nadet olagh, fast burit tan dagin. barin te fast och giorde gan Gemult ta nadet olagh, nw gar gan egh Gemult och te barin egh fæstina, ta misti gan badi narb och uiderlag öre.

Nw hyggin tog att boindes att sua ar tatta un star, att alla thesum i agha köpum, te skulu koma till fæmtina sum Gemult skall ge, vas a: gars ta Gemult, ta standa all köpin, gars egh Gemult, tua skall eghin fast bæra tgen dagin, utan gan uili: utan stemin tir manadaghin sum fæmtin kommer a foran dagh, gnar sinum köpum sum for nar sagt. och mæli till um lysgurdaghin: ta a domarin leggia fæmt um torsdaghin, ta stande gnar a sum köpe, ta suerri gan fyst sum fyri skildi fæstine alla gan s arua sin att ta skildi gan fyri fast bidin aff leggia alum: ar gan bider fastamannin, ta skall fasta uran arue gana sana nidhordit, och sua tue efftir, ta te mysn sum uider nara, at gan skildi fyri fast. sedan suerri tgen sum fangidt ganer, att gan fick ta iord mædh fastu och köpum, och aldrig nar iagh rans mar att. och sua alliden efti att gan suor sant. gangi tgen till iordh sum gana galtt gen, och ten till lösora sum tem galt gen: te skolan festina gat burit, ta taki gan trea markar. och ta fæstina sum gan bar, gon ar sua lag gild sum gan bare i tidin fæmt:

9.

Uköpir man iord aff audrum och klandas en köpir man iord aff audrum och klandas en kuinn aff sinum iordum, och salin gifter egh Gemulatt, ta ma gan sinn kört ganer, gnar gan will galder galda alla eyna, och ganga till sina iordeer giælda, nw köpir man eghin mædh fe a giælde. nw dör gan um natti, na och klandas ehr morgonin, uiti fadir fang, och son fadrinu. Nu dör gan sum salde, och klandas toim eghin: uiti gin sum fangidt ganer uz tuem mannum. att gan fick mædh fæstum och köpum, och allum laga fangum, och tolff efftir, att te tue suorn sant, och lagh. tett uete an, dra tue, och tolff att, gan arte medan gin liffde oklandatt egh okraldt.

10. Nu bari engin fæst a fole dogum och engen till høgz att gemuld: tij gemule Gnar sielfuer sik. Nw ma tan gin liuer sum sælde och klandrar annar. ta ma køpin alvig sialuer gemula sik. utan will gin gemula sum sælde, ta gemula medh edge fiughurtan manna, att Gan atte och aldrigh afsgande sik for en Gan honum sælde. sua gesta edh eff att iagh Gauer laghafdad, och aldrig migh afsgænde, Vtan nid temes man. Will Gan a mote sueria sum klandade, ta stande thz till Gæredz nedna. Guilken teera sum samare Gauer.

11. Nu en salin uil egh hemula: ta skall han bæra in till Gans fæsta, och køpa med tiuetan manna edge, sum for nar sagt, och ta, ki ater nærd och niderlagz øre. Nw en te skiptas iordum nider, ta a ma tha aldrigh sialuer ser gemula. och egh Gans arua for en till tridie manz ær Gunnidt. ta ma tridi mannen næria och egh gemult gæra. och i allum ka, pa malum ta a nu tridie manum næria och egh gemult gæra: ted ær sua mz, dærstandanda, bor tridi mannin a tegve iordinne sum klandas, ta Gan næria: bor annar a och klandas fri Gannum, annrdan gin liuer, sum Gan Gauer fangid afs. alla Gans arua. och sua bratt sum till tridia manz ær kunnit, ta skall Gan næria sum fangit Gauer. och egh a gemult lita.

12. Nu um alla iorda delu ta skall næria a tridie fæmtine, allas och ta utgiua, utan Gan Gauer forfall, sum stæmt nar. tet æru Gans forfall. liggar sialuer sunder, alla ær i riksins tianist, alla och att Gan ta sastemna att ijnsti samt komber i staden alla och a helgum dagh, alla ok then gemula skall andrum iord, Gan ær utan landz och landsaghu: ta skall Gan sua lata sueria medh tuem att min ewalsman ær utan landz och lagsagn: alla liggar sunkar, och Gauer san forfall: Nw Gauer Gan latid tua sueria, att Gan ær utan landz och landsa, ghu. kombar Gem innan nat och Jamlanga. och gær gemult, ta ær tet got, kombar Gan egh ta skall thett bida och standa till Kunnugz nærnedh. och engin sokin efftiganga. Gaghes Gæredz nemnd att Gon ær lagha ta fan, gin, ta skall Gan Gana Gatta, saghes Gon att Gon ær egh retlika fang, gin, ta domis then iordin sum Gana a med rætt: och then till sinaner, da sum tem gallit gen.

13. Nu Stemmis then manne ting sum sialuer a he, mula sik, uw nærder Gan sunker, och ær i sotta sianygh, sua att Gan ær egh for att sueria, ta skall Gan lata tua men sueria sin uitne, att ty nar Gan egh

egh i dagh gaar att gan ligger i sotta stangh Nw klandas eghn firi manne
och sali gans ar ut landis och forstamannin, ta skulu tue man sweria
att sali och forsta man gans aren ut landis och uran lagsagho, sedan sta
de tadh om natt och inom lanya, kombar egh en ta hem, ta stande ut
till gaardz nemynd, gund gan fick laglika budh ellas egh.

Nu klandas tón iordh firi manne och stemn

14.

mas ut trij ting, och gor att male, att tridia tinginn, ta skall then sinn doma
rin ar, nemna tre man aff tingenn, will then koma afsunt, alla them
gans forfall swaria will a tingenn, ta stamn ter sinn a tinginn till aren
nemdi Nw stemmis tingh och klandas tón iord sinn egh arkar eghn neria
och will egh sialver standa och stana: ta skall tua man aff tinge nemna
sinn stana skula gans edga, ta nari sa laggiort sinn gan sialver stande.
Nw stemme mann och klanda iord och kombar tridi samt i forfall: nw will
gan egh mera stemna, ta skall gan sialver stemna fiarda ting, och neria
a terra samt, medh laga domum, gana tue man bopp iordh och kannas
badi nidh Nw skulu tar badir a gemneb lita, ta a then iord sinnelegh
fylgia, Nw skall him bara till nærda och under lagz öris, med fastum och
kopum, ta skall him wtnuta wærd och under legzöre, alla gen ganga, at han
gifwe aldrig kop under gan, standi seban till gaardz namd, gnag terra sinn
sannare gaaer Nw an gan swer sua att iak salde, tesum forra, och dul
egh att gan gade badum saltt. ta ar egh tedh nasmere ta ægge then iordi
na sinn gan gemlade, och him taki nærd och under lagz öre aff tem, sum
salde. w stamnis ut lagga sokin och nær gnag ghn tera, ta a him ior
dina gana sinn stemdi, och lagga sochin gangi in till gans sinn stamt nar
och æghi aldrig nald mer ta iord neria, uran gan gani forfall sinn for
nar sagt. Nw skall alla iordabeli inman natt och inmelanga ut stemma,
stemnir egh sua: ta ar tad ingillt sinn gaaer stemt Nw mygh egh flere
iordattara i iorda nærinne stande en er.

Ugigher man iorda nærn olaglika ära

15.

Stemne trij tingh: och trea samti, ta skall gan a tridin gaerna mita mod
edge fughurtan manna att gan gaaer ta iord laghaffdad, brister att
edge ta gotin ter sinn forra swore firi olagh, Nw bidar gan kunnugz rafft
um ta skall gaardz namd mita guad tger ar samt um: och mita guad
tger ar hellder lagh alla olagh: Nw all iorda dela gana a gnarre
forsta alla taka: gon a efterst och otakad a ijnerstn samt gangas, w
will man iorda nærn fasta, och taka, sombar tam badum a, ta ar tett

lagh giort: sambær tön egh a, ta skall ganga at yñerstu fæmtinne. Nw
ta man nær iord ta skall Gan ter mædh edrum ståndha, sum iordin ær
tön sum Gan klaudar firi Gamm: klaudar Gan tompt och allt thet
till tomtine ligger: ta skall Gan standa a tomptine och nærria allt
thett till Gamma liggar. Klaudar Gan i akrum, ælla engium ælla
i skogge, ta skall Gan ståndha ther sum tett liggar sum Gan klaudade
och nærria. Yz ör Gan egh swa ta gær Gan egh lagh. Nw stemnir man
firi iorda auerkan, ta skall Gan stemna tem sum auerkar. ær tett ta,
boe, ta stemne Gamm, och landboen stemne iordagandamm, will Gan ge,
nnla ta ær enboin osakar: will Gan egh ta a landboia nytta mædh egh
fughurtan manna, att Gan fæste Gamm o ta a Jordegandin bota
firi auerkanina och egh landboin: nw en iord egandin dyl: ta skall ta
dylia mædh tolff manna edge, ta edga skall oforsta, och otakada a yñer,
stu fæmt ganga. sidan nitti Gæredzmennd Gnad tær ær saut um: nw
en landboen orkar egh lyssa edum, ta bötir Gan firi auerkanina. –
Nw stemna tue men firi iordadelu och nærria bådir, ta skall ga,
redz nemnd nytta Gnar tera sum sammare Gamar, a Guitkan terra
Gon forlir, ta gangir lagga sochin in till Gans. Nw en nær sum sta,
de, ta ganger lagga sökin in till Gans, sum knar saat, och egh nærde, och
egge aldrigh nidzord mera biörbina att nærria utan Gan forfall Gami,
sum for nar sagth, nw en Ga tön forfall fangit, ta skall till tingz fa,
ra och lata sin forfall bæra, och snærria, och dom taka, och sedan nu ha
fiærda ting stemna, och sina iord nærria, nw en Gan nærde sum stemdt
nær,: ta gangir lagga sokin in till Gnargins dærra, tij att Gan motte
egh nærria for en a yñerstu fæmt: Nw skall man manne iordh och anna
far till att osteemdu; ta skall then sum fangid Ganer stemna ge,
mild sine, ta skall Gemildsmannin stemna, them sum auerkade, och bida
Gan sea Gemild edh ar sik: och skall Gan tridin fæmt Gemila, och egh
lyss edh gånga. Nw auerkar man annamars eghin, och orkar egh
dylia tädh. och arkar egh lyss edge, ælla och swalner nærria ællas far
egh Gemild och gær otalbert. gnarr ut a yñar fæmt, ælla for: bote
træa markar. nw auerkar Gan flere manna iord, osklipta mellam ter,
ra marka, ta skall Gan enn marck målsegandan ært Galda till tridin
fæmt, och ta Gana ut böta tem sum sytti kærie, ær to ar tær sen
egh alr nidh, a yñerstu fæmt, sum i iordinne arin: kæra ær sedan

till

till Gans; ta skall Gan sijrin medh edge fingurtan manna, att Gan giöre till ijterstu formt. Nw trenna tger alli sins. ta skall Gan tagvar bota, och eghe till tridin formt halda. Nw anertar man ta iordh sinn lut skiptt och lag skiw ægr mellum manna; ta böte trea markar, firi giwrita iord sinn Gan anertar annars manns, lutskiepta och lagskiepta. Nw anertar hv hijr skial sin, a annan hij, bötin allin ter sinn anertadn, Gnag torra trea markar, taki sna Gnar af bötinne sinn Gar a i hijnnn: em laga sochn böte allar hijrn.

Nu taker man penninga at laue af andrum 16.

och sater iord sina att nedia forst at vante, och skall sna firi, att koma eghe ningamna a tem dagh; ta nari tett adal fast. Nw koma egh peningam sa samma dagh sinn sagth, och gin Ganer sedan um trij aar hella trim fleva: ta ar tedh adalfest. Nw sigger then sinn iordina satte, egh nara adalfest eller seggher egh nara att daghinnn kunnit, ta a then nidzord sinn adal fast will nesta, nw an man will iord sina att vant utsatia, ta skal Gan fraundum sinnum, forst binda, wilia ther egh a Gana peninga le na, ta skall till tinggfara, och dom tar taka, satia hvem Gan will. Nw an Gan ar a kunnin medh elde, ok ærue, och Ganer egh skiradh sinn att nedinum Ganer, ta a gin nidzord sum vijna will, sna att stem ni gin trij tingh och trea farnte. sinn att nedinn Ganer, seggher nti nara stemni daghin, och bedis atervordinna annarda sit. ta skall ga snevia tuemne fingurtan manna edge, annan sina att Gan sit aldrigs af Gerde, och annan gesthad edg efftir. Nw an Gan gan ger nidh att Gan sate Gamm iordina, ta a gin nidzord nita medge de fingurtan manna, att Gan satte Gamm att nedia forst, och an nan fingurtan manna edh, och leggia fram sna manga penin ga sinn iordin stodh firi, sna att tom sama peninga todh Gan ate sama stemm dagh, och wette sialfuer att Gan wilde egh nidertaka. och taka ut peningana. Nw skill them a Gan seggher fleve nara pe ningana en Gan uttæde, ta skall Gan nita them ærngoda sinn Gan uttede medh edge fingurtan manna, sinn te Gan tok. Nw skill them a inn daghin, annar seggher nara forra och annar egh, ta stat tett a forsta mansins vitnum nw en Gan sner a mote sedan gin Ganer sna snarit sum nw er sagtt, och witer att Gan Ganer fan gidh medh adal fast af Gamm, ta skall Gerz nemnd nitt Gnad ter er saut um.

17. Nu æn flere mán antingia brödir ælla en bÿ
kemus mid ena iord, tagghar nast æ fyri emnum tå æ nast fyri aff.
oen te dela alli ett mål:

18. Nu æn sina lund kæmus hÿar mid iordina
tå skall gan særligin fyri gnævinum mæria, Nÿ skall egh eyti iordadelu
liouga ting stemna, och egh efftir tingh alla fæmtir bÿzeda sea:

19 Nu delas ter nidh annarkallar fang ochā
nar fædrimi bör gnærginn terra a och köpas um skÿlder. tå skall the
deim ståndа och fång fyri ganga. nu bör gin a sum fångid ganer.
ta vinga fang fædrimi. Nu delas tön nidh forna fædrimi och köpas um
skÿlder, ælla anerka bådir, tet sum dela um, tå skall forna fædrimi
da, och fanga fædrimi fyri gånga Nu bör sin a sum fånga fædrimi
forna fædrimi.

20. Nu uill kÿrckia æghu sine ur Stad köpa. tā
skall biscupe tilsægghia ælla pronasti, köpa till samnada, fÿri ty at ingin
magha köp, ælla kÿrckin må egh annerlund köpa utan till bättra:
kæpit tgett ta skall till samnada, ælla köpitt återgånga:

21. Nu uill kÿrckia ælla kloster æghu sina salia.
kana go göre egh återbudz. köpe biscupen egh och do gan, ta ennir gan
kÿrckian, an gan ganer egh ökæpaelna. och ta iord sum gan köpte tā
eynni sina tgen biscupen sum efftir gan kombar, snasum fædrimi sit.
sammaled Kloster och Kÿrckia Nu æghar bonde skall till gemle
lita: ta liti gemule: biscupen: kloster och kÿrckia.

22. Nu ma egh ughur maghas iord skipta
utan till bætra, ælla till samnada, Vlarder gans malsman sua fatöker,
att gan orkar egh ton ughurmagha börn föda, ta skall gan andrum ter
ra fræmda tilsÿgia, att gan taki och födi, tgem, och egh terra iordg sæli,
Vbill gan egh, ta skall gan till tingz fara, och tger nitra, och sedan dom
taka, att terra iord fyri löfora selia, tom föda madg, och egh ma gan
an alle fyri löfora terra iord sælia. Nu æn ughurmaka iord sælie fyri
löfora, ta ma gan innan trÿ åår åter vÿna köpitt, sidan gan hauder
myghaude man,: Vÿner gan egh innan trÿ år, ta a tgen nidzord halda
sum fångid ganer. ælla æ gan utan landz. och æ maghaude man. tom,
ber gan gem, ta ma gan åter vÿna innan nast och samlanga sidan gan

gem

Balker

hem kömber, kömber han egh, tå a hin widzord halda sinn köpett gaues.

Nu æru broder i bo saman tå ær then ælste köp 23.
gilder, till alle tes sinn tber æghn, firintan egh må han fadrinr tevra
wstad köpa, wllis alli handin afstæstum och æghn teevra:

Nu bor fostre i bo ta uill bonde uan sina selia 24.
tå skall fostra medh fæstum köpa.

Nu köpir man mollu uerk ella fiske uærk kömer 25.
a lagha helpdum, æghe widzord att ueria, ær bigt tå gångi till skiftes, ta
i sina attinger sinn attinger.

Här byrias Winforda Balker.

I hanum tälias flukkar thrättan.

Nu uill bonde træl sin selia ælla kuika dea 1.
sinn born och hoff gaues.

Um an man fåa gunig medh winz orde, tem mughu egh att ledz sinnm 2.
ganga:

Um an ten klanda sinn sælde, och hun winz edh skell gånga. 3.

Um an ten klanda sinn sælde 4.

Um an man fåa medh lönda kasti köpa, ta skall han innan fæmta 5.
ater biuda.

Um an klandas firi wranne tett sinn han fangid haues, och inn widz 6.
orde, och hun leda skall, ælla i tat lata:

Um skawad klæde, ælla snæd och gunig. tom skun all med ede genuil garas, 7.

Um stretig köy: och bondans son ær egh köygilder, mera an att atta penn, 8.
gunn, och egh kona haus.

Um an man köpe widh then sinn egh ær köygilder, ælla man skiptas 9.
garin nider.

Um an bröder sittia i boesamman. 10.

Um an te köpas mid sinn egh ære köygilde. 11.

Um an bæsti sitter i bo mans, han må egh köy gera ællder an træll hans. 12.

Um an man ger köy medh nim och mittne, och kalla s van takitt mera 13.
ælles na egh gemnld.

Nu uill bonde træl sin selia: han skal med nim 1.
och mitti köpa sinn hast: ue kuika allan then sinn born och hof haues, ta
skall medh lin och mittne köpa, förutan höns och gåas, hund och katt, ta

Köpmåla

skayad klade och skayad naln skalyad snöre, giort gull och silver: loest Guns och dörad: ted skall allt medh min och mitur köpa:

2. Nu kan man sa hus med umsorde tön nyter att ledznum gånga. Kumm tön klandas. ta skemmee then sum fångidh gåner. minimum och minin selaumm. köma ter innan lagga fæmtum. ta ær ted got köma ter egh, ta låti tnu sueria: att minin och salm, æru utan landz och lagsaghu. alla i lagga förfallum, stånde sedan inman natt och iamlangda, komber han egh æuta, ta gin ut Gusum och med trea marker.

3. Nu klandar sialuær then sum salde ta skall hin næria sinn fångidh gåner. medh egge knighurtan manna, eue tee sinn ther nær. att han nær att dij sinn ir delin nu badi böna min och lagga min: och siatte. köpa hans. att ther misn och midnæru, att han fick medh min och mitne, tet æghu ter sueria och tolff efftir. att te suorn både san och lagh: Nu ær tet köma med boudanom, och annar man sigh sik thet köpt hafua nu egghe han widzord att dijlia, att han sik aldrigh afl, gænde, nu ær gin komba bort med tij sinn han köpti, ta æghi han widzord sinn sagth ægr, utan han ræru tett:

4 Nu an han renær eller Stiel tedh ta dijlij fö Ransins, och nær sedan. Witter han egh Vult ta böte, och egghe then widzord som efte kære, dijlia att han sik aldrigh afl gænde, tij han dijliæ att man ma aldrigh sik væna till widzorda, ta egghe tue sueria. och tolff efftir: att ther suore både sant och lagh:

5 Nu far med lönda laste köpa, ta skall inman fæ ti åter biuda tön sinn salde, Dijli tigs med ede, att han salde egh med lön, da laste, ærkar egh egge gånga åter köp terra:

6. Nu klandar man siri manne ted sum ban fångidh gåner, Kallar afl sigg stulid nava, ta skall i tak lata um fæmna, ter, köem skall till minins tala, ær min och sali inman landz, ta skall han förstu fæmt leda till minins, och minin till salams: Nu kan man lata i fæm natta tak alla i fæmtan nata tak och afl giptis sidan och will egh fijligia taki sinn torff egh leda till landamberis, Nu ær tett komber i fæm natta tak: ta skall han lata tua men sueria:

later

Balkarne.

later gan egh sweria, ta böte tre marker, och taki sedan till sentan
natta tak: ta skall gan och lata tiu man sweria, att nin och salij ha,
ja han forfall: ta skall lata i manda tak, sedan wijtær egh længer
forfalz eder, ta skall lata i halfft fiunlanga tak: ta skiuln och tne swerin,
att te aru utan landz och lagsaghn: brister gamm och then edrinn
ta böte trea marker. ta skall atla af forsta Dagh sinn klandis: och
alla framtir innan: ta skall ganga i natter tagh iamlanga, komber ha
ruta a landa mæritt. sinn hemfodn will nitta och hemill will gæra,
ta ær tedh got, kombey: ta a gin sik ter wtinna, gæra som köp hafde
med nin och nittne, swæri nimin sna och bidi sik sna gudh hialpa, at
ta iak tetta mingade, ta nisse iak egh att tuffstulidt nar. och:
swærin tne sna att nr narum nid ta tætta mingadis och tolff esst
tir, att the sworo bade saut och lagh, ok gom minen sik ther fri att
gan swæri ecke i wins edinum. tagir then edrin ær gangin taa
narin köpin saaklöös Nw gamer gan egh nimin medh sik till landz
mæritt. ta nari köpin saker till fiuratige marker. och egh tiuff sitt
late, swær antingin nimin ella winsins arue och brister gonom edrin
ta böte fiuratige markar. och alli gin edanis som för sworos the gange
ær. köpin swæri in till winsins ma egh nidtaka att o swærin skar
sinn förfall skuln koma, ta skall swæria och egh bæra: ta skall winn
Wirdningh warda: fa antinghia af tem sinn gan bad i wnsordit
ella skalder ut gialda, och sedan skall winen dijlia medh edge, atth
ta iagh wingade, ta wisse iagh egh att tuffstulidt nar, och gæri
sik ther med we tuffna. och lati tem nirdningna sinn köpte, ok hæ,
ri a ther sinn gan badh i wnsordit. a minn tessin wilzordh,
att ta ir nidr köptis ta nar iak andra nin och egh tessin, ta skall tet
Gærelz nempnd nitta. Gnactera sinn samare gamer swæridt. Nw
ganger win nid winsorde och lede till ging sinn salde, we will gan egh
niderganga att gan gamer salt. ta ær det winsins twizord nitta sik
till wnsordsins: Nw will gan egh niderganga sinn minnin ær. ta
a then widzord sinn köpt gamer nitta tet att tu wast at tessin wann
ta iak köpte, we ma aldrigh minin dijlia wnsordit um tuert. Nw
en minn skall nirdning ut cuta och skill them a: ta egge winen
twizord medh edge fnighwtan manna, att fullt ær återguldit. fri
thet sinn gan gamm mingade. Nw kan win wilin wæra och segh ær mere
nirdningh nara en gon nar. ta skall gin nitta sinn ut a gæra, och gan

Winsorda

Bad i winsedir, uitta tet medh edge fingherstan manna. att ia k bäd
tik firi mera i winsord æn im ær ur lukit och a gilda kukt kuka
gen: ællas prunga: Nu sitter en terra kuar och sighes egh sna im
minum till att minin mö ter till komma, till högsta fæmtan manna
fæmtinna sinn noter ten sinn sælde: ta gaues gan firi sitiet mr,
dinginne: ællas intæd mæde fingherstan manna, att gan fik tim,
lika sna ganum bid att gan matte timelika ganum till fæm koa.
Nu gånger gin nider att gan gaues salt: ta skall gan hemult ge,
ra, tgen sinn gan sælde: ær tet kuki, ta skall gan tget uita, attg
gan atte och hem födde, och tgerdide miölk, och modhr spina: och al,
drig afftgerude ing migh för æn nid tenna man.

Nu æn ted æru klæde ta skall han uita tedat
gan lot skapa och skara: och gan atte nött och önött: Nu æn ted ær swæd
ta skall gan tet uita, att gan lot skiggia och skalva, och gan atte nijt
och önött: Nu æn tet ærn hus ta skall gan tet uita att gan lat aff
stumme hugga och gæra: tesin all skall gan med edg hemil gæra,
sna sinn hemföden och iagh aff hen aldrigh migh i laghum manna
för æn nid tenna man. Nar ærkar gan egh eda, ta a gin sins ganga
med edge sinnum, att tetta nar aff migh stulidg. tet skall tgen uita
sinn klandadi. Nu klandas tet firi manne sinn gaues köpt, och
köpit med win och nitne. klandar tgen same sinn sælde, ta svari
med ede fingherstan manna, sna att gan fick aff ganum med
gans willia och fullum nidergialdum. klandar annar en ten sin
sælde och ledig till tges sinn gan fick tet aff: will gan egh nidher
taka, ta sueein till gans med edge manna. att gan fick tgett
aff honum: Nu a man hemföden sna i tak lata, gan skall sue,
ria sinn skilt ær, med ofæstum edge a broa fiol sinne: Nu æy
sali utlendig ell klin: ta skall i laggha tak lata, tet ærn fæmtan
natter, tomber gan egh anta hem, ta skall lata i manada tak:
nu tomber gan egh anta hem: ta skall tillganga med triggia
manna edge, att uita tgs att inn gans ælla sali ærn utan wites
ælla a fliut laude, ta skall lata i halfs iamlanga tak: tomber
egh anta, ta skall lata ætla aff första dagh, sinn klandadis
ælla fæmtir innan, ta skall lata i natta tak och samlanga kom,

mer egh

och annå. ta gin till sine gånga som mist Galler med tueggia mun-
na egge, ok skalner Gan tridi. att iag Ganer rätt kändig. Och tetta
ær mitt. och osinn Gemman gick. ta skall Gnar köpin gånga till sing
sins: och Gnar sinn till salans med fursnum egge, att thet löstis ef-
tir laggha fæntir, och tij ær iaggh ærender till nærdningh sinna gan-
ga: æ swa mang köp sinn i æren kom min ta gange Gnar till tridi-
ing sinna: Nw köpmalum ta komma i manga skeldir, ta skall
Gnar köpin leta till sinsins: och sinn till salans: oma i trea
skeldir, ta skall tridin skeldleda, ter skall Gan sett lösa sinn klandr
egh ma Gan længer leda. utan Gan se in wrikes sinn firi Gemsödn mil
netta: sidan skall Gnar till tridingh sinna ganga, med sursnum egge.
Swasom köp ænar skillt Nw kæmars tue nid et köp: kallas badgi
kört Gana med sin, och sitne. ta skulu ther Gemils manne sinnum
tilsigia Gan skall nid Gana, Gemmla Gnarinum terra. Gan will Gelder.
med egge tueggia mannæ: terra sinn tett mssu och tol[illegible] firi. att
tik salde iagh och tænna aldrig: ta skall then Gana sinn Gemmeldisl
gir:

Nu köpir man a skræte egh med sitne tet skal

8.

lar skretis köp: nw klandas tet firi manne sinn Gan fangins Ga-
ner, och komber egh Gimmm nidh sinn salde Gamm: ta niti thet
med tueggia mannæde, att Gan köpte a skreti, och geri sna sik
wrtinna, Gan firi köpt nærdningh sinne, och Gin gangæ till sins
a med sursnum egge, sinn osinnm Ganer Ganer mist. Nw ma egh
bondans kona mer köp gæra æn till atta penninga. nw ær bondans
kon osigter nider Gan, ta ær Gan egh at mer köpgilder æn trell Gans:

Nu köpir man nidh then sum egh ær köpgilder

9.

Gånge atta köp terra. egh Giak óra ankpitt ær inlima een marck nærdt
ær köpitt marck nærdt sinn ter köptis nider: ta böte firi trea mark.
Nw stiptas mæn Gamn nider, ælder giuer man anger nn Lossöra
Klandar then sam sinn gaff: ta niti sna med egge finghurtan man-
na, att Gan gaff och iag lönadi: klandar annar, ta lete Gemmls egh
Gamm gaff: will Gan egh nidertaka. ta niti med finghurtan ma-
na, egge, att Gan gaff Gomm: ta motte Gan nitta att egh nære min till.

10 Nu sitia broder i bo sammantaker theu al-
ste kopgilder och egh flere, vtan eggin tesra skall vr stad loeta, ta
skulu taker allir a kerst galda:

Nu kovis ter vid sum egh aru kopgilde-karir tet
bonde. ta taki Gnar sitt ater. och nari badi sakhosi.

12. Nu sitter brysti i bo manz och han ær traslhu
till tes boo skall tillsen vtan nara. gan skall kop gæra och egh twæll ganz.

13. Nu gær man kop och far mædh vtne och vitne
nu klandar man firi ganum, och kallas vantakitt nara. nu a egh
vantakitt leda: i nu neer gan egh gemult sinne, och egh losinn:
losir gin mædh ede, att tett nar ast ganum vantakitt. ta skal
ganga till tes sum nin nar att med sinnum edge, att thet losti
ast mik fore vantakitt. och tij er iagh gær nærder till vid
ning minna. att ganga, sna skall minum ganga till salans.

Hær byriar Kæfsta balker
i hanum teli as flokka sier och
Tinghu.

1 Vm nemd skall gæra:
2 Vm tin mall a konungz vegnum skulu sitias: +hæru
3 Vm Gnad fiærdingz nemd skall gæra, och Gnikkan mall ter skulu til
bæra: och nu naur. och Gnen verst skall skipta.
4 Vm Gnen garda nemd skall gæra och bræa:
5 Vm Gnen man skall eda fasta firi saak: ælla firi gialdr. ta er annadt
saak. och annad gialdr:
6 Vm en man fæste edg. ælla Gure taka skall nærlin. ælla nemna skall.
tye tijsstan: tretyfstan edg: och forediz menn i Kinghuitan innanna
7 Vm Gnen laglita skall till laggia sighia: lede:
8 Vm en te komma a fornt, takin och saakin: och kombær egh thenne
ia skall ælla Gans forfall. och vænis bokast manne: ælla sier: taki
nilt ædzora nider.
9 Vm Gnen lenge forfaldz edger gialder. och tinsstzedger skall gangas i
forsta tilseggum: Vm en

Om en man löse then egh sum han ma tiggia vep: 10
Om ta man sum i egbe skulu staunda: och thun alli egha lagh fult sku, 11
lu gangas. bade högre och lägre.
Om att egh ma egh annir lund gangas: en han mar forster: och egh 12
kona egh ganga. alla wighir magi. och egh ma kona ting stemma:
Om att egh ma egh ganga firi anman. en then sum sina egher. och 13
fadir firi sons sins gerd, och brodir firi sins brodir gerdh.
Om thun umbudzs man skall gana: alla thure gate skall laglika 14
stemma alla medfara.
Om thure man forseer sin rat. en han stauna sialuer till lykta: 15
Om en nemnd ganger ater, och thun gödzlu eda gangas: Hvat. 16
Om then eda man ma egh gina. nr och thure man firiginer sinum
Om en man stemni manne tingh: wandi sidan ater: och stemni si, 17
dan firi annatt mall:
Om en man giner stevnn saak firi ett mall: ta ma egh saker sa 18
kan nærra:
Om thun mader giner dödum saak: 19
Om thun bonde skall bonde stemna: och thun mangum han ma inn 20
laghin stemna: alla sokuare:
Om en man ofeokir anman. alla domarin kan millin nara: och 21
will egh fanne leggia: ta sum han egher:
Om en wanbudgit nærdger, alla offsot ta gitter tet i tema malu: 22
Om en man stemnir manne. och ær egh: Gema: och komber egh 23
Gem firi fantina tet ær ogilt. förutan firi dryy: alla manhelg, 24
da mall:
Om att egh ma langa ting stemna firi iorda delu: 25
Om thun longa tingh skall stemna efftir trej mall tingh. och thu, 26
re ther skall nitne ganga: att högstu saak och lägstu: thun han
fridlös nærder och hans bo skiptis.

Her bijrias Raffsta balker.

Uwill hunnunger raffst sina seta ta 1.
skall herred nemnd nemna: o bädi ter nider nara sum
niderdelas: och iaka them sum nemnas i nemdina: ta
skall samninda men i nemnd nemna: och egh niderdel
man:

och egh tera | nilda mann. ællas frender taggra. Nv sitter man kuar och kombar egh till kunungz vafft: böte firi trea marker. ælla niti lagha förfall sin: tet æru ganz förfall: ær fialuær sinkar, ella sitti inni sinkum: ella ær a fiorti faar siuc: ta niti tget medh edge fingbortan manna, att gan uar a lagha förfallum: Nv wm nas man i nærnid, sijn och will egh i gånga: böte nidh trim markum:

2 Fæsim mal aghu kunungz ræffsi slitas: all

ædzöre: all tuesnæri: alla olagha edga. knifft lagh. Kunungz Vombr iit: alla iorda delur. all högmale. egh all fiorderting mall: all mord gældg och ran: och olagha uændir: sua och æn trey gina emm timft saak:

3 Nu uil kunungz Sochnare fierdungz nemd sea

ta skall fiærdungz höfdinge. fiærdungz nemd sea. ta skall fiærdungz höfdinge gøra gærna: kombar bonde egh till tingz: ta böte trea öra: sitær alder fiærdunger kuar böte trea marker: Fæsim mall eggh a fiærdungz nemd stiras: all tramarkis mall: lagh stæmd och lag kallad. till lagha sokur. an ta æru egh iorda delur. och ær egh lionga tingh för stemt. ta an tet ær egh för stæmt. ta kombr tget egh till fiærdungz nemd. Nv ær lionga ting ær egh förra stæmt. ta skall nædin fælla gin sinn firi stodh. ella annan terra firi uandir. och egh a gan fialuær uæria sik. Gnarle gin ær sæte. och tgen sinn firi uar. stadder sokninne. gange ter tær laghum wy a: tet ær ulag. Nv skill tgem a sigger annar lagha sokinna uara utsötta. och annar sigger egh. ta niti fiærdungz nændin: Gnad tær ær saut um: ær gon utsot. ta eggi tær fælla annan terra. ær gon egh utsot. ta eggin ter egh gana tiltaka: Nv uar tet sua först ær man war lagh kænn. ta skulde gan nemna. innan gærdz och grinda stulpa. nemde gan sua ta gastbi gan. firi næmpt sakinne. och sinnum trim markum. ta gaf tet aff i kunt Kimungz dagum. att egh motte nemna. och Gnar su nemde, gan gastde firinæmt sakinne. och sinnum trim markum. æ firi Gnad sinn gan nemmir, Gnad tet ær Gælder firi giald ella firi saak. far tgen död ella a komm sinn nam gær uari egilt. gær gan ua kuarum akomm. uari tuegilt. sua æru och mu lagh. ta staddis och sua. att warder man laggh uennen. firi minni saak. æn gislinga bönt. ta skulde tet ræffst bida. ræffst skulde Gnar tridie ar uara. Gnar su ta faldis och uilde gan egh böta. ta skulde ting in till gans nemnar och mieta urg saak gans. först malseganda. ta skipti tær sidan sinn ting

Fiy lagh.

balker.

fijlgdin. och egg kunnoger. vtan gan fialfue fijlggir. Nw fidan kom tet
fua, att kunnoger taker gnad gan ær nær alla egh. Nw gaff tet fun i
Birgir Jarll. att fidan vrefft gauer laggrunnidt malir. ta fkall leg,
gia ftemm dagh. ær te bota nilia. nilia. ter egh bota, ta fkall nemdin
tin fum fælde, gemfara till terra, och leggia forft aff garnann lut
och aff gans lyti leggia lyti leggia ut fua nyckit, fum gan ær fakder
till. nw nær gan godzfitt. och oer nakuarum akomn. gnad tet ær gel,
der i Wærde alla utan gardz. ta botin tuegilder, far gan nakuat nari
egilt. Nw en nemda memini nilia egh taka firi gamm. ta botin
trein marker. ær te gana egh forfall. Nw en tet ær i Wstlandi. ta
fkall tet fum botis forft i trij fkiptas. fedan taki en lut kunnoger. och
dochtari gans. annan lut bifcuper, och fochnari gans. och tridie lutem
fkiptis i trij. en lut malfeganda, annan lagmanne. tridia Hæradz hof,
dinga. Nw i Smalandum, ta fkiptes vrefft i trij, en lut malfegan,
da, annan kunnoge, tridie Hærade. ær ten lut taker egh kunnoger
firi enfak fina. Nw ma egh taka firi annur mall en tin fum i
kunnogz vrefft fallas. taker gan firi annurmall. ta boti fum fkils
i Rauffmalum.

Nu fkal garda namd till thz bija gæra, fum

nakuar graumi kæric till annars. att gan ganer fkada fangitt. um fut
Korn. och till thz bija fum i Wærde ær med tom: och egh till flere bija. Nw
fkall broa namd gæra, a fiærdungz vrefft. Nw will Hæredz hofdinge broa
fyn feia. tet fkall nara mellum pingesdaga och Olauffz meffu. ta
fkall gan tolff men gana aff fiærdungunum: tær fkulu fkuda ta broa
fum gilden ær, och falda ta broa fum egilden ær. och gnar bote firi
fina bro fnafum laggfeggia: ta fkall nemdin nitta till Myckilijz ho
fælde brona, gnad galder gen fælde allan bijn: ella gnaen bonda
fum egh ganer bijgt. Swa fkall och gæra garda nemd nitta gnen hogt
gan fælde gardin. Nw fælle man garda alle bro. och namna tilnate
tem fom tom falla, ta ma egh edh amote nemd ganga. Nw en ho
troftar fik att gan faut ganer. ta fkall gan fua manga penninga i
Borgan fætia. under Kunungs Dom: alla lagmans: fum gan ær
falder att: ær ter fan bijfum till att ter ærum orfaki, ta æghær kun,
ninger alla lagman tem nw faka doma: æn tær orfaki, ta botin,
egh, och egh a mote nemd gangin. och nemdin bote fum tem fælde.
Nw en nemdin falli fua, att gnad fum gardin alla brona a. och to
a fa med lagha fkipti. gan falla ter och namna engin till, ta ma ha

Dijlia att gan a egg ta bro, ælla then gardin byggia: fuorri ta lnælbatt
edin, att sijnin bzijte egg åter gan:

5 Nu festir man egg firi sult och fiederfiugkled
er edger tretijlfftaer: halfft mant. och halfft onant: nu festir man
egg firi skap marka saak: tet er edger tretijlfftaer. halfft mandt och
halfft onant: nu festir man egg firi treggia marka saak: ælla diur
öra saak: elle triggia öra saak: tad er tolfft manna edger: nu en man
feste tolfft manna egg, firi triggia öra ælla diure, öra saak: och falz
them edrm: ta böte trein marker fulla wan tet firi giald se: falz tolfft
manna edgir, ten sinn firi giald er festir. ta falz gan till gialz och
egg till mera: nu ger annad saak: och annad er giald: Dijlk man firi
kinnunge ælla malseganda, ælla gærade: och falz attedimum. ta fælis
sakin och med trein marker: nu fels tolfft manna edger att bisemz
mænd: firi mangeliggis mall: ælla firi the egga sinn man ena tiggia
rep: ta fellis nt gniuzs sakin med gniuzs manninum, och bötin siur
marker firi edgin: och sua gnar matis madrin siue marker. sum ito
edzm stodn: nu en man kerir minna en ortug giald, tedg er hanns
sialfz edger. kresse man minne en orir giald. tad er hans sialfs
edger. och annars medg ganum: nu en gan kresse minna en halfft
fiarnti ortugg: tad er hans sialfz eder: och annars med ganum: nu
kræuir man halfft fiarnte ortugg: ta bijrias ther forst tolfft manna eder
brister att edge osuurunum; ta böte nt gialdet och egg mera: gangis
gan edin och brister sidan: ta firi meint böte bisemne trein marker:
brister firi olagh: böte kinnunge, och malseganda: och gærade trein mar,
ker:

6. Nu fastir man andrum eda ta skall han ta
ta nelia: sinn edin festir: trea skall gan i nal leggia: te sinn in gærdis
ærn: och gin skall sidan en afftaka: slikan sum gan nill: sinn sakin a
gniær: och bonda man ærn: nu skall till tuetijlfftz edga: fyri taka na,
ra: till tuetijlfftis edga: fue taka mera: till tolfft manna: ælla
fiughuutan manna: ælla fiuntan manna edg: skall en taki mera:
nu festir man tretijlfftan edg. ælla tuetijlfftan: ælla gnad edg
sinn gan festir: ta kan takin for döia en till er sagt: ta gyri
takans ærni, then samma awtt: ar gin skuldi hana giort gamm:
nu allt then sinn tuetijlfftir ælla tuetijlfftir edga skulu mera

ta

~~ta skall a halfft~~ ~~nemt~~ ~~nara. och halfft~~ ~~otterum.~~ ~~vr i allum~~ ~~Lagum~~
tan manna edum: ta skall tna nemna te sum nætne skulu bera:

Nu will man till tretiuftz ælla tuetiuftz edha 7

siggia: ta gar eum ta ka er tilsagt: ta er allum: vr sigger man till eda
gan skall med sik gana tua men: och sitta hema eda takan: vid sinder
gan mdan och will eg vatta: standar gan a tomets gans: och leder gan
oye: se atar i lerre ta er ater lagsagt till: vr skill them a: gin sum til
sagde, segger att gan nærade till eda, sua att gin visse. mr nekar gan
ta er tedg ta kans mizordg. att gan visse egg att gamum nar till edz
sins sagdg: bristar att edge bote tre marker: firi takullu: ta a takin
gana med sik tua man: ganga i gard tes sum edgin fasti: och siggia
till sin famt: vr er egg gan sialuer hema sum edgin skall fora: ta
siggi till Gustrn gans: ælla Giumum gans: komber gan hem trim nat
tum firi famntna: ta skall edgin fora: ta agha tefamt a mdum
da sokia sum dela:

Nu kumna ter a famt takin och sakin. nu 8

tall takin och sakin och will nitta edzoritt och then er ther sum. mr komber
egg then sum seia skall: komma forfall gans: ta a edrin andra tilsagn
vr komber gnackin tærra, æggi aldrigh sedan then edin seia: taa
skall gan gana stemum manna egg tærra tueggia: sum tet visn: och
a stengum vaen: att alder then vertar sum tik nar fostes, ta nar
ter framme: och Welte sialuer att du vilde egg vidertaka: vr kom,
ma tar allir a stemum gin sum att mali, och taki och saki: mr skil
them a um edzoritt. ta er tætta takans vizordg: nitta giue gan nar
taki att edimum: och giue manga manne edge gan nar taki att: sem,
ber tom egg a: ta skall takin snæria edzoritt nider. att sua nar iak
taki att edimum: vr stanar gan manne oftgangar bort sidan och
will egg sea: ta a takin att snæria edzoritt mid: sidan æghn stemum
man stana och thete lagh gangit: vr kanir man bok af sandrum
tem sum seia skall: ælla ten sum fora skall: tort er tuiggia maerka
saak: ælla tolff manna edger, att gan vante egg bok aff honom.
sitter gan dult att gan vante egg bok aff gamum. ta nar i giue
edir fallin: vr sueer taki will edzoritt mid nilli firi them sum seia
skall. ælla firi gamum sum flytia skall: kærer annar tærra, tiuggia
affte a gan: ta niti med tueggia mannum, och tolff efftir: att gan bar

swa takmal sin sum gan nær taki att tom edge, brister gamm edrin
bote tre marker: illir gan firi tom sum foran skall edin: och gan
ger eghtij sin edh: orkar ta taki edgi fnggurtan mama, att gan
bar swasum atte: och lagh nærr: ta nari then edrin fallin: w orkar
taki egh tem edge. ta bote sum skillt ær: tet ær tweia marker: oghge
edrin gani andra tilsaghn w uili taki firi them sum edin skall swa:
och gin gangir efftir tij. ær gin swor nider edzorint: Witter ta taki sin
edh gangidt. ta standi badir twer. gitter gan egh edh gangitt. ta ganger
gin wep firi olagh. waxgh takin swerin i edimm. swor i edimm ta gær
gan ulagh. w koma tea stemm. taki och saki. och swa ten sum att
mæli. Witter gan egh edh gangidt. ta nari lagfælder.

9 Nu hauer han forfal sum edhin skal gang
ga, ta ær tet gans forfall: ær siælner sinker. elle sitir inn sinkum ella
ær a fiorti fear sins: ta a gan forfall sin eata bera och swerin: inkal
lar gan efftir. och kallar edin fældan nara: ta a gan nitta mæd edge
tueggia mama, trea sum forfall hauer barn: och tolff efftir. att han
hafde lagha forfall. Witter gan egh edh gangitt. ta nari edir gans
fallin: nw gim tue sum ta sworn ta fastin. och bötin både kunnge
och garade. och biscupe: och malsegande, och gangis a forfalz edrin
for an hunzs edzins tet nar swa forst. att man skulde forfall gans
bera: och egh swerin: nw tottitt allum swa nara likt. att gan skall
swærin och egh bera: swasum skillt ær nw tatta malitt: att gan
skall swærin och egh bera: swa skall nara skillt um all töu maall:
sum gan skulde bera: ta skall gan swerin och egh: w hialper for
falz edir tijsnar. att tridin tilsagn. ta skall gan ganga eller fallin
geta: tinsts edir skall ganga i forsta tilseggn: och gan a egh flere
forfall: ligger siælner sinker. ella wisse egh att gamm nar tilsagt
ella dull egh then edin sea: sum gan nær bade forst ær: och takader:

10. Nu lösi man then edh sum han ma liggia
wp mæd sin ærum. nari sakløs ortng. a attunda öre: hialde bade karle
och kunnge, w kære kunnigz dochnarin. seghes gan gamu böt mal
segandamm. bider och böta nider sik. ta dyli mæd tolff manna ede
swa att gan hauer egh satt ella bött: nidger malseggandamm: swa
att gan se sater nider kunnigh:

Nw ma

Nu ma Egh fridlos man i edhe Standa och 11
egh aamodigher man: och egh vtlandingær: vtan Gan se Goande imman
landz och landsaghn: och Gaar nar ther imman nar och iam langa
W ma egh then sum vtan stander hyrelin i edge Vserie, vtan Gan
taki loff aff sinum wonaste. till: W ma egh man minna æghn lag
fulltt gaanga: tet ær sua vndistandande, att skulde Gan ganga tolff
manna edh. och gånger minna. ælla fyghnetan manna edh och gån
ger minna: skulle man ganga then edh sum Gan skulle fraunder sma
i Gana: och taker egh sua skylda mæn i sum skilg: kall man ganga
forutan manna edh: och Gaar egh minin i sum forst skulde sweria.
ælla skall bara fast. och Gaar egh then sum firi skyldi fæstine. oc
tua tom sum taar nær nærn. ælla 4erra ærna: och sua tolff effir.
ælla viur tamanna edh. och gånger minna: ælla tretiuffan edh
och ganger minna och taker andra mæn æn tom sum nemde nærn. ælla
tretiuffan edh och ganger minna, ælla gånger med andrum æn tom
sum i woru næmde. ælla niter dödan och dragin med minnu bötan
æn tyattan takum och tyattan tiuffum: W æn ganger mera æ
lagfullt. och swer med flerum æn Gan atte. ta a Gans edger egh gånga
ater firi vlag

Nu ma egh edh annorlund gånga æn sum 12.
sum Gan nar fæster: och egh a helghum dagh. och egh a fastu dagh och
egh i adven. och egh i nin vtin fastu: och egh inn nast edh gånga. si
dan solin ær vedan tiudi: W ma æghe kona edh gånga. ælla sea
ælla vghur maghi. tiu at ton skulu målsman Gana: sum swara
skall firi tom: och sokia: tet a thenne gæra: sum næstir ær tom a fær
dinum. vtan Gan deli vid tom: ta skall then sum næstir ær a modrint
swara firi tom: W ma egh kunn tingh stemna: ta skall Gemma mals
manne stemna æn Gan ær inman landz och lagsaghn: ær Gan egh sua
ta skall stemna andrum Gemna skyldum fraenda. inman landz och
landsaghn: ær Gon vtlandzsk: och æghter egh fraenda inman landz. och
landsagn: ta skall Gemne stemna och bidia Gana fa sik målsman:
then autingia dij hij forigana: ælla swara firi Gana och bota:

Vi ganger man edh firi annan æn then 13.
sum sea aghter ta ær Gan olagha: W ma egh fadir ganga edh firi sonsins

gærd: vtan gan se nygher maki, och egh son firi sins fadhers gærd: vtan gan dönær: ælla sua: ælla brøttin att gan engs sins for. vi må egh brodir egh ganga firi sins brodirs gærd: vtan gan nygher maki se:

14 Nu ma engen egh sea firi thet sum till an-
nars kærs: vtan gnar sialver firi sik: vtan te sum umbudz man ga-
na: tij att ta ær edrum olagha: vi alle ter sum umbudz man aghn att
gaka: ta ær tet gilt sum ganger firi gan: ælla gans dagligt gioma:
alla ganer gan vndi socknara: a tingi till kistaw: a gniem gæst edrum
nar forstir. a gnilken gan visa til ta ma gan sean vtan te sum um-
dum: ta ma egh annar sea en ten sum gan nar forster och takader:

vi gömin ter att bönder en ton sak gan ginner: ær firi tæs mans
vætt sum umbudz man ma gaka: ta ma sua ganga edana sum niv nar
sagdt. vi ær gon gans sialfs saak: umbudzmans ins: ta ma egh firi
andrum ganga: en firi gamm sialvum: vi ær vnna [illegible]: ælla bor fiærran: sua att gan ginner egh sialver sina sak sot: ælla ær
sinker och ginner egh farit: ælla ær nit farlinger och kan egh: ta ma
te sum lindum, wm budz man taka: Stæmni sialver första tingh: och
tingium seghi sin förfall: och sæti andrum malidt i hænder: sidan ma
gan vetstemna och taka antingia inder laghum ælla botum: vi ær
tet iörda dela: ta skall gan sialver a tridin fæmt inder nara: och hal-
ver nara æller vtgiua: ær tet annan en iörda dela: ta ma vm
budz mannin allt vt stemna: ta edin skall ganga firi sakine: ta skal
gan sialver nærnara en gan ginner: giv gan nævidt: t a lagh gangitt
firi umbudzmanninum: vi a then umbudzmannin ágh annan vndi sik
taka: ym ma gan och egh sialver tingstemm man nara: vi alle the
edha sum anmerkt ær vti gangize: en ym ær sagtt: ter ærn olagha: och
ter skulu böta firi olagh sum ter i swörn:

15 Nu ser han sialver edin ock stana till lyckta:
ta förser gan sin vætt aff allum: vtan aff gums manninum: och aff tem
tuem sum forediv memini ærn: vn skill them a gan sigher gana ota,
na tillijgtta: och gin segger egh: ta inti med tolff manna edge: te tue
sum a stemmine nam: och tolff effter: att gan stamde egh then edh til
lijgtta: och taki sin malsegande vætt ep: vi delis thet till kimungz
væsst: ta inti gærdz nem: Gnar ter ær sant vm: att fiurt an manna
edge: te sum flere swörn i nattimm. ter botin komunge och gærde: orf mal,
segande.

Nu ganger nämd atar ther aghu alle 16.
att bóta målsegandamm. sum tey i snöra. ñ segher man edh olagha
wara: Ctemmir och sökir efftir: Saa ar Gaus widzord. sum firi ar
stadhar medh gódz edhe fiughurtan manna. ñ mó engan tigh
stånda i gódzlu edhum, sum i tom förra edimum stod. an Gin war
minna an tuetijfftar. edher. ta skall góda, medh tuenne fiughur
tan manna edhe: man skall goda edh medh edhe: och egh tna medh emm:
brister gódslu edir för an Gan ar gangin, eller och sidan salzs Gan attlo,
mingz warff: ella a biscops warff: ta bóta thc firi olagh sum för snöra:
i edimum: ñ stemme man egh effte: utan ther olagha eda tillkum
mingz warff: ta skall Gar edzuend uita Gnad ter ar saut um: och hem,
ther egh langer till Gaus widzorda: tij at biscops uend skall i allum
malum samind leta: och Gar edz uend lagh giort.

Vthessum malum ma egh giua ur edhum och egh 17.
ur tera utrætt edum: och egh ur terra gódzlu edum: ted ær ñ iorda delir
maugelgda mall: tiufs takze mal: raus mall: skiuingz doubrutt: trull
boms mall: tretij elfftum edum: Guar sum i tem edum guter nakuarum
ñ: ta skall Gan firi giuat sinum liitt: och ter sum snöra i edimum: bótethz
watt sum egh gaffzs aff edimum:

Nu kan man giua enum manne sak medh 18.
stendi tinge: stemmir tij ting och sitey tna farntir: uender sidan atar: och
stemmir Gaumm ting firi annad mall: tat ma Gan egh gera: gar Gan for
agin git mal ar ut sot sum Gan stendi förra: ta bóte tuea marker
firi Gnart tingit:

Nu giuer man flerum sak firi et mal: ta ma 19.
egh sakar sakan ueria: för an Gan gaffuer sialuan sig nart: med la
gha edhum ella lagga bótim: ta ma Gan aman ueria och i uitnum
standa:

Nu giuer man dodum sak ta skall han uita m 20.
edhe fiughurtan manna: att Gan gardar Gaumm ta sak med stemdn
tinge tuitkum och kida fullum: orkar Gan tem edgi: ta skall arua Gaus
bóta ella dyli firi sak ta saum: orkar Gan egh edgi: ta a arum
Gnarkan dyli ella bóta firi Gan:

Nu giuer bonde bonda Sak: han skal um ma 21.
nadagh i gard Gaus ganga, och tna men med sil taka: och stemmi sidan

ſolin ær vngangin och för ochm Gon ſætz: ta ær Gans tingſtemna gilt
och Gamm till tingz ſtemna: ¶ an Gan Ganer egh ſiå: tå ær Gans
tingzſtemna ogilt: ¶ ma Gan egh fleriem daghin ſtemna ochn em,
æm konungz ſochnare och biſcopz Sochnare: ta ma Gnarterra tim
mamm, nu daghin ſtemna, och egh flerum: ſamma tiu man ſtal,
Gan i tinge Gana ſinn Gan Stamde medh: och at miele nidh tinge
gæra: æmm Gan ſialuer flerum mammum nu daghin en tuem
ta then ſinn domarm ær: leggin ſaut: till terra triggia mana.
Ganer Gan flerum ſtaut æm trim: ta bote trela marker: oc ta
kulu ſkiptas i trij: ælla hijlij med tolff mama edhe at Gan ſtem,
de flerum:

ZZ. Nu koma bade the a tingh the cu ſtemde och

then ær ſtaut ijar, tå ſkall ſkila mannm göra en Gin tala laglika til
Gans, efft i tij ſinn vætt ær. talar Gan vætt till Gans ſinn laghin ſigia
ſætta mål nara. ſtander Gin afentine och bnder vætt firi ſik. tred
taka. och will egh nidertaka: ta of ſökis Gan: tå a Gan böta trela mar,
kær. firi Gnart tingh: tå ſkall Gamm egh ſaut leggia: ſitter Gan
ſaut. och egin lagde Gamm ſaut. Gete nid trim markum. ¶ Gan
domarin uilin och will egh leggia ſaut till/ Gete nidh trim mar,
kum: Målſegande mark: kunnige mark: Gærede mark:

Z3. ¶ u bnder Gan Ganum angte vat ta ſkal ſemt

leggia Gem till Gans, will Gan anta vætt gera. tå a egh then ſaker nara
ſinn a ſamtine gær vætt: ¶ mota Gamm ingen anſuar a tingum
ælla ſemtine aff thes alvm ſinn ſtaut nær ¶ kære Gan att gerde
egh Gamm vætt: tå ſkall Gan bijlia att Gan niſte egh att Gamm nær
tingſtempet: ælla och att mit nær förra till edga sagh: an tu ſtemde
tingh: ælla och att iak nær ſialuer ælla ini dödum ſatg: ælla nær a
fiæti fær ſins: tat ær en Gans lagga förfall: or kar Gan egh edge, tå å
bote trela marker: ælle uti medh edge fingh nu tan maima: att ælder
then vætter ſinn Gamm nær ſkilder: Gan nær Gamm bndin a ſamt,
tum: och vnilte ſialuer att bn nilde egh nidertaka: ¶ binder Gan
Gamm vætt. och Gan will egh nidertaka. ¶ tan ſtemnir och ſökir efftir
nij a Gan tre tingh: och trem ſamtin. Gete nidh trim markum: fi,
ri Gnart tingsdt: ¶ en will Gan egh vætt gæra i förſta tinge ælla
förſta ſamt: tå ſkall Gan ſtemna annad tingh: och ſatin andra ſamt

gör

gör gan egh anta gamum vætt: ta ær gan saker ær Diur marknum: sidan skall gan stemna tridie tingh: och sitia tridiu fæmt: will gan vinna vætt gæra: ælla buder landzlagh firi sik: ta ma gan egh firi la, ga sökinna fallin Geta: Dære gin till gans: gin gan giorde egh gamum then sama vætt: a första tinge: och förstu fæmt: ælle och a andru tinge och atre fæmt: ta ær thet gans widgordh: witta medh edge finghærtan mannum: ae tue silm ta mæn a fem, tinne: sum gamum vætt a första tingi och förstu fæmt. och sua tolff effir. sidan andra tua tett mysn att gan bödh gamum vætt a andru tinge och andre fæmt: ne komber fiærdungz nemdh: för æn stemni liunga ting ta gömr att gan fælle egh then sum firi sökinne sær æn gan gior, de vætt a tridiu fæmt: ne æn gan will aldrigh widh vætin tacka sum stemde: ta ma gan fælla firi offot: ne egh gan will egh vætt gera sum stemdt nær: ta ma gan fælla firi wanbudit

Nu Stemne man manne tingh them sum egh gar 24.

gema sialfuer. och kom egh them firi femtina: ta a tön stefnuingh egild i wara wtan tet se firi drap: ælla mangelgda mall: tön sum gan skall sökia sik firi: ælla iordadelur: æn tet ær sua att gan gitter gan gema: a första tinge: och fæir sidan firi lagga sökinne. ta ma gan ælla sinn lagga a sökin same stad ut sökia sum gan först utstemde: æntö att gin see tue bola: och far sua fyrbole och till annars:

Nu ma egh liunga ting stemna firi iordadelur 25.

Nu komber fiærdungz nemd och bonde uil lion. 26.

ga ting stemna: ta skall gan tua mæn med sik gana: ta gan till liunga tingz komber: ta skall gan lata tue mæn suerria: att gan gangr vætt stemt: liunga ting: effte vætt stemt trij mall tingh: sidan stulin tey biba tillgin komber sum suara skall: komber gan ta skall först vætt gæra firi giue, malidt. antingia fæsta lagga böter ælla lagga edga: sidan skall gan witta med them mannum: att then sama vætt sum gan giorde ta ga, mum gans budz gamum första tinge och förstu fæmt: udre tue æt witta: och nær næn att sama vætt: ta bod gan gamum a andra tinge och andre fæmt: och sua a tridiu tinge och tridie fæmt: sidan skall gan tylfftu edg effti gnart wittnitt fæsta: och gæri vætt firi gwnz malidt: medh edge ælla botum: för æn gan gangr fæmta vitne: ælla a tolff manna edge effter fæmta mitnim: gangr gan anmærkusta ta gör

gan olagh — iw gånger giuwz edrim åter: ta böte alle te sinn i giuwz edri-
unum stodn — iw kvir gan till gans: sigher att gan giorde egh vatt a lion-
gatinge: ta a gan iidzord uita a lionga tingz famtine uita medh edhe
finghurtan manna: att gan gick laguarder a liongi medh laggad
dhum: och lagha dowum: iw komber gan egh till lionga tingz och wil
ecgin vatt gera: ta skall leggia lionga tingz famt hem till gans,
will gan anta vet gera firi giuws malidt: och uita forfall sin sum
for nar skild: ta nari an sakløs: will gan egh anta vatt gera och
ar tedt fiderthingt mall sum gan nar stemd firi, ta skall gan frid
løs fara um allt landitt: och bo gans skiptas: iw an tett ar firi
minna an fiuratigi marka sak: och ger hon egh vatt a lionga tingz
famt: ta falder in sakin a gan: ok tolff marker firi lionga tingeth: si
dan skall gan åter iirbiria att stemna firi fald thrij tingh och threia
famtir. will gan egh vet gera: ta skall fiorde lionga tingh stemna
ta skall gan a lionga tinge bida till dagher takar att lida fram: will
gan an ta koma och gera vatt: ta skall gan egh uitnum a gan gån-
ga: iw will gan egh koma; ælles komber och will egh vat gera: ta
skall gan medh uitnum fraungånga: tedh skulu tue sueria att
gan stande forsta tingh: och satt forstn fem laglika beddit vett och
sit egh: tet skulu andre tue sueria: att gan stende hamm annadt
tingh: och satt andra famt: beddis vett och fik egh: tridin tur tet
uita: att gan stande hamm tridia tingh: och satt tridin famt
beddis vatt och fick egh: Will gan egh anta vet gera: ta skall gan
unum lionga tingz famt: leggia hem till gans: ill gan anta vat
gera firi giuws malidt och firi all falkin: ta halde fridi sinum och
bo sinum: will egh anta vet gera: ta skall gan frid flija: och bo
gans skiptis: war sum samuist ganer medh gamum sidan: ta
bote sinn skillt war firi fridlosan man: iw far gan aldrigh frid
gans firi fiderthingt, for ær a attunda tingim, och aldrigh ær tegga
litet mall ella sua lidt gialdt. och ger gan egh vatt a attunda tingim
swasum skillt nar: ta skall gan flija och gans bo skiptas:

Har byrias bygda balker i hamum

Balker

Om hure bÿ skall i lagha leghe liggia. 1

Om hurv gatu skall genum bÿ leggia. 2

Om en man köre gimp medh festum: (Byggias 3

Om bolstaz ren. och man torf bet. hesti sinum, ælla hure bona skole, 4

Om en almenninger kräfft at broas. ælla hvem vaxgha skulu gildi vanda. 5

Om en bönder milia bÿ mæla. och hvem bolstaz ren skall vara, ælla 6

man hugger mælistangh sunder: 7

Om en bonde legger vanda a annan. for. skar. ælla skær. 8

Om en man æggn fiskia samman, sua och hvem gnerna stroma skv, 9

li bÿggias:

Om landboa och hvem bol skulu leggias. sua och om tön mall samtev 10

till göra.

Om en torp gæres af ödzjin ÿp; ta a thenn widzord sum epti gambla 11

tompt will leggia.

Om en man husar a gimpe. ælla bönder fara a nÿja tomptir och um 12

halfstradgh.

Om hvem bonde skall dvang legia. 13

Om en löfta man dray, ælla bönder willia sædg tÿvia: ælla hvem 14

halft girdi skall vara:

Om nær garda skule gilde vara ælla hulinki garda sum gildi æven 15

och hvem sum lidi skall renna.

Om en man fæ will i åkra fara ælla och æggn fæ fær bana. af manz gard, (Overtum 16

Om en man gaues iord i andrum bÿ. och will annars a ödge leggia 17

sua sum sitt:

Om en man tvidra i akre manz: ælla æggh och hvem ter skal 18

lagglika intaka:

Om en bonde will æggh bierga ælle akar ÿ æng hans: 19

Om en man mistaker vör elle sata: ællas skar annar a annan 20

och satz i gassa:

Om hvem lang i bonde skall frid gerde vanda: 21

Om en man kan vranger vara och will egh bierga: ælla um åker giald 22

och aflatt:

Om anfridh och narfridh: hvem sum ta skall stemna; 23

Om en man vider drucken och hugger sunder grindh manz: ælla annur

annbÿdh manz:

Kæfsta

Vm æn ma dræpær fæmanz: gngger ælla slår: ælla bær i firester:
Vm æn iwren biter gældingg: ælla skåda kalmir: kidi. lambi. gambligås
Gæslinge. ælla grisi. och gwrn tger sknlu edgi: efftigångas:
Vm æn man taker leggn fæ: kan ælla insatt fæ: ælla gæst manz: och
rider medg: ælle andra gans kiste:
Vm æn man taker ækn manz ælla bordæ ganer kældn i ænggs sinæ:
och falder i fælt ælla fæ:
Vm en tu gæred delas miber: ælla bija inn ramarka: och bij mider all
mæningg:
Vm man gånger i skogg annars och taker fiska ælla diur: gans omlian
Vm æn skogger ær ofkiftær gwrn sum tger skall gngga: ella till skiftis
wara:
Vm gwrn gngga skall idan sum skipt ær.
Vm æn bonder milia intaka till gærdi sins: ælla ligger tger fælla inna
Vm æn annar ægger twæn och annar iordina
Vm æn man taker annan i skogge sinum. ælla köpa manz gion bort ifra
manne:
Vm bij gard och gwrn som skrima skal.

Vm hüre biüra sæ böle: och hürn elle ælghum skall fara: och then a ref sum
m æn man giuær ntan gårdg. ælla grüda stulpa: ælla büta fijud. ælla gaf
uxat.
m æn man kallas kum fordetn. ælla man kalla annan okuædis ord.
m æn man borgar annan penninga: ælla annür godz gwrn sum tær
skall stemma efftir.
m æn man will finratigi marka sætta mita. ælla siæx marka sak.
ælla minne sak:
m æn man legger galgbg a skogg sin, och skipa sidan a sin sinn.
m æn man galder sin sinn a annars skogge.
m æn man skintær skiwi af kunnum: ælle brijter bat ur tase. och ta
kær ækn annars olonandis.
m att tgen skall eldg narda sum kundlar. och gwrn um brandstnd skils.
m æn man köpi fijll ælla kalff: gors ælla ko: födis aff och klan
dar sidan firi tgen sum fangidt ganer.
m æn man skiftas genum mider och klandas sidan firi tem sinn fæ
gidg ganer:
m æn man annerkar iordg annars: sidan gan ær nemdfalder. tædær
fiederting saak:

Vm æn

Vm en man fasta eda och will witta sen mål.
Vm en man taker garn mange ella tinda.
Vm en hunder mange narder galin.
Vm en hundzsin mange foladze:

Her byrias byggda balker.

Nu wilia bonder byj byggia: ta skall ra maria
nider swæria inn byj then sinn te byggia wilia. ta oggh alli ther nær næra
sinn æghina æghir. we will man byj till lagga leghis leggia: ta skall ga
egh winna i byj agga. æghn siwttinge attunge: we en han ganer sier,
tunge atting ella mera. ta skall fara till siri inll, och galegha affan.
och nara byjn till lagga leghze. emm i gårde: och allum i gatu. ta
skall till skiptis næra: och egh stemma: we alla ta skipti sinn man
will gana arbinggia fiskia ella forsa: akra ella engia: i skoghir eller
tomptir: ta skall gan siri inll och galge affliett: ta a gan widzordh
sinn laghnar att will nitga. medh edge finggurtan manna: att gan lagh,
nardze till skiptes a jurestum samt: we skall gan i underdagghin
mals bressna: ther ær manadaghin efftir laghtinge manadagh: ten
sinn nestir ær efftir tingzdaghe: tij att egh ma annan affgemi sinn
wina inn winter ella inn nartima. ta sinn sa skall, sidan skall gamm
all twj tingh utstemma, siri annina: tij att ther skuln sa narsad sine iga,
eln skiptime. och trada i nijn skiptime: we en annar kæver till annars
sin gan anerkade ta iordh i gambln skiptime: sinn gan fick i nijn skip-
tinni: ta skall gan wita medh edge finggurtan manna: att gan anerkade
med linn och iakuædi aldra iordeganda: we ær gnar sinn man williod
skipta: ta skall iamt annde a mote iamum gina: ther ær trada gen tredin
goda gen godin: dika gen diktin: ella taki trea galna ther affthen sinn
bætre ganer bygt: we skill them a ta a gan widzord medh edge finghurtan
manna: att ganer sua got och bygt: att gan ær nærder till iamnadanit
ganga medh gamum: gitter gan egh gangitt ta gangi till iamna. ta skip,
tis: bristær att egge. ta briste gamm iamnada skipt: tær skiptin iordinne
och gin gani sua langi sinn nw ær sagth: ella tarfa egha them skall ofesta
och otakada ganga a tridin samt: we sedan byj ær till lagga leghærghis
deldger. ta egge anda karla widzordh. medh edge finggurtan manna gnar
sinn ther wilia wita nider gnidh ramarka: a a forste nider swæria
nordan. och ostan. ostan och sunnan. sunnan och næstan. nesten och nordan.

ta skall effte male ganga: ta skulu ter swerria xv tij nær för i lagga leggi att tesci vamarker ærn nider swrnir med nilia: och iakuedi aldra iordatara: Nw ær en bÿ nær egg förai lagga leggi, ta skulu te swa swerria att tessin vamarkar ærn nider swrnir. med alla iordattara nilia. Nw ær ænda karla nilia egg swerria a ÿnærsten samt. ta gangir lagga sokinn in till terra. och egg till annara i bÿnum: tij att ther gatu egg sitt utgiuit. för xm ændakarlam: gain vamarkana nitvatt: Nw ær en alla tne nilia swerria. och bida sik till vegs och vamarka: och gin sinn nr attn bÿria nilia egg: Nw dela ter sinni till fiorder tu. och sinni nilia gana till vadu skiptes: och ægnad sinn flere nilia gælder. ta skall tet swa nara. sinn flere nilia thett gana: ta ægghu ther nr sartia sin egg och sÿna: och swa sik wsaka. och ta ægghu ther egg sa, ki geta: wtan then skall bota firi lagga sokinna, sinn egg nildi swerria alla sik till vamarka binda: Nw ær en then swær sinn ær atte bÿria ta skulu tet bota firi lagga sokinna. sinn effti skulu swerria. ær tr egg swerria: Nw ær en dakarla swærria och nita nider vamerka och iordattarane nilia egg utgina: ta faldir lagga sokinn in till terra: Nw ær en landboa ærn i tem bÿ. sinn till lagga leggis ligger: ta eggh landboa iordinne skipta gin sinn till skiptig dela nilia. ter skulu land, bona till nara. och landboen iordattaran. Vara egg landboen iardatax in i tingum alla stemmum ta bote firi lagga sokinna: nara landboin then ta bote iordattarin: skill them a: ta niti gærdzmænd thnd ter ær samt inn: Nw skall swa att ægg terra mallum nara oswrin ærn nider. swa, sinn terra swrin ærn nider swo och att gosdinn: Nw ær en tem skill a: ta skall mædg vamarkum inganga um halfiandra alin: och egg utg: utan allum sami a: swa a drufvs vum mellum tueggia bonda nara: ter sinn te bÿggias gen: Ligger bÿ swasinn gan nær bÿgder. af sorna. fari och lagg swrin. ær nider ta gange till iamnada. och egg till vrfs. sættia ter gard ær vættum skialum: ta gærde thær sinn i bÿnum till: ter nemir solu sinn nemir a: och then fiærmir solu. sinn fiærmir a: och ut mædg vamarkum. gange egg utan allum samia:

Nu skall gatu genum midian bÿ gæra hon skal fæmtan alna bred nara. och alla tompte a gatu vinna. vinna egg allee tompte a gatu. ta ær bÿ egg i lagga leggu: ta skall galder bÿ galder gø, da. och attunger attungh. taka godnina sinan thwrd vamarka: och egg uta thwrd vamarka: Nw ligger bÿ att vadu skipti gata mæd tij ændalaugum.

Liggia

liggia alla tomtir a gata: ta ær gon ymlagg kunnin. sum tön gömm
midian bÿ vinner: ta nar tett sua fost i laggum: att man toku fem
alna stangg: och lagdu tua a attung: ww ær tet sua stat. att leggia sua
manga sum töm sæmber inn: sæmber töm egg a: ta staude sum flere
milia: ww nædder sua att galin milia amatt och galin amatt: taga,
nin tgen widzord sum gærdzgösstdingin tÿ leggir. och klagin aker eptir
tomptt, och engs efftir akre, gardsto efftir engg. sua skogga sum fiskia
ta ligger allt efftir tomptt. Ww delas tger nider tomptt. och wt sirtir
gauer gon mædg sik aker alla engg alla gærdzlu, ta gauer gotmid,
ordg leggia alla efftir sik. Ww liggia tön all sær. tha skall tomptt
efftir tgem: och egg tön efftir tomptt. ta ægr tgedg lagga laggi.

Nu köpir man hump far med festum köpum

bor a sialuer medg eide och ærue. gan vis egg ww firi laggia laggi, och
ærn gomm græmma gatu skÿlder. gæri sik fa rumm a fialle sins. och
næri sin gump att ÿnnerstu fomt: sua sum skillet ær. Ww liggia tger
laggia mall a bÿ. och ligger gunner firi laggia mali och will eggfi,
ri nyggia: kumi inn sik dike alla gærdi och gauat inn trÿ ar. alla
trim længer. ta gauer gan widzord ta gumptt kræria: sidan visse
gan egg ær firi laggia laggi. Ww gauer man köptt gump sar inn
stena alla stulpa: och gete ra marke, och egg laggia gæfde gaue. taa
eis gunner ww firi laggia mali, taki aff tÿ bole sum gan nar
gunner af. och nari a tgen sidan starktaer sum för nar stecktet:
Ww köpir man gump i skoggi och gafdar gan laglika: ww gånger
skogger till mals: ta nari a tgen sami stäckter sum för nar stæckter.
ww ma egg minne ægen till laggia leggis koma: æn sirætingx attung

Nu skall bolstaz ren till bÿar liggia iiu al,

na bredg. ta ma wagn wagne möta: ta skall gorn gata och giord gata
tviggia stanga bredg nara: ær bro a töm nyggh oboin gialde trein
öra töm som sinu bro gana bot: ir skall nara tingx nygger och ti,
id nygger. karlsnygger och kunungx tim allna breder. ider ma
att töm nygg sum falder grimm engia inama och torf bet gæste si,
mm. gan skall gana fæm alna timber och fanns grimm stapt. ta
skall timber gael a midian nygg naka och sua magan i terreg
atlösn beta: ww ligger bro a töm nygg oboin sum bÿ skall nada
gat nid trim markum. ær broni bonda mellum skipt ta gial,

gialde sna bonde sum byer. w a gnar sum iordina a alla unt
nitt mydi bromme. gan skall bromme narda falder toer i solick. oel,
la foer: och far af bödy alla saar. oer brom gill ta liggi ogillt. oer
brom ogildy. ta böte then halfgildi sum brona a: w oen mangor
bro firi sial sina. ta a gan egh langer narda genne. oghu gan sul,
ner will: utan ther aghu narda sum iordina aghu mider gan,
ne. oer gon nar forre bygdy: war gon oegh forra bygdy. ta aghu
ther egh brone narda ter takin gana i sum gomm. w gittas tona
koman som taker in till sin gaerde. oelle fiordungz gaerde. alla sidr
gaerade. att broa. ta skulu egh the böta firigana sum iordina aghu
mdir gamme. w ther sum byia aghur gittas i natumm allas
aydumm akoumm. ta byggi sna gnar i natummin allas iordme.

Nu kres almenningh at broa ta skall haere
de bro narda och noegh vijdia: ligger then noegher yttir almenningh
sum allt gaerede a broa: och aer ofor bro. oella vedhbrott. rider kumm,
ger a tom noegh och falzs faerdy gans: och sellas klaede gans. ta skall
gaerede thet aterböta. och mody tolff markar tatt aer tukke kumng.
w skall nara thaerna noegher och kyrkiu noegher faem alna bre,
der. byggee bro aff mijn vey: ta skall leggia kyrkiu noegh sum genast
mijti broa och byggia: w oegum gan oir laglika niderkumin. ta skolle
sna lita att tom noegh. oer bro a tom noegh oboin ta böte firi siex öra.
w a egh bonde almenningz ella kyrkiu noegh nyenda utan gerdz höf,
dinge vilia och egh kyrkiu noegh utan thera vilia som gan skulu fara,
w vidia ther gerdzhöfdinga almenningz noegh vända. ta skall gan sin
aff tij gaerde nemna, synes them annar naegh i engodan och engenan vara,
ta skall gan doma tom att vijdia gan och att byggia. w oen ther gyggu
ater almenningz noegh a nyerkusta, ta böte firi tremarker, oc thera man,
ge som ther oern saman, ta böte egh alle utan trea marker, ta oen tet
oghr egh utan em, ta böte trea marker, utan ter nendin firi gaerdis
sins saka.

6. Nu wilia bönder byj sin maela. ta skula aunda
karla nitra ramarka, och egh sidria ut um tomtir, sidan attir allir arvingar
iamnir gaeras, a tinger arvingz brodir nara, oen oegh agr forra af nam giort,
salt af himpum, ta oegh alli iamt i godu, ock sna i illu, bade i akrum och
i engium, och alle iampot i arue, bade i brom, beckum, och sna i gar
dum, i akrum och engiom, gnar effi sivelmskifft, gnar firi sine eng och
sinnum akre oen sna mijti. w skall bolfstaz ren nara fioetz och finghra
munda

munda alnar och tampnar ta skall mali stangg i mall sattia. Nw rider man
a tom wägg dröckem och dranckele fulder och hugger sunder mæli stung,
gialdi firi ortug, stander hon fiaurdungz böja mellum bote firi atta
peninga stander hon attunga mellum bote fiura peninga.

Nu legger bonde uada a annan allas för 7.

skar a annan allas skær. tget ær dett tolff manna ær gan naer nilderunder
ok mereckia hugde nara sitt ok eijamarx, sua firi amad sua firi fridia bris,
ter at tem edge bote treia marker. Nw æm gan skar alla skær allan
akær up: alla tua, alla gånger ut innir aker alla tua ock skær annars
up, ta klomber gan egg nilds eder nidger utan bote ater skadan suasum
nietans men miæta ock med treia marker. alla uiri luss eds, alla dyli
med edge tolff manna ock sua ægn sa alla skær inn bolstazs rem alla inir
treia akra alla trim flera.

Nu ægh nan fiskia samman alla quærna 8.

stroma ta a gem nidzord sum bijggia nyll i allum malum ock ta sua sit big,
gia, att gan skilde egg firi andrum, egg ma man sua quærn bijggia alla
natne stemma sua att spillis antinggia akra alla engia annarra man,
ne af. Nw them som bor onan firi gan skall sua bijggia att gan gaffle
egg huske natn alla fiskia firi tem som ijnnermer bor. och egg hin sum nider
mer bor sua att gan far skada att sum ijnermer bor. tij skall guartera an,
nars flod ginum rada, att menar hin gamm natnit som onan bor firi
ta ma verkiæra flodginn gang, och lata till sin vinna natnit. Nw ægh
sunder fori toin giarnen sum nere bor ta magh ther verkiæra flodginn
terra och lata fran sik löpa natnit. Nw ma egg natn alla fiskia fran
andrum wenda, æn ter ære skiptis bröder. Nw æm man a i midstroma
ta ma gan egg nera an i midstroma bijggia, utan mæd linn. Nw ægn
man köpir ginar i skegg alla engs, och ligger strömber nidan firi, alla fiskia:
alle fiskia sum o nær aggn, och gan mijkist sum gan köpte mæd ginar,
min. Nw æm flere forsa ægre samman och nilia alle bijggia, ta ma egg sua
sit bijggia att annars spillis ta ægh ther nidzord sum skada lösir ginra bijgt
andrum. Nw æn nij anderkan skada gamble anerkan, ta a then gamble a,
nerkann nidzord, nijum anerkum rinda. Nw ægn flere mæn gærne stad
samman, at ær nill en bijggia och egg alle, ta a then nidzord sum bijggia nill
gan skall fara till och stemma ganum trij tingg, och stiria twa fæmtir och
bidia gan bijggia, mæd sik: bijgger gan egg mæd ganum i laga femtun, ta
skall gan till tingz fara, och taka tingzmanna dom till att bijggia, sida ma
gan saaklöst bijggia. Nw stemmir gan sidan egg nilde bijggia ginum sum
bijgde, och sagger att gan bijgde gans, ta a gan nidzord mæd edge ginga
tingmanna att gan bijgde medg tingzmanna domm, och sedan skall gan giva

Twerrina tertill sum gan ganer ganum vpfullder hädi kystin ock swa
arwdit. Nw kallar man gwern olaglika bygda wara vt a sk[illegible]lla fis-
lia, ta skall gan till tings fara ock kära: doms gerna skola sijm till
wemma er tet nijr bygt ta skall leggia ganum dagg skalner wrina,
will gan egg ta wrina ta skall Lonnger ælla lagman wemma till-
man af Gæredem ællas Geredz Höfdinge skall rida till medg Gærede ock
kasta wep awerkum gans. Nw an ten sum kære far till medg enum
emanne ælle trem ock skada ne werkum gans för en gan ganer waridt
ogh dom tillagid, ta böte ater skadan ogh med treia marker. Nw an gan
saake sik swet ock swæmm ok brijter swa wrek gans, ta böte gumsman,
nin fiwatigi marker ok ater spiellin ok gwar ten sum ter nar medg i
flok ok farmöte böte treia marker.

9. Nu will bonde sik bol leghia ta er thet la-
gha gaf nöt um siar galna affatrunge, swa i förstu gef, nin gaf sum bol
gaf. thet getir siar öra, thet er lagga afrædde fwre tijui korns, ælla
twe öra wadmala, tweggia nesna bredd, dagwerke um war ogh an-
nadh om höst. Nw skall landboin egg gana att minstu twij gans, ta
di korstamnum nöt gus. Nw will landrotinum gan af bole bortwrka
ta skall gan tillfara firi sul ock getga afftum, giffta fulnad gomin i
gard föra ælla er gan egg lagnarader aff. Nr skill tgem a gan sigher
egg wara afnarad ta a gan witta ganlagnaradan af med edge finghw-
tanmanna. Nw am gan swer a mote ogh sigher sik egg affwaradan wara, ælla
ogh gan farsie gomum iordina sidan, ta skall Geredzmennd witta gwad sum
tger er sannt um. Nw a gan egg af bole fara för an um midfastu, tij
att gan ma egg gödzsl af bole föra, utan gan gaffte nid siar örum före gan
hö bort gette nid trim markum, gödzsl a bole följa, egg ma gan garda aff
föra tij att tgem skall iord agauden köra, twinger gan landboan aff bole, ta
skall gwm ælka öre firi tredis arin aff gwarimm atrunge. Nr far
gan aff med sinum wilia ta taker gan egg giptа fulnad, utan gan witti
med edge finghwr tanmanna, att gan for twingder aff bole. Nr dela ter
iordagaudin ogh landboin ta a landboin widzord witta sik till ens galms.
sidan er gan nid bol lagskilder. Nw ganer landrottinum flere gans pe-
ninga inne, kær landboin till gans ta witti med edge att gan gude bol
till Stemm dagz, orkar gan ade ta lati ater tgen sum boll ganer oinn.
Nw narar gan aff förstu gæff. gange swa ater till 2ngeff sum till
bolgæff. er giftt galff innit gani ta tgen sum fangidt ganer ock
fulle gonom öre firi ar gwart. Nw er giftt egg galff witt ta a land-
boin swa ater taka, ock fulla fordaghantum slika öra sum gan skulle
twptaka. Nr fredde skall gan gembara trim nattum firi gelga afftum

ælla

æller gete nid trim ormm, æller hætte mæd edge att gan sat med thm gamis
kiær. ælla nitti lagbrider. Nw skill them a rum arwrde ta a landboine
nidzord nitta att tetta war sat wkur. Nw er landboir nid bol skilder
ta skall gan ginis sin till sin förr, all utan twij, tom som skild æru
Nw will gan ægg köpa them ta skall stemma gamm tuggs ock be-
das werde sinna, will gan ægg kiöka gamm, ta ma gan sakloss tom
af föra, an gan will ægg köpa tom innan tingnock farnytum, sa skal
ock inn gärda wara utan tomta gardrin gan skall böte fülleggia
Nw dör arftinggia then sinn gifft gast ælles then sinn ginist war, ta
ærwir sna gifft bol sinn fadrinn sitt, æ ter till sinn gift er ut int.
Nw er tet bol atær sida falt skipan, ta er then næster som först gaf,
gafde. Nw ginær annar till, tet kallar indi grof, tet er triggia
marka saak, gan skall a bole fara och gin tilgänga sinn förra gafdi,
Nw gaver man æggn mangs med ars gewm taghar inne er röker
och sata, ta ar gan nid bol lagskilder tij att thet er egg lagga gifft,
w ægum lagga gaf ægr ta a half æn fyllggia till tredis ærin. Nw
köpir man æggn ælla skipteir firi ful ok galga afftom: bor a landboe,
ta far gin till sinn fangid gaver, ock legger a æggn sina, ock naer,
kar gan af bole. Nw stander indi gipta gams, breui ater tett sinn
gan gaft ock wæggi nid gin sinn fangid gaver med ars gaf, tij att egg
ma gan gera graes fara. Nw köpir gan æggn förra æggn bonden ga,
ner ur buerr sæda skerpin sina, ta skall bonde sæd sina saa till liking
ock lika tem afrøde sinn nest far aggta julum. Nw er an kinnir tæda
skall, ta skall gan biuda iordægandamm taga gafa. Nw will gan egg
widertaka, ta er thett landboans nidzord, nitta tedt, att gan wær egg
lagwarder aff. gan a galda med ars gæwinne, gan skall taka mad
sik græma sina och biuda gamm i garde sina och i tinge, sidan skall
hemfara och biuda gifft nid gandnitta, æria utt an akre och twæwn i nr
annan, biuda sna tær gamm, will gan egg æghta nid taka, ta skall
gan gifft taka ock spakum bonda i gander sætia, sidan ma gan sakloss
tget ar gana. Nw takar man mala ock leggia indi ara stemm,
inne upmala sin ock will sedan affara gan a fulnad firi ginis sinn
ock gärda sina gana. Nw farar gan aff för: ta gaver gan förfavir
ærwde sinn. ægbe snar i gusum sinn gan ære i bole: sna och i gardum.
Nw er iordægandin olaglika imdlum landboa sinnum ock sarar, gan
firi er sad sinne och gain gana landboin,: och gan se osaker firi, att
gan arde, tij att thett war siaffs gans iord. Nw auerkar annar tar
iord sinn annar gaver att festum, ta skall thenn sinn iordia a malse
ghanda rætt kræuia, eng mayck gamm böta, mayck hinninge mayck
kærede och gan a edin sea, och landboin a giald firi skadan.

10. Nu græs torp af nyiu vp ta skall tompt leg
gia nider, Nv ganar gan widzord sinn æpti gamblu tompt dill leggia
Nv will gan laga mall a leggia tet ærn tinngs alnar och attungs
tompt, och tin alnara attungs aker.

11. Nu husar man a hympe utan hvys mal gren
na ærn gomum egg gatu skieder, gæri vtaff sialffsme Nv fara mon
af gamblum tomptum sinum och gæra sik nija, komma a ock boa a,
ok vilia alla tin gana, nv sitter en a gamblu tompt, ta ganir gan
widzord kræna them ater alla till sin och egg ther gan Nv æn alle aff
gamblu tompt farnir och alli a nyu tompt kommir ta ær gimsna
lag kimmin nider sinn gin gambla ock gin gambla getir aber
mall: Nv skill bonder im bygningg sina, ta ganer gan widzord
sinn Galf tradu a gæra,

12. Nu vill bonde sik dræng leghia fastir honum
leggu, ganger a gnart ok mala: vill dræng bortganga sidan, gialde bon
da sna nyskytt sinn gan Gaffde ganum fæst Nv will bonde gan boret
æta ta tike ganum tget gan gafde gomm fæst, gange sedan dræng en
gnart sinn gan will. alle ther sinn laglika ærn till sins tings kommir
ther æghu sialffne sik till leggu festa, ter sinn egg æghu sna och æfen
to nggin magga ta fæste them them sinn tgeras malsman ær. æghu
ther magganda man ock i bo medg fæder sinn, ta fæsci them gamblu
kaylin till leggu.

13. Nu an loska madir dragr allaslas ella
gær nagnara andra gerninga, och ægr leggu ta dder med manne, ter
a gan lidstempna alla lagga sokinna sinn gan ær, æn ta att gan
loye bort, ta gange laga sokin in till gans och egg till bondans Nv
ær gan giptir ock ganer annerstad kinn, ta skall gan ther stemna
ut laga sokinna ter sinn gans kona ær. ok ter sinn gon ved bade la,
sinn egg nyskinn Nv vilia bonder sedg sina bygria ter skulu tgerlig
tept gana ok kant lidum sinum for æn ut bevis sedis skreppa:
Tomptta garda skulu æ gilde nara, sina mellum frill ok kipdelmes,
su, sinn mellom midsomars og olafs mesin, Nv skall gnar bonde
nara halfgirdi med annan, mellom tompta sinna Nv ma egg
hus halfgirdi narda. ni vinder gengnader a æggiar tompt ther
æghu graema halfgirdi narda. nid gin sinn tinnptina al. Nv mo
tir egg aber ta a gnaetera med andrum halfgirdi swarda Nv læg
ger giord mot gegnade ta skall thgen sinn giordlotina a egg halfgirdi a.

moot

moot nid gegnad galda. Nv ligger giordlöt gen giordlöt ta böve tger
egg halfgildi till, vtan tger gange gorn gen gorne, ock gof gen gof,
ta ma egg vntaka firi andrum annars fæ.

Nu æghu alli garda gildi wara firi helgha 14.

Torsdag ær gårder ogilder ta böte fori tre óra. Nv ær tget gilder gardr
som man bær med allum folck nakkum sua göger sum lagliker man taker
annan naggs a jord med alna langa stavte. ta skall stvdr staver satia fiorv
fra garde. ta skall andm a hanbnum, nara tuma langer. Hærdir sum
skillt ær, ganger mellnn sum far af bana ligge ogieder. gerder eij
sum skillt ær, ock komber mellum fæ ock far af bana, gialde firi
halfgild. Nv ligger gap a garde böte firi trea öre liggia a tu
böte firi siav óra. tger a egg kunnger af ængimr tregia óra sak.
ock egg af siav óra sak, tget skall hærdz höfdinge taka. ock anga =
siav óra sak skall hærdz höfdinge taka vtan firi broa sijn: alla garda
sijn, ok firi naga vijdzln: Nv æru a garde trij gap alla trum flera
ta böte treia marker tger a i bade karl ock kuilinger alla ligger
for gap a garde ta böte treia marker ock tget ater sum ter spiltis ge,
num. Hvi skall man væma lidi sinn till gardz ock fran, vænnir gan an,
markst, ta böte siav óra ock ater spiellin, mæn man ganer lidio vant
giælde firi siav óra ock ater spiellin.

Nu vill fa i akra fara ock skada gæra lo, 15.

wer a gildan gard, ock far af bana ligge ogilt nu vill fæ nr fara ock nægia
skada löver a gildan gard ock far af bana gælde halfgildi, löver a ogil,
dan gard ock far af bana gælde halfgildi, löver a ogildan gard gnad sum
tget löver innal alla nv gialdi halfgildi tger sinn garden atte. Nv
löver fle mans a gandverki mans ok far af bana, altir annar,
madir a annars fæ, ta skall gan gialda med galnv, alla dijlia medg
edge att tget fick egg tij bana att gans att gvlde alla gans fæia. Nv
far fa af gandverkum bana ok falder af, sijnis altsamman fe tget
sum bana fick ock blodnggr staver, gar ock gandverki ta a gin nid,
ord sum fatt atte med tueggia manna edge, att tget fick af gans
gandverkum bana, tagz egg altsamman ta ganer gan nidzord att
nærria sin gandverki med tolf manna edge, att tget fick egs af gans
gandverkum bana, brister att ede böti halfgildi.

Nu hauer man jord i andrum bij ock uil eghsa 16.

ock egg gæra garda sum ock inill sua annars ödi leggia sum sitt, ta skulu
bönder till gans fara sum i bijnum boa ock stemna gannm till gagnadgs,

Nw will gan egh, alla ær swa fiærrin, att the githa egg till gans kumit, tha skulu ther till tingz fara, om lóggwrdagin sum nestir æfr efftir helga torsdagg, ock doma tiltaka, att gagna um sik, sedan myggu ~~sedanna~~ ther staffnum góta, ock garda. ock sakloson gans aungin wg lin dwe med mula bet beta, ock egg sla: ock sedan sin gard sakloson affora ock gan bóte treia marker firi, att han wilde egi gagna:

17. Nu rider man i akre alla æng annars mas med gakw tinder tet ara óra twi, ock atir tet sum spiellin ærnu, tiudra full lu tiudre bóte biar óra ock atir spiallin. Nw ganger hester lóos taker ær i ape, giwldi span firi gæst. dragher mader sig tiudergoel, bóte firi an naw. ganger hester i geldu gialdi firi span, ganga tue i geldu giælde firi tre prem. Nw ganger fæ i akre lóst ta skall fæ intaka. ær thet gæster ta skall leda ock rida komber gin sum a ok wænir aker, naw aff gaunum. gete uid trim markum, wæ tolf manna ede att gan wæntte egg akernam af gaunum. Nw taker man fæ gans in ta komber gin efftir sum a ock biuder mæd till: æ giwn mistkiell sum ton ærn. ta skulu mæd nara tiu att egg ma sidan diflia. ta a gan egg tænger inneholda. Nw taker gan uid medum, ta æggu gramna tærra skuda giær sum gumum gildan gard ganger giakbi gin sum tet ær gumum egildan gangitt. gialdi gin sum gardin ære, halder gan akernane sidan gin biuder wæt till ta gete uz men uidzord sum un skulu gina leggie ut swa mistkist sum te uilia uz ede tueggia manna att nera iær ægg spiett. Nw will gan egg wæt til fæar sine binda ta skall gan gramna sina taka ock i gard gans ganga, ock ta nander gan egs sidan giat sum at tiu kan koma firintan sumum gard manna, att gan gafde gaunum laglika aterbindit, ock sialwer wulte at gan wilde egg aterlosa. Nw stiæl man akernam aff andrum bóte firi teia marker alla disti med tolff manna edge.

18. Nu will bonde ~~enn~~ æng sinne biærga, nar wil gan aka. tha afr oskyit firi gaunum. ta skall gan sig wags fla: ock i sata sættia bierga. ock swa wags grunum aker stura. ock i vók sættia. Nu aker man unir akar alla æng. kinder innan giul, giælde firi giul óre, vinder uti annadt, gialdi firi tun óra vinder tridia gialde treia óra vinna all fiuggur, gialde siax óra, ock atir spiellin tgen a lidi narda sum sinstu aker gumum ock atergæwda.

19. Nu kan man mistaka rok ella sata stander gans uti ater kæri gin sum a segger sin takn hara: ta skall om mangha

ater

balker

ytergialda sum han tok och med edge tolff manna, att iak tok med tij att ing hugte mitt nara och egg titt. Nw kære granne till 2 granne sins, tij hauer tger ikuirit amik och sotet i gasln nw forir han in undan gasln tget ær Siæfora sak, æller edge tolff manna, att ings fleire egg undan gasln. Nw forir nu in och giældir it mir trijskilda, han at trim markum sakir.

Nu a bonde frid gærde uarda nidannan 20.

x medan annar hauer obiurgit. Nw annar hauer obiurgit och gitter egs ellas nill egg biærga ta skall frid gærdi till mårtins messo nædra nin aker och nin engs till mikials messo

Nu kan man wranger uara och uill egh 21.

biergga och alla grama gaua furgitt ta skuln tger gonum stemma taa skall domarin tet sinda Gnad han giör tget gelder trengder ælle nod nilia ta leggie sua domarin sua ganum wnnum dags att han maal sinn inbiergga, nw hauer han egg burgitt ta farin græma haus till tings och takin dom till att haus afrade saklosn nota. Nw sijn domarin tom dom ta ligge tet till gæridz nemdenna segger gæridz nw, din att han skulde gonum dom ta bote trein marker, firi all aker giald ælla engia giæld ta skall giælda firi an in ær burgitt, hauer han egs gó olla korn ute, ta taki lani aff tgem som ute hauer. Nw giælder han utinir trijskilda ta giælder ganum egs nilze edgern utan bote trein marker ær firi Gnad sum tgett ær, gælder firi a, ker giald ælla engia giæld. Nw ær hauer bonde obiurgit stair bonde a aman fe sinn galder med gund och giærda mærker och getir takis innan, tett ær trijgia mæcka saak ælle dijli med tolf manna edge att han giorde gonom inga olagga aslat. Nw stær bij a bij och bolstader a bolstad, æghn alle gægnad samman ta ær aller bij sakir att trim markum.

Nu ær anfrider inne fra olufsz messo ok ther 22

till sum inne ær nøkir och sata, och nær friper fra midfastu och in till pingesdaga. Nw j temma frid ma ingen stemma och egs edga sesja firi utan iorda delur ællir manhelggis mal, ælla man kræfi sin um nær an han ær skiptet nid han ælla korngiald till sæd sinna, ælla nædfrid, och egs trulkona, firi all annur mall an skild arn och knæt bonde, bonda, elle sokinæ ta ær han saker att trim markum.

Nu rider man hem at uægh druclin och dra 23.

Vranues Sueer Gugger sunder eidsted bote firi ortugh Gugger sunder
andra bote øre Gugger sunder tridiu bote tre øre Gugger sunder sialy
Gunder bote sua firi sialyGunder sum firi alla skiune ta ar lidg att
Diar ørum gilt. Nu vider man att nøgh Gafar lid ne Gunrikn, gial,
di firi Diar gin nu Gugger man tompta gard manz Gan ar sakler-
att trim markum. Nu ligger tomta gardir nidri och kærr ther
egh effti sum skadan fingh, ther a egh ingen soknare effti stemna,
huilkem soknare sum ther æftir stemnir ta bote treia marker
firi Gnæria tingstemna, nan the kæra efftir sum skadan fingh, och
bøter Gan toim. ta bote kunungenum och egh førra. Hugger man gard
um fridgardi manz bote firi Siar øra, och ater spiellin Gugger man
east Gnus och dørart thet ar treggia marka saak, och gæri ater an,
gott sum thett nar, Gugger odørart Gnus boti Siar øra, och gæri
angodt sum thett nar, Gugger bathus alla annor anbud Gans boti
firi siare øra och gæri ater angodt sum thett nar.

24 Nu dræper man fræ manz gialdi ather
fuldum gialdum, kunest kunugen och mæd edg tolf manna
att thet unr med nada och egh mæd uilia alla bote treia marker. Nu
vider man att Giord manz alla Otoge Gugger med uilia thet i gael
gialde ater fuldum gialdum, och mid trya marker sua firi amædt
och sua firi tridie Gugger flere med sinum uillia i gael, an trij ta
bote fyratighi marker. Nu Dræper man kuenene manz ærfar
gin edge thett atte att thet bet aldrig um ben och thet Gnarre sud alla
sada ta bote Diar øra. Nu dræpir man Giord gund manz, Giældi
firi tua øra nu tumber man egh gundi fra sigg, før an Gan dræper
Gannm med alna lange stake ligge egilder. Nu Gugger man fære mas
ær thet Gester alla Gore ure och ær egh nærknada før then sum egh
taki then sara och laki, och fau Gannm føran till sysln sina. Nu Garder
olyttar ta taki bonde sitt egid ather. Nu Garder lyst ta Gan then sum the
och fau bondanum olyttan firi. Nu slar man ut ygha a fære manz
med uilia thet ær øre med tolfmanna edg att thet nar med nadgh
och egh medg uilia, nu slar med uilia bote tre marker slar ut badir
gialdi ater fuldum gialdum och med nada edg slar med uilia bote
fori treia marker. Nu slar man Gorum afft thet ær øre, Gugger afft
Gala tet ær øre och med nada edg nu slar med uilia bote treia mar,
ker. Nu kunues manne att Gan Gaues manns fære dræper, ta a
Gan nidtz ord dyslin med ede tolfmanna att Gan ær egh sander ther at
brister att egge bote firi treia marker och tet ater fuldum gialdum
sum Gan drap. Nu dræpir man fære manz och bær i fialster Gan
beten fær fyllinger, Gan skall dyslia medtu tilsettu, alla bote Diar man kæ.

nu

64.

Nu bijter uren gielding. gialde ater 25.

fullum gialdum nw biter uren nidnan, gialdi galf gildi tij att ter utur iemni nider. Nw biter gaster skur bote ater fullum gialdum tij att ther ær ofæfle Nw biter gaster fijl till gælin, ær tet gast fijl och ganger, ta ær thet galf mærk biter thet fol sum vinder tet ævn åtta ortuger bijter mære fijll och ganger tet ævn tue öra, biter mæ, re fijll och vinder bote fiura ortugher. Nw stangar tiure öra gialdi ater fuldum gialdum stange nye koo, gialde ater fullum gialdum nw stanga ko ko, a ter sum iænna æghas nider gialdi ater galf gildi Nw skadar kalui mans gialdi firi öre skadar lidi mans æl, la lambi, gialdi ortug, sua ock firi gambla gaas. Nw graues man dike sker nær gæslinga tornen, dör gæslinger i ligge gilder nw, ær egg torna nær stængem, ta ær gæslinger gilder att atta pr, ningum nicolla gris att fiurum. Nw skall sua gnaf sommartel, unger giælda sum att höste nader nöre. Nw alle te sum thenna skada gara om sin for fongit, och tet leda med sannum uitnum. ta skall tet nitta med trem mannum att titt fe vær nins for ba, ni, ta a gjum nidzord leggia fram sua miskit sum gen nill att nn ær fult framme och böt sum skillet ær.

Nu tager man leghu fæ ær all as foder fæta 26.

ær födan legan, ta skall gan nærda tij firi sik och sinum gandærkunsk, ri nak och nærgi och sinne nangömu, tæn a nærda nak sum nærckir tær till sum iamuæll ær ater fransitt. Nw tager man lan taa skall a lan gem. Nw tager man insatt fæ, ta nærder tet aff bonda trulitt ta skall bonde atergiælda tgem sum atte utan bade nær stulit gans och gins sum atte, och insatte ællas bran bade. Nw kræuer annar och annar och annar satte in ta skall tget i tak lata i alla laggar, fæntir, tet ær thon högste fænt nær och samlangde ter till mætn ter saklösn innehalda sum tet ær insatt till. Nw kömber ægh ænta tgen ater sinn atte ta ma gan saklösn tgem utfan sinn kræuir, ta a gan tilganga med snænum edge nitta att tetta ær mitt och ink gaf, ner vætt kændt. Nw taker man gæst manz rider med inan hæredz böte firi diur gra, rider gæste utan hæredz böte tre mærker alla taber bat gans ella luste gans andra gans oloñandes böte firi 6 öra. och ængot ater sum gan tok.

Nu tagher man ckiu manz ock ror borth 27.

medg och komer egg ater firi sola sætir, böti firi siur gra, me kombre

thgem ſmn elma a tedir han mꝛd oꝛe och hin will egg nꝛeꝛwende
böti Diuer yira, thet hetir formenis ſaak. Nw ſigher hin wære
nära, ta a hin nidzord nita thet anget aterkunnit. Nw hauer bon
de kælen a ænga ſine, falder i folck alla fæe och faar aff hen
gialdi firi halfgildi och bötin alli the med hanum ſmn gagm
tokn aff keldinne allas dijli mꝛd tolff manna eyge at her
togh eij gagn aff tꝛere keldinne.

28. Nu delas tu hærede nid um ſkilder aunat

ſkyldar både kunnge och færæe och annad ſkyldar egh utan med kunnge
dela ternn odla ſina och laga gæfdir, ta ſkall ſua huar taka ſinn ſtyl
der. Nw ganger till bnyz terra mellum, ta taker tet tuelfti ſmn
nemnir hor, hanı tij at thet ſkyldar nera och hint tridinngh tijan
ſkuldar nima. Nw nerin badin hæredin ta ſkall neend nemna
aff tom næſtn andrum hæredinum och ther ſkulu ſtita ta deln. Nw
ligia bija ſaman, och bo huar i ſinn hæred och ſkill them a mn
marka ſina och gæra tueſtæn ta ſkall nemna aff tom næſtn and
rum tuem hæradinum nemd, halfna aff huarin hæredinn och
ther ſkulu ther rett um gæra. Nw ligger gor bij och gammal hegarbijr
och hednn bijr, nw ligger gangen almeminge, nw ſtill them a mn
ſkall ta a ſtanda a arſta fadre eck ora ta dagin er dnaſtoer thet
mellom botolffz meſſo och midſommars tidz ſkall bijr agga ſinn ey
fae göra, i ſkiall gem almeminge. Nw hauer bijr nemnins almen
minge bijgt och kunnit a lagga gæfd ſinne ter hauer bij nigord at
thet ſmn utan er gard hans och lagga gæfd hans thet er almen
minger nw a hæredz höfdinge almeminge ſkipta. Nw hauer hæred
nemner bij bijgt och kunnit a lagga gæfdſinne ta a hæredе nigord at
hæria allt thet ſmn utan ligger ta er bija mark. Nw mötis bij och
almeminger i natur, ta ſkall taka inn alna langa ſtangh och ſta
dia ſtamn i waſſe och annan itt a diup ta ſkall ſtande i eſſtra ſtam
ne och hana ſik i hande gaka ſkayt och kaſta ater inir ayel ſik a
diup itt, eygh i ſua bijr ſmn iterſt fær kaſtatt och thet er almeminn
ſmn nitan er. Nw delas bija nider göri och gamblir, ſtill tum
nn ſkiall ſin och vamarka ta ſkall ſmn rett mellum vamarka gan
ga utan niote ſua mijkijt utan ſmn nændir itt hiall a kuerem, mo
ti ſua mijki utan ta ſkall innſtrom rædmarka hana utan tagh
hæfdatt handrerki gangi firi alla lagga gæfdir, uær kar man
i hogge annars alla taker in till bdznala och kommer inir gard
then gardir hetir viſgiorde och vans gærder, kitt nar then gærder aff

och

balker.

Det tomber inn andrum gantzar aff gan ar och rane garder, tom-
ber, om tridia och trin flera ta vinner gan a sinwettin. Nw aghar
sinn motas sinwatta och lagha hafdi ta vinder lagga hafdi sinnat
tu nw ar hnar sinn madir ganir tesenn lundum laghestdadg,
ta a han widzord ware. Nw samber ysen egh nin va marka och
haver annartera naut for, ta a han widzord sinn for haver naut
nw enn te ware bade a ynerstu famr ta skall hawedz nemdnitu
gnad tger ar saatt inn. Nw ar an annar terra nar a ynerstu famr
ta a thenn widzord sinn naut haver. Nw gard bij aff bij ligger till
lyg ok gamm nat sina vamarka ta haver han widzord ware tbj
sinn han haver fangitt och egh till hogabijs inn vamarka ganga.
Nw haver han egh sik vamarka och ligger egh till ha och hamm
han haver egh widzordg mera att ware an han haver gardegripit
Gan a hana hoga aff almenninga bijsand timber och trot fang
och fear gang och vijdia undir wighi och vowm hana af treiahal,
ma och sedan leggie ater under fear foot egh ma gan langer
till aker eller angh hana. Nw nill hoghi bij almenninge skipta
ta a afgardig bij fra mijbijtt i skoge sinn skyldor nw ar bij af
almenninge koyter ta a ham egh nere widzord att ware a hn sin
sinn han haver garde gripitt och laga hafft a kunnidt.

Nu auerkar man ghn annars ganger. 29.

Hans skogg nyaker staka och gngger hagha och faar a fiskia annar
mans giord nasa och nerka tet kalla odull brutt, tet ar singhartar
manna edger, att han gick med kni allas tolf manna eder att tgett
nar egh hans gard, brister att ede bote tria marker. Nw far
han a fiskiar hans, dragar natt allas miarda, tet ar Siax oira
saak. Nw gangar man i skogh annarsmans tager diur hans
med nati alla skuter tgen ar Siax oira saak, och lati ater din.

Nu ar skogher skipter mellin manna. 30.

alla tge sinn tger i aghn, ter aghn atkost i hugga allt utan ek och hasl
hasl a xxxx skatt. Varamir man sidn, dzomi ib ter fivi att ter
se egh ek inman, br aemir man tet bote fiurdiar oira, bramer
tre bote tre marker, bramer tinge bote fiuratighi marker, gnad
sinn han a minna alla mera, an egh ma han badi skoghin anen,
da a till gnas sinn tgett ar och andrum lana alla skipa, utan han

han eghi tu bool i bÿnum tom sum hinar tera hanes fordelig ec
ker och engis, och alla lagga stycter, ta ma han till thes bolsins
emnum skiva alla lama anverka skor ta bötin te alla uti lipse och
a han, skier han a mote ta niti med ede, da nitti hæredzmendz
hnad ther ær sant um. Vndach tær sum innan eggin att han hug,
ger annum kiot sum minna a sum ther mera eghin, ta skullu tu till
fara siri sul och halgda afton och naca skogg till skytis och leggia
halgdh a han, hnar sum hugger sidan i skoghemm af tÿ sum i
halgdina ær lagt, bote treia Marker. Ær skall han fara ma,
nadaggin siri lagg tinge. Mandag ther ær then sum natinn
ær effli annan daggh pingesdaga och stemma skoghimm till skir,
tid. Ær will han honom eggh stemma utan will hanum forfem,
ta sitt, ta skulu ter till tings fara och kæra och lata afdoma halg,
dina, och sedan maghu ther saklost hugga. Ær stemmir han
och sokir till skytis skoggin ta a tridin farintine skulu aller ther sum
i aggin skoghimmr tilkoma och skipta skoghimm effli tÿ sum hafr
a i bÿnum. Dog æghi alli i bÿ bæsta och alli i bÿ nærsta.

31 Husidan sum skipt ær hugger annar fan,
nars skogh ta böti siridagr ora, Hanger man a skogh annars hug,
ger ek alla apald hærænsz tyre giældi siridagr ora. Ær siri alla
dagr ora sakir alla andra sakir ta taki a forst nit ther sum han
tok, alle sua godt och sakna, mir att botinne hæggær mer tÿ
giældi siri treia marker. Ær hugger man sua manga trær i an,
nars skogh, att standa ma a stubba och tælia till tingh æren böti
fÿratighi marker hugger galdindz böte teia ora.

32. Hu milia böndr intaka till gærdis sik
af skogginum, ta a han nÿzord sum in will taka till akers och engh, en
ther ær och oflygger skadi bÿnum tÿ att then a æ nÿzordz sum bÿggia
will. Ær ligger maus fæller thom sum han will vödia undiro,
ewinn, alla eghi i thÿ sum ter milia intaka alla milia tær och
intaka skogh undis mala alla milia ther skipta skogh till lÿsta
och han ta for oramala sin sum faldi eghh och eowne ors en fall
ther eptir sidan taki then ny sum mædlut ors lagga skipti sich.

33. Hu ágher annar tram och annars ær for,
dill,

Åker.

Jordin i Skogginum, tagwill Gin aff Gugga tuen och sina Jord rijen-
sigher Gan att Gan will sina trä Gana och egg tata aff Gugga ta
skulu tuer till tingz fara, Gawedz böfninge skall tger sijm tillnamna,
ver skoggrim a tij sinn ma gära aff åker ella engg ta a tgen nid-
ord sinn Jordina a och rijdia will. Nw an standa a biergum, sinn
Gränse mistir till åkre ella engg, och Gin will Gamm Gans aldinskog
ella Gans Jord förfangra ta a tgen nidzord sinn tuan a, tön skulu
dömas kuar standa, och egg nÿ Gugga. Nar an tge standa a teure
Jord sinn man ma gäre åker ella engg aff, Ta a tgen fara till
sinn skoggum will rijdgia och afgugga, och reidma rijdgia, och bjuda
sin manga wenninga sinn nistanus man seghia tuan nærdge
nära, will Gin nidtaka ta ær ten godt, will Gan egg nidtaka ta
skall Gan stemna ett tingh, annad och tridie och bjuda Gamm
wærdin. Nw an Gan will egg nidtaka ta Gan stemni Gamm fiar-
di tingh, ta skall taka wenninga sin manga, sinn nistanus man al-
le andre sijna man nidia nieta, och skoggin nar nærdir, och satia
i Gander tuem baand mannum med tom skialum att ta gghar
Gin kuar till, ta fa Gamm wenningana, sidan taki Gan dom
till att Gugga skoggin, Giggde Gan for ta böte sinn skil, Gugg
ger Gan sidan och kærin Gin till sinn skoggin ater, ta nisi Gamm
nar sinn wenningame stande, till borgan, och bidi Gan sidan
tom tger nÿtaka och niti tret med edge snighne tan manna
ater Gan diogh nÿ tgen skogh med tingzmanna dom, sidan Gan
hafde fulet giald Gamm budgut, med tuim tungum och trim
fantum, och fiarda Gonde tingh.

V

Ntaker maderman i stoge Simon. 34.

tuå må Gan nÿ af Bonda taka, och egh af Gans trael, Gan
skall tgen till sÿa sielfua. och lass i tak latas och Gan lete femnidz
sina, far Gan femnidz, see saklös, far Gan egh femnid, Ta lati ater
verdin, och medz sex öra, Taker legnderung manz i skogi, tha ma af
honum taka, thÿ att Gan ær egh stadfaster. wander Gonom egh sto
ra femnill, ta ater verdin, medh tret som skildt ær. Nu lö
ya bort Gon manz, lÿsir tgan tagliga som sins Gafuer mist,
och Gnder till fa sitt, taker mand utan ward, Galdi och utan
færedz lÿsir tagliha, och far Gamum sitt atgar, tha a Gan firi
falfua mark, Taker mulslagh man, ælla kast a gangu, ælla yxa,
och ær tagliga, Ta å Gan firi ortug:

tuÿr man dr
oldsmand stiff
i stog annars

Gan Gon
Gartelig

biggda

35. Hwar man bigard ta ma man eghi sätia skriff
mannum bigarde æ falsna rost nær. sätter sum skildt ägr, folgier sin sinum
diurum, fram bigarde sinum, wraki att sua att han spille egh warknum hans
alla hafui halft hwar tera, sätter nærmar ægn skilt ägr, ta ægr
thrinner tunner, wari ogilder firi them sitta, och sin gælli tre mar,
sins
fertsätte, ællas dyli mæd tolft manna edze, att han egh sate.
Ganger man at diurum mæd falax gard, taa a han halft, wid
alla tha sum skogin aghu. Nu gangær man falax gard, sattær stong
och stada, far mæd blande ork bitare, fänr ork floggir, tget ägr siex
ora sak. Nu ganger a gapa sum sitter bi, ta skal han marka trat
that sum han stander i, ork hysa firi allum them sum skogin aghu, Ta
a han tridiung aff Bjum.

36 Hwa byter se böle sum bonde hwar sitt dra
ver diur och bröster hidi haus lati ater diurin them sinn ängina atte
hogs med trga marker taker diur a almenninge aghe han diurin
och mani fallos, Alli aghu biorn sökia tig han ær nwrfle alle
tge i skall koma, mwn han rörir foot ther aghu hu aff biör
nr. Nu ganga man effter alghinn. nu wæsa ther diur och
fa fiwt och fara effter nu lata ther fiet lös, nu ma ængen
a terra fiat ganga före trein natter ære ute, nu gangær man
effte och fælle diur, kome ther till sinn diur hane rest, ta aghu
ther diur sinn resten. Nu hana the skrytt fiwn sinn resten och
ganga ut trein natter koma andre och fælla diur, Sa aghu ther
diur sinn fælt hana, och ther gangin fra sinn egh nilon fre,
tue goma. Nu nadær man fori skall och skinter diur ta a
han skinbogg och halua kinck. nu fara man effti dinra och
fylghia annarbrinna gunda ta a gund halnan mans hus.

Vm ærgha skal.

37. Hu skall hwar bonde hana trigghia sam
na ilargaiwt halver han egh nät ta böte twa öre ta skall taka
tua men a thaxiv sokn tom sinn budkaffla skulu nyskorar
komber egh bondi aff husi hwarin ta böti twa öra tenemmi
ni sinn wændi xen skulu ta preningana ut sökia och te taki
tridiungg af them prenigum, och ther sinn fylliggia takie ta lysti.

Nw seghes bonde att Gan Ganer egh fangin skall bu ælla Gangiste förfalle ta niti med tuggia manne edge och sia kuer Gan tridi, att Gan Gaffde laga förfall, ællas Gan fick Gnarcke bu ælla bu kaffla, ganger i skall och gor unga kutnu böti firi öri ælla naui sik medsanna edinum sum skilia ær. Nw kan en i natt komma i narcka skall, ligge egilder sætir man nat utan ar ærga skall, och dræyer æra böte tre marker. Nw a then wes sum wesser Gæra then sum Gamdum vakar, utan ther Getin nidtrin markum, tij att Gon ær komingz diur.

38.

Nu hitter man gull ella Silfuer utan gardzel, la grinda stulpa lissir laglika firi grannum att kukii och tinggz ællas andra greipi, ta skall Gan seggia Guad sinn Gan Ganer Gitt. Nw komber man och kennis nidg att skicka ær migg Gwe, nitt ta ganger Gan till med sannum iartikinum och tueggia manna edge att tetta ær mitt och iak Ganer rætt kænett, then taki tridiungg sinn Gitte, och tue kutti then sum atte, komber en gin then firi nate och iamlanga medg sannum kærtiggnum sum tor till gongga, ta a kominger tua kuti, och tridiungg thenn sinn Gitte. Nw faar man att uiggh och tappar kladin sinum ælla andrum kusten sinum nændir ten atter for an Gan lissir och miotir Gamum sinn Gitt Ganer, ta a Gan egg findas kutt aff giua. Nw fara men att uæggh Gitta fund ælle tær sinnsa æru fæmir um, ta æggh egg ther aff fiendg, ælli ther sum offtir Gan æru ther æggh aff fund med thenn sinn Gitte. Nw Gitter man bista fund och lissir laglika, ta a Gan halita fund komber angin then sum nidkænnis, ta kimunger Galfft nidg Gan. Gitte man Gafucaki i natue ute lissir laglika, ta a gan tridiungg sin af Gand, komber angin then sinn nidkænnis ta komunger tua kiti aff.

39.

Nu talla man kunu fordeu thet ær sær tær ord utan med stendu tinge. Nw talla man aman oquædins ord ælla uidiungg ælla tiuff, ælle festra utan med tinggstemmu ta ær tiggett sækta ord, ta dijli med tolf manna edge, att Gan mælte ge, mein anngge sækte ord ælle böte tre marker.

40 Nu borgar man andrum peninga ælle naa
knätt annat godz, ta a gan tget ut lika sinn gan borgadgi, ælle dyli
att gan nar alvigg tger borggari att ællae leggi fram och vieti tgon at
tesson nar iugg borgari oc egg att andrv, ællas och tett att ater bi
pitt sinn gan nar borgare act. Nv en gan ganger vidg att gan borga
dgi ta skall gin sinn vid borgarinne tof framinn borgaren borga
vin stemmi tom tingg som gan badg i borggan, will gan dylia att
gan bad gan alvigg tger i borgan om, ta liki borgarin agg thyssi
dger allt tget sinn gan ganger vidg att gan borgadi Gainum Nv
gan will nita allt lukit ok sett sinn tu kuart sialuer ia nidger,
Nv will gan guarce dylia och egg nita lukit ock sett sinn sa
badg tik i borgan om tett ar allt lukit och sett sinn tu quatt
sialuer ia nider Nv will gan guarce dylia och egg nita lukit
ta skall gan stemna borgaramm trij tingg och sitia tuva femtir
sinn gan bad i borggamma, Nv iman swalandum ta skal a
tridin femtinne, borgarin ut luka tgett sinn borgadgi, luker gan
egg ta itg ta gange all fallin in a gan, tingg och femtin, Nv
argim borgarin lukar itt a tridin femtt, ta gangi fallin in a
gan sinn gan badg i borggamma, utan gan will itlika ælla
dylia sinn fe nar sagtg, Nv en tett ar i Ostregiot lande sinn
lionga tingg stemnis, ta skall borgarin guwt tingg sinn gin
stemne sinn gan borgade, ta skall gan stemma tom sinn gan bad
i borggamm trij tingg och tvafemtir och sua lionga tingg sithir
ta skall gan stevin in till borgarans, att gan ganar lagstempt
lionga tingg och sua borgarin till gans sinn. gan badg i borggamm
Will gan auta vett gava antinggia med lagum sinn skillt ar tu
ar tett godt will gan egg ta skall gan lionga tingg farum leggina
gem till gans, will gan egg nita vett gava ta skall borggarin ut
luka gimm sinn gan borgade, tedt till ma gan sakiost galda all
fallin fivi lagga solumm ganga in a tgen som gan bad i borgamm

41 Nu an man wil syratigi marka sat satia
nita och bota, gan skall vetta medg tvemne fulg gudtan manne dom
will man siac marka sat nita, satta och bota, gan skall nitta
medg tvemne fughvetanmanna dgom, Will gan minna sat
agin siac marka sat, nitta satta och bota gan skall tget nitta medg
fulghvetanmanna edge.

balker

Nu leggia mæn hældh a skogh sin och ski 42

va nv kan Gan egh fan sinr a sin skogh och tger nraka a sum tagt är, a sin skogh, tger magn tger saklost Gans aldin nota, Nv nraker man a mera ægh laggt ær. Gan forvrekar sinum sinnum Nv lova an, narmans sinn a annars skogh tgen skiader ær, Gan toin intuka ganger a drusa aldin, fulle sinni inn dogh giældi firi sgan korus, Nv far man ar sinum rætum nægh ginum aldin skogh, Gantir i Gan sin till Gantabaudg, alla i vanr sin till tumel fingers nari sakl6s. Gantir mesta böti firi Diar öra ællor dyli med tolf manna edge,

Nu halder man sum sinum a annars 43.

mans skoghi gætir a med gind och Girda tet ær tolf manna edger, ar Gan getge egh a Gans skoghi brister ar edge böti fori trea marker,

Nu skiuter man skipt ut af sinnum fiæder 44.

tinggre sesen vtan tes vilia sinn a och far aff landi med komber tgen sinn karir ta ær tget edger tre tigfter, brister ar edge böte firiatiggi marker, Nv gngger man ælla brister bat nv lase ar edge böte tre marker. Nv taker man ekin mans, komber ater firi sola sætir, gældi firi tre öra Nv vor Gan bort med ekin, komber tgen sinn a och letgir, Gan med oge, se ater tgen vor och vill egh ater neuda tet ær forvamis sak, tet ær siar öra ælla tolf manna edger.

Nu a bonde uarda allum tom elde sum han 45.

gildbyar tertill sum Gan ær sidin Nv komber eder los med nada och Gan nir skogh mama ællas garda mama öp forh egh med vilia, Nv kom, ber elder los i bigder mama, och braspne up Gims tgen sum tig vilder Gan böte tre marker ed dyli mz tolf manna edge att Gan fick egh skada af tem elde sum han tænder Nv Ganer tgen nöd sum skadi Ganer fangitt Gnad Gan vill Gælder tveia marker af tem sum eldinum ælder tem a bondin ensamin, ælla vill Gan till tinggs nær skander koen af Gnarimm bonda, ællas fiire vetnya, och brendir stinna eller ladga mz taki Gela brandstud up, brendir annatt tverra taki Galna, Gnar sinn sinr gnar inn brandstud sedan Gon ær vtdoind af gærdzsefdingamin och stemin dagem, ær ute tgen sinn Gan sagde ta böte tre öra efti tig sinn sedmenia ær

Hwad aller fiwrdinge garede ælla tridinge garede ælla halfft gi-
wadhi, taki sua hwarr afft brandstu[n]d sum han afft skada fick.

46 Nu köpir man fijl ella kalff och födis oc
och klandas sidan ta gange nr wirdningin och æghi tgen sum vpha-
wer föit. Nw köpir man hors ælla ko, hwad halst sum tgett er, och
födis afft och klandas sidan, tet fe sum han fangitt hauer, ta
skall tgem afosster hana sum nr hauer föit, tij att engin tman
ma annars manz kalfe fostre mara. och tgen löse sum wwer känt
hafde.

47. Nu skiptas man i galum wdder nu klan
Jas firi them sum tigat hafuer. och kallar afft sigs wara twiffstulit,
tha skall han wita medh eghe twrgia manna, och toeff æftir: att
hanum war gifwit, ork han war egh thær twifuer ath, tho matte
man gina att egh ware iiiu till. Nw klandar tgem sum gaf,
ork kallar ygh gifuit wara, ællar egh ehuat wara, hafuer hem
handa mellom sum ta, ta a han widgordz sum ta mad eghe.
att det war hanum giwit ork han löuadi.

48 Nu gääerkar man æghu annars manz ock kæ
vir tgen sum æginne a, kati nr æginna medh tue marker nr gal-
der han i trim tingum och trim fæntum ta ær han an trim man
kum sakær. Nw fallir nwnd han och koma a han lagha doma och
auerkar an sidan, ta ær tet fordarwan fulet och fiöertinchtt.

49. Nu sætir man ehha ock tull iiiu sætta
tem löse egh med eghe, och egh en med tuem, iitan ten iiili sumum
taker.

50. Nu taker man harw annars och harwer med
nin dagg fori ater fori sola sætir och nari lös taker nr tinda giali
firi finca penninga taker nr atta giælli firi hwarn sua, takir
nr tgen nimpda gialdi firi nin getigar, firir han hwerfoniu a-
wegangz ater, ta skall han hana kiella hauer han egh haf
wfiella ta böte ater siellin och med diar dra. Nr mælder tmider
mans galin, ta skall tgen lössa sum han a, ten galna hunden bi
för an han laglöster folck ælla fe, tet skall bondin atergiælda bö
ter sidan han laglöster ær, ter a egh bondin atergiælda

balker.

Ufölis Hundzsima Manz ock fara 51.

efft i gemne Gårda ta skall bondin Gana sine Gæssta sin mit med
Och Gund medt bita Gårda förra åhr Gan Garder lagh,
Gasst, ta a tgen bonde atergiwda sinn Gårdzsima
a, siter sidan sinn Gasst ær, ta gialdin tge
sinn Gårdanw aghn. Nw bijgge Gar
an lån sinnm i lagghnin, Nw
ær laghsagha idhr kjæktad
och nrfayd, med Gnid
och Gawr tinda, bij
wiae att tij Gg,
sta, och lijgtas
att ti leg,
sta.

1590